

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DEKİ YUMUŞAK GÜÇ AKTİVİTELERİ ÜZERİNDEN BİR KAMU
DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Elif Nisa Dilaray KARAKOYUNLU**

**Danışman
Prof. Dr. HAKAN SAMUR**

Ocak 2023

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DEKİ YUMUŞAK GÜÇ AKTİVİTELERİ ÜZERİNDEN BİR KAMU
DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Elif Nisa Dilaray KARAKOYUNLU

Danışman
Prof. Dr. HAKAN SAMUR

Ocak 2023

TEZ KABUL VE ONAYI

Prof. Dr. Hakan Samur'un danışmanlığında Elif Nisa Dilaray Karakoyunlu tarafından hazırlanan "Türkiye'deki Yumuşak Güç Aktiviteleri Üzerinden Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Yunus Emre Enstitüsü" adlı tez çalışması 10/01/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Prof. Dr. Hakan Samur

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Müslüm Kayacı

Üye

Doç. Dr. Nihal Şirin Pınarcıoğlu

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Osman PAKMA

Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış/akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez ve Seminer Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules/ethical conduct and Batman University Institute of Social Sciences' Thesis and Seminar Writing Guide. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

Elif Nisa Dilaray Karakoyunlu
10.01.2023

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKİYE’DEKİ YUMUŞAK GÜÇ AKTİVİTELERİ ÜZERİNDEN BİR KAMU
DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

Elif Nisa Dilaray KARAKOYUNLU

BATMAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Danışman: Prof. Dr. Hakan SAMUR

2023, 81 Sayfa

Jüri
Prof. Dr. Hakan SAMUR
Dr. Öğr. Üyesi Müslüm KAYACI
Doç. Dr. Nihal Şirin PINARCIOĞLU

Küreselleşme ve iki kutupluluğun sona ermesi gibi sebeplere dayalı olarak uluslararası ilişkilerde gücün doğası ve yapısında yaşanan dönüşümlerin en belirgin sonuçlarından bir tanesi yumuşak güç konseptine geçilmiş olmasıdır. Bu konsept dahilinde devletler arası çevreleme öğretilerindeki askeri ve ekonomik caydırıcılık yerini, toplumlar arası ilişkilerde ikna ve beceri sanatına bırakmıştır. Politika uygulayıcıların tek araç olarak gördüğü güç, toplumların kimlik ve kültür inşası üzerine revize edilerek bilhassa kültür süjesi üzerinden yaşadığı eksen kayması ile farklı bir boyut kazanmıştır.

Bu noktada ülkeler kendilerini güç bakımından uluslararası arenada ispatlamak, karşı devletlerce kabul görmek ve mevcut konumlarını güçlendirmek gayesiyle farklı girişimlerde bulunmaya başlamışlardır. Bu girişimler eskiden çoğunlukla fiziksel boyutu (sert güç) ve geleneksel diplomasi araçları ile yapılırken, yakın dönemlerde bunların tamamlayıcısı olarak yumuşak güç ve kamu diplomasisine yönelmek suretiyle gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Diğer ülkelere nazaran bu diplomasi ile daha geç tanışan Türkiye, deyim yerindeyse aradaki açığı kapatmak adına küresel düzlemde etkili bir güç ve prestij olma yolunda büyük çaba sarf etmekte, güç bileşkesini de yumuşak gücün enstrümanları üzerine tesis etmektedir. İzlediği aktif politikalar ile görünürlüğü giderek artan Türkiye, uluslararası arenada merak edilerek, yakından takip edilen ve örnek alınan bir ülke olma gayeleriyle

de bu beklenti çerçevesinde yaşadığı dönüşümü, Türk yumuşak gücünün kamu diplomasisi üzerindeki etkisini ve ileriye dönük hedeflerinde izleyeceği stratejilerini, kurumlar aracılığı ile planlamaktadır.

Nitekim Yunus Emre Enstitüsü de bu kurumlardan bir tanesidir. Türkiye'nin ilk kültür enstitüsü olma özelliği gösteren kurum, benimsediği çift yönlü asimetrik ve enformasyon modeli ile ulusal ve uluslararası alanlarda gerçekleştirdiği çok çeşitli faaliyetler bünyesinde Türkiye'nin bu misyonuna hizmet etme amacını taşımaktadır. Bu çalışmada, Yunus Emre Enstitüsü'nün söz konusu amacı yerine getirip getirmediği ve sonuçta bir kamu diplomasi aracı olarak ne derece etkili bir kurumsal aktör olduğu araştırılmıştır. Nitrografik çalışma yöntemi ile elde edilen bulguların değerlendirilmesi sonucu, Enstitünün Türk dilinin ve kültürünün yayılmasına ilişkin elde ettiği başarılarının yanı sıra eleştirilmeye ve geliştirilmeye açık yönlerinin de olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Kültürel Diplomasi, Türk Dış Politikası, Yumuşak Güç. Yunus Emre Enstitüsü.

ABSTRACT**MASTER’S THESIS****YUNUS EMRE INSTITUTE AS A PUBLIC DIPLOMACY TOOL ON SOFT
POWER ACTIVITIES IN TURKEY****Elif Nisa Dilaray KARAKOYUNLU****THE GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES OF BATMAN UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE AND INTERNATIONAL
RELATIONS****Advisor: Prof. Dr. Hakan SAMUR****2023, 81 Pages****Jury****Prof. Dr. Hakan SAMUR****Dr. Öğr. Üyesi Müslüm KAYACI****Doç. Dr. Nihal Şirin PINARCIOĞLU**

One of the most obvious results of the complicated transformations in the nature and structure of power in international relations, based on reasons such as globalization and the end of bipolarity, is the transition to the concept of soft power. According to this concept, military and economic deterrence in interstate containment doctrines give place to the art of persuasion and skill in intercommunal relations. By revising the construction of identity and culture in societies, power, which policy practitioners see as the only tool, has taken on a new dimension, particularly with the axis shift experienced through the cultural subject.

At this point, countries started to attempt new ventures to prove themselves internationally in terms of strength, acceptance by opposing states, and strengthening their current positions. While these initiatives were mostly made with the physical dimension (violence) and traditional diplomacy tools in the past, in recent times, they have turned to soft power and public diplomacy as a complement to these.

Turkey, which came to terms with this mode of diplomacy later than other countries, is making strides toward becoming an effective power and prestige on the global stage, so to speak, by building the resultant power on the instruments of this power. Increasing its visibility with the active policies it pursues, Turkey, with the aim of becoming a country that is closely followed and taken as an example by being curious in the

international arena, will share the transformation it has experienced within the framework of this expectation, the impact of Turkish soft power on public diplomacy, and the strategies it will follow in achieving its future goals through the institutions it is planning.

The Yunus Emre Institution is most likely one of these institutions. The institution, which is the first cultural institute in Turkey, aims to serve this mission of Turkey within the scope of the various activities it carries out in the national and international fields with the bidirectional asymmetric information model it has adopted. In this study, it has been investigated whether Yunus Emre Enstitüsü fulfils this purpose and how effective it is as an institutional actor and a public diplomacy tool. As a result of the evaluation of the findings obtained by the netnographic study method, it has been determined that the Institute has aspects that are open to criticism and development, as well as the successes it has achieved in the spread of the Turkish language and culture.

Keywords: Cultural diplomacy, Public Diplomacy, Soft power ,Turkish Foreign Policy, Yunus Emre Institute.

ÖNSÖZ

Çalışmamın gerçekleşmesinde ve yüksek lisans eğitimim boyunca katkılarını esirgemeyen, her aşamada yanımda olan, değerli bilgilerini her yönüyle bana aktarmaya çalışan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hakan SAMUR'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Bu tezi, hayatımın her anında yanımda olup bana inanan ve sevgisini hissettiren canım aileme, tezime başladığım günden bu yana bitmeyen sabrı ve nezaketi için sayın hocama, akademik kariyerime ışık tutması adına da kendime ithaf ediyorum.

Elif Nisa Dilaray Karakoyunlu
BATMAN-2023

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	x
TABLolar.....	xi
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: İNŞACILIK KURAMI	4
1.1 İnşacılık Kuramı Kavramsal Çerçeve	4
1.2 Uluslararası İlişkilerde İnşacılık	6
2.BÖLÜM: YUMUŞAK GÜÇ	9
2.1 Gücün Tanımı	9
2.2 Sert Güç	11
2.3 Yumuşak Güç	12
3. BÖLÜM: KAMU DİPLOMASİSİ	18
3.1 Kamu Diplomasisinin Tarihsel Gelişimi	18
3.2 Kamu Diplomasisinin Kurumsal Araçları	22
3.2.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü	24
3.2.2. Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)	25
3.2.3. Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)	27
3.2.4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)	28
3.2.5. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)	29
3.2.6. Diğer Diplomasi Araçları	31
4. BÖLÜM: KÜLTÜREL DİPLOMASİ VE YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ	34
4.1 Kültürün Tanımı	34
4.2 Kültür Diplomasisi Tanımı ve Gelişimi	36
4.3 Yunus Emre Enstitüsü ve Faaliyetleri	39
4.4 British Council	48
4.5 Goethe Enstitüsü	51

4.6 Alliance Française.....	53
4.7 YEE Röportaj Soruları / Cevapları	53
4.7.1 Yunus Emre Enstitüsü İçindeki Araştırma.....	55
4.7.2 Yunus Emre Enstitüsü’nün Performansı Hususundaki Diğer Bulgular.....	69
5.SONUÇ	72
KAYNAKÇA.....	76
EKLER	81
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
BBC:	Britanya Yayın Kuruluşu
GIZ:	Almanya Uluslararası İş birliği Kurumu
ITC:	Uluslararası Ticaret Merkezi
JİKA:	Japonya Uluslararası Koordinasyon Örgütü
KKDB:	Kamu Koordinatörlüğü Denetim Kurulu
OECD:	İktisadi İş birliği ve Gelişme Teşkilatı
ORSAM:	Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
SAM:	Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi
SDE:	Stratejik Düşünce Enstitüsü
SETA:	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
STK:	Sivil Toplum Örgütü
TDK:	Türk Dil Kurumu
TEPAV:	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TESEV:	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
THY:	Türk Hava Yolları
TİKA:	Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TRT:	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜRKSOY:	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı
UNDP:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
USAID:	Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Gelişim Örgütü
WBI:	Dünya Bankası
YTB:	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
YEE:	Yunus Emre Enstitüsü

TABLÖLAR

Tablo 2.1: Sert Güç ve Yumuşak Güç Kaynakları

Tablo 2.2: Yumuşak Güç Kaynakları, Araçları ve Hedef Alıcılar

Tablo 4.1: Yunus Emre Enstitüsü Merkez İsimleri

Tablo 4.2: Yunus Emre Enstitüsüne Ait Kültür Merkezlerinin bölgelere göre dağılımı

Tablo 4.3: Yunus Emre Enstitüsüne ait kültür merkezlerinin dünya üzerindeki dağılımı

Tablo 4.4: Türkoloji Projesi 2021 Faaliyet Raporu

Tablo 4.5: Tercihim Türkçe Programı 2021 Faaliyet Raporu

Tablo 4.6: Ülkelere Göre Okul ve Öğrenci Sayısı Tablosu

Tablo 4.7: Kültür Merkezleri Bünyesindeki Türkçe Öğretim Faaliyetleri Genel Raporu

GİRİŞ

Tarih boyunca varlıklarını korumak ve sürdürülebilir kılmak adına bütün siyasi yapılar güce büyük önem vermişlerdir ve dönemin koşullarına uygun güç unsurlarını elde etmeye çalışmışlardır. Bu çabalarını çok uzunca bir süre realist bakış açısıyla gösteren devletlere tarihin en eski çağlarında dahi rastlamak mümkündür Nitekim Sun Tzu (MÖ 545-470) öğretilerindeki realist güç vurgusu tam da bu savı destekler niteliktedir (Keyik, Erol s.14-15). Ona göre, stratejiler, devletlerarası çıkarlar üzerinden belirlenmelidir ve gerçek gücün elde edilebilmesi de buna bağlıdır. Yaklaşık 25 asır öncesinden bir başka örnek olarak, Thucydides (MÖ 471-400) verilebilir. Thucydides, gücü insanlardaki bencillik ve en birinci olma isteği üzerinden ele alarak, devletlerin egemen olma isteklerini realizm üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Bu çalışmaları yaptığı sıralarda yenilgiyle sonuçlanan bir savaş sonrası kendisinin sürgüne yollanması ise, günümüz realizm kuramının tarihine ışık tutar niteliktedir. Öyle ki sürgün boyunca yaptığı gözlemlerde elde ettiği bilgiler ile değişen güç dengeleri ve güvenlik kaygısı üzerine yaptığı değerlendirmeleri; silahlanma, caydırıcılık, denge, strateji gibi çeşitli tanımları ortaya çıkarmış, realizm kuramının temel argümanlarının gelişimine de bu bakımdan ciddi katkılar sağlamıştır (Arı, 2004, s.177-178).

16. yüzyıla gelinceye kadar bu minvalde gelişim gösteren güç algısı, en nihayetinde ünlü düşünür Machiavelli ile teorik bir boyut kazanmıştır. Machiavellist anlayışın getirdiği ‘korkmak sevilmekten daha önemlidir ve zafere giden her yol da mübahtır’ anlayışı çerçevesinde spesifik olarak sert güç olarak tanımlanmaya başlayan kavram, devam eden yüzyılların da temelini oluşturmuştur. 18.yüzyılda “süper güç” olarak nitelendirilen şey bu noktada savaş gücü ile eş tutulmuştur.

20. yüzyıla gelindiğinde ise değişen dünya düzenine paralel olarak uluslararası sistemde de çeşitli dönüşümler yaşanmış, söz konusu dönüşümlerin en önemlilerinden biri şüphesiz ki güç algısında olmuştur. Bu dönem ile başlayarak devam eden 20. yüzyılda tek kutuplu dünyanın süper gücü ABD algısı, yatay dikey eksenli, bir tarafın kazanacağı satranç tahtasıyla denk sayılmaktayken göz ardı edilen husus; tahtanın ortasında duran başka ögelerin varlığı olmuştur. Rusya, Çin, Japonya gibi büyük devletler gerek ticaret gerek ekonomik gerekse de uluslararası terörizm, iklim değişikliği gibi daha sosyal konularda bu oyunun birer parçası haline gelmişlerdir.

Aktör sayılarındaki artışa bağlı olarak gelişen teknoloji ile küreselleşen dünyada, topyekûn savaşların yerini bilgi ve teknolojik savaşlar almıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak özellikle de 20.yüzyılın son dönemlerinden itibaren güç kavramının içeriğini doldurmaya yönelik, uluslararası konularda istenilen sonuçların alınabilmesi için farklı yöntem arayışlarına girilmiştir.

Söz konusu yöntemlerden biri de Joseph Nye tarafından ortaya konulan yumuşak güç konsepti olmuştur. Sert güç unsurları kadar önemi olan, hatta ondan daha da kritik bir konuma geçecek şekilde gelişim gösteren yumuşak gücün popülaritesi giderek artarken, algıdaki bu değişim olayın teorik çerçevesinde de önemli dönüşümlerle desteklenmiştir. Sert gücün odağında yer alan realizmden, yumuşak güç unsurlarının daha fazla konu edildiği inşacılık gibi teorilere yönelme de bu şekilde başlamıştır.

Bu tarihlerden itibaren hem sosyal inşacılık kapsamında hem de yumuşak güç kapsamında sıklıkla ele alınan küresel siyasetteki toplum temelli dönüşümün gerekliliği ortaya çıkmış olup, gücün çok boyutlu ve geçirgen yapısı içerisinde kendine uygun bir zemin bulan ve uluslararası politika araçlarından biri olarak tanımlanan kamu diplomasisi de, bu sosyal insanın böylelikle temel argümanı olmuştur.

Günümüz devletleri artık, kamu diplomasisi kapsamında çeşitlendirdikleri ve geliştirdikleri araçlar üzerinden uluslararası alanda daha etkili politikalar yürütmektedirler. Bu tezde de örnek bir kurumsal aktör olan Yunus Emre Enstitüsü üzerinden, Türkiye'nin kamu diplomasisi alanındaki faaliyetleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında çalışmanın yol haritasını şu şekilde belirlemek mümkündür:

Çalışmanın kuramsal çerçevesinin çizilebilmesi adına, ilk bölümde Sosyal İnşacılık teorisi açıklanmaya çalışılmıştır. Bölümün devamında kuramın temel argümanları ve bu argümanların uluslararası ilişkilerdeki yeri, savunucuları ve onların çeşitli yorumları yer almıştır.

İkinci bölümde inşası yapılacak 'yumuşak güç' kavramı üzerinde durulmuştur. Çalışmanın daha anlaşılır ve faydalı olabilmesi adına bu bölümde öncelikle sert güç kavramına değinilerek, sert gücün yumuşak güce evrilme süreci analiz edilmeye çalışılmıştır. Yumuşak güç kavramının uluslararası literatürde tam olarak neyi ifade ettiği, nasıl ve kim tarafından ortaya çıkarıldığı tarihsel arka planı gözetilerek incelendikten sonra ise, bu gücün

Ülkelerin dış politikalarına yansımaları ve karar alıcılara nasıl etki ettiği sorunsalı üzerine yoğunlaşılmıştır.

Çalışmanın çnc bölümü, yumuşak gücün teoriden pratiğe dönüşmesi sürecinde yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan ve uluslararası sistemde kendine yer edinen ‘kamu diplomasisi’ üzerinden ilerlemiştir. Bölümün başında gücü olgularında yaşanılan dönüşüm ile dış politikalarda temel uygulayıcı konuma geçen kamu diplomasisinin, tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Hemen sonrasında ise Türkiye özelinde, bu yeni diplomasi anlayışının Türk dış politikasındaki karşılığı, rolü ve yumuşak gücü enstrümanları ile ilişkisine bakılarak, Türkiye’nin kamu diplomasisi konusunda geçtiğimiz 20-30 yıl içinde hayata geçirdiği kurumsal yapılardan bahsedilmiştir.

Son bölüme gelindiğinde ise bir kamu diplomasisi çeşitisi olan kültür diplomasisi, Türkiye’nin ilk kültür diplomasisi kuruluşu sıfatı atfedilen Yunus Emre Enstitüsü üzerinden ele alınmıştır. Enstitü özelinde, gücü enstrümanlarından bir tanesi olan kurumlar, dış politikayı nasıl etkilemektedir sorusuna cevap aranmıştır. Bu bölümde ilk olarak Enstitü hakkında genel bir bilgilendirme yapılmış ve Enstitü faaliyetleri farklı yönleriyle ele alınmıştır. Hemen akabinde Yunus Emre Enstitüsü’nün rolünü ve işlevini daha iyi anlayıp, açıklayabilmek adına aynı doğrultuda faaliyet gösteren başka ülke kurumlarından da örnekler verilerek kültür enstitüleri mukayesesi yapılmıştır. İlgili kişilerle gerçekleştirilen röportajlardan faydalanılan son başlık altında ise elde edilen veriler, araştırmanın yöntemine uygun olarak netrografi metodu ile analiz edilerek, araştırma üzerine genel bir değerlendirme yapılmış ve çalışma sonlandırılmıştır.

Çeşitli istatistikler, grafikler ve tablolarla zenginleştirilmek istenen tez, hem içerik bakımından kurumların yumuşak gücü bağlamında ne denli aktif rol aldıklarını sorgulaması, hem de Yunus Emre Enstitüsü hakkında ele aldığımız konu üzerine çok fazla eser olmaması açısından, literatüre katkı sağlaması umut edilerek ortaya konmuştur.

1.BÖLÜM: İNŞACILIK KURAMI

1.1 İnşacılık Kuramına İlişkin Kavramsal Çerçeve

Sosyal bilimlerin her alanında olduğu gibi uluslararası ilişkilerde de yaşanan olayları anlamlandırmak için teorilerden yararlanılmaktadır. Bu çalışmanın çerçevesi de 1990'lardan sonra gündeme gelen ve halen popülaritesini koruyan İnşacılık teorisi ile çizilmeye çalışılacaktır.

Bu teori anlayışına göre, uluslararası ilişkiler bünyesindeki ulusal kimlik tanımlamaları ve toplumsal yapılar, sosyal yapılanma vurgusu üzerinden bir inşa sürecine tabi olmaktadır. Uluslararası sistemin değişen yapısına uygun olarak savaş ve barış odaklı devletlerarası çatışmasal ilişkilerin, yerini toplumlararası sosyal dinamizme bıraktığı gözlenmektedir. Uluslararası İlişkiler teorilerinde ana akım teoriler olarak adlandırılan ve kabul gören realizm ve liberalizm akımları uzun yıllar merkezde yer almışsa da devlet-insan/sosyal düzeylerindeki dengelerin değişmesinin önüne geçememiştir. Nihayetinde 1980'li yıllarda post-pozitivizm ve pozitivizm arasında başlayan üçüncü (Ole Weaver'a göre ise dördüncü) tartışma sırasında Sosyal İnşacılık (Konstrüktivizm) teorisi gündeme gelmiştir (Yalvaç, 2015, s.49). Ciddi bir çalışma alanı olarak kabul görmesi ve popüler bir kuram haline gelmesi ise ancak Soğuk Savaşın bitmesinin ardından mümkün olabilmıştır. Çünkü kuramın teorisyenleri tarafından inceleme alanı olarak belirlenen toplumlar, ancak o tarihten itibaren uluslararası sistem içerisindeki sosyal etkileşimleri üzerinden detaylı bir şekilde ele alınabilmıştır. Toplumu, yani esasında insanı ele alan inşacılık bu yönüyle başlı başına ayrı bir teori olmaktan ziyade, birçok teori ile ilişkili yeni dünya tanımı içerisinde alternatif bir ontoloji olarak kabul görmektedir. Bu sebeple Uluslararası ilişkiler disiplinindeki yeri incelenmeden önce, kuramın sosyal bilimlerde genel olarak kapsadığı yere bakmakta fayda vardır.

Çeşitli açılardan değerlendirilmeye müsait bir yapıya sahip olan inşacılığın ilk olarak felsefi tabanına bakıldığında idealizm ve pragmatizm anlayışlarının ortak kümesinde yer aldığı görülmektedir. Nitekim idealizm felsefesinin kurucularından Kant, Hegel gibi düşünürlere göre ideal olan ve pasif olmayan, sosyal bir bilgidir ve bu noktada Kant'ın, Sosyal Bilimler Felsefesi başta olmak üzere sosyal bilimlerin farklı dallarında da inşacı düşüncenin yorumsamacı- dilsel dönüş anlayışı ile şekillenmesine yönelik yapmış olduğu

yorumlar, inşacılığın çok yönlülüğünü kanıtlar niteliktedir. Öte yandan realizm öğretisindeki çıkarların kimlik ile sentezinin bir noktada sosyal ilişkiler kümesinde birleşiyor olması, inşacılığın felsefi altyapısının ziyade aktör yapılarındaki sosyal olma halinden kazanılan sosyallik teorisinin pratikteki inşası şeklinde yorumlandığından realizm kuramıyla da ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir (Küçük, 2015, s.328-329).

Tüm bunların yanı sıra Stefano'ya göre, sosyal inşanın gerçekliği ve ontolojik bilginin inşası ayrıca, epistemolojik açıdan değerlendirilmesi gereken metateorik bir yaklaşımdır (Guzzini, 2000, s.159). Bu açıdan ele alındığında hem ideolojik hem de felsefi açıdan değerlendirilebilen inşacı yaklaşımın, uluslararası ilişkilerdeki yerinin rasyonalizme karşı ve sadece “sosyal” kavramıyla sınırlı kalmayan çok yönlü bir teori olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. Bununla birlikte Wendt'in Dünya Toplumu teorisi başta olmak üzere, postmodernizm ve feminizm gibi anlayışların temelinin de bir noktada idealizm ve ontolojik bakış açılarında birleşiyor olması, yine inşacılığın kapsayıcılık vurgusu üzerinden bu teorilerin dolaylı olarak inşacılık kuramı altında yorumlanabilmesine olanak sağlamaktadır. Realist ve liberal yaklaşımlardaki usçu anlayışın reddedilerek, daha normatif ve sosyolojik yapıların inşa edilmesini öne süren kuram teorisyenleri aynı zamanda neorealizmin, materyalist güç vurgusu üzerinde de farklılığa giderek gücün tek bir sebebe indirgenemeyecek kadar çeşitlenebileceğini savunmaktadırlar (Price&Christian, 2000, s. 1783-1787).

Çünkü söz konusu güç, genellikle kapasite tanımlamaları için kullanılsa da kimi zaman bir amaca ve hatta bu amaca ulaşabilme noktasında araca dönüşebilecek şekilde boyut kazanabilmektedir. Şiddet ile özdeşleşerek küresel sistemdeki devletlerin stratejilerine yön veren eylemlerini şekillendiren açıklayıcı bir kavram olan güç, bu tanım aralığıyla her ne kadar realist düşüncenin merkezindeymiş gibi gözükse de zaman içerisinde uluslararası sistemdeki değişimlere bağlı olarak, özellikle de ekonomi gibi savaş dışı bir üstünlük temsiline dönüşmesi sebebiyle bir noktada idealizm öğretisine de hizmet etmektedir. (Defenceturk, 2022) Nitekim marksizizm ya da feminizm gibi eleştirel teorilerde dahi gücü merkezine alan ilişkilerin mevcudiyeti, kavramın sadece realizme indirgenemeyecek denli kapsamlı olduğunu göstermektedir. Öte yandan, uluslararası ilişkilerin bilinen fiziki gücünün yanı sıra aynı zamanda düşünce ve inançları da barındıran karmaşık ve çok boyutlu bir sistem olması ve bu sistemi şekillendiren politikaların esasında toplumu, yani sosyal olan insanı ve

onun oluşturduğu bütünü temsiline hizmet ediyor olması yine inşacılığın kapsayıcılığını gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda insanın sosyal bir varlık olmasının sosyal ilişkiler içerisinde olması zorunluğu doğuracağı fikrinden yola çıkarak şekillenen teorinin en iyi özeti Zehfuss'un, 'halihazırda sosyal bir dünya yoktur, o dünyayı var eden insanlar ve onların çabalarıdır' şeklindeki yorumundadır (Zehfuss, 2002, s.4).

Bu görüşün uluslararası ilişkilere yansımaları ise, her ülkenin kendi kendini idare edebilme yetisinin sosyal bir yapı gerektirdiği fikrinde yatmaktadır (Onuf, 1998, s.56). Bu yetiyi kullanabilmek için akıl gereklidir ve bu aklı doğru, işe yarar ve yerinde kullanmak ise konuşma ve düşünme becerisi ile mümkündür. Bu açıdan değerlendirildiğinde, materyalizmden farklı olarak sosyal inşanın zorunluluğu da böylelikle ortaya çıkmaktadır (Onuf, 1998, s.56-57).

Nasıl ki bir toplum bireylerin bir araya gelmesiyle oluşuyorsa, sosyal inşacılar da tıpkı bu çeşitlilik ve beraberlik gibi, uluslararası sistemin incelenmesi gerektiğini savunur. Norm ve kurallardan oluşan bu sistemin incelenmesi, devlet davranışlarını yönlendirebileceği gibi Onuf'un "İnşacılık sosyal ilişkileri çalışma yöntemidir" savı üzerinden, 'bir kavram ve önermeler sistemi' olarak sosyal araştırmaların da her alana uygulanabilirliğini test edebilmek adına gerekli alt yapıyı oluşturmaktadır (Rumelili, 2014, s.170-171). Dilbilimdeki varoluştan ziyade dünyanın inşa halinde olan bir proje olması kabulü de, tam olarak bu öğretiyi destekler niteliktedir.

Kısacası inşacılık, pozitivism gibi dünyayı olduğu gibi ele almayan, idealizm gibi yaşanabilir dünya hayal etmeyen ve postmodernizm gibi tüm bilgilerin eşit değerde olduğunu varsaymayan (Adler, 2005 s.95) ilişkisel bir ontoloji (Ruggie, 1998, s.58) ve bu yönüyle de sosyal ilişkileri çalışma alanı olarak belirleyen kapsayıcı bir teoridir (Arı, 2017, s.52).

1.2 Uluslararası İlişkilerde İnşacılık

1980'lerin sonlarına doğru şekillenmeye başlayarak 1990'lı yıllarda popüleriteye kavuşan sosyal inşacılık kuramının (Dusek, 2006, s.198) bir önceki bölümünde detaylıca yer verilen felsefi tabanına bakıldığında 'sosyallik' ögesi üzerinden çeşitlendirildiği ve bu sebeple de tek bir teorik yaklaşım ile sınırlı tutulamayacağı görülmüştür (Küçük, 2014, s.326). Nitekim sosyal bilimlerdeki birçok disiplinin içerisinde yer alan kuramın

ortaya çıkışı da bu kapsayıcılık temelinde, pozitivizm- postpozitivizm kuramları üzerinde dönen tartışmaların ve neorealizm- neoliberalizm kuramları arasındaki ayrışmaların yaşandığı bir zamana denk gelerek şekillenmiştir. Kuramsal teorilerdeki fikir ayrılıklarının ortaya çıkardığı bu yeni teori Küçük'e göre, daha önce ifade edilen üçüncü tartışmayı geri de bırakarak rasyonalizm ile karşı karşıya kalan inşacılık fikrinin tartışmalı süreç içerisinde ortaya çıkmasına ve rasyonalizm öğretisiyle çatışması hasebiyle de literatür içerisinde dördüncü büyük tartışma olarak atfedilecek kadar önemli bir yer edinmesine neden olmuştur (Küçük, 2014, s.326). Kuramların yapısallıklarına getirilen eleştiriler ile ön plana çıkan inşacılığın, insan ve bilincinin uluslararası ilişkilerin neresinde ve nasıl durduğuna yönelik ilgisi de bu tabanda kendine bir çalışma alanı bularak kuramın merak edilmesini ve üzerine düşülmesini mümkün kılmıştır.

Uluslararası ilişkilerdeki güvenlik, çıkar çatışma gibi temel olguların, sosyal anlayışa dahil edilmesi fikri üzerinden başlatılan söz konusu inşa, belirlenen ölçütler dahilinde aktör ve davranışlarının birbirine uygunluklarının incelenebilmesine olanak sağladığı gibi, küresel sistemin aslında tamamıyla bu sosyal insanın bir ürünü olduğu kabulü noktasında da ciddi çalışmaların yapıldığı bir süreci başlatmıştır. Nitekim kuram savunucuları tarafından değerlendirilen inşacılık fikrinin sistemin farklı şekillerde düzenleyebileceği, nesnel ve körü körüne kabul edilen doğrularının bir noktada toplumsal ve kültürel değerler tabanında devlet-sosyal boyut ilişkisini inceliyor olması, bu varsayımları destekler niteliktedir (Küçük, 2014, s.328-329). Bu bağlamda politikalar üzerinden insana ve etkileşime dayandırılan inşacılık yaklaşımının, sosyal gerçeklik algısını bilinç ve farkındalık ile şekillendirdiğine yönelik yorumlamaları da yanlış olmayacaktır.

Zira İnşacı yaklaşımın temelinde insanların sosyal varlıklar olduğu kabulü yatmaktadır. Dolayısıyla insan da kendisi kadar sosyal bir sistem oluşturacağından ortaya çıkan yeni dünya hali hazırda olan bir sistem değil, sosyallikle meydana gelmiş farklı ve yeni bir sistem olacaktır.

Söz konusu sistemin uluslararası ilişkiler disiplinine yansması ise aktörlerin güç algıları üzerinden şekillenmekte olup neyi neden yaptıklarını ortaya koyabilmeleri hususunda gerekli kılınan bir inşa süreci ile görünür kılınacaktır. Sosyokültürel yapıların normlar ile sentezlenmesi suretiyle anlamlandırıldığını öne süren inşacılar, bu bağlamda özellikle realist kuramın öngördüğü çıkarların üstünlüğü anlayışını reddederek devletlerin arka planda

tutulması gerektiğini ve olması gerekenin doğru sayılacağı bir sistemin esasında uluslararası arenada görünürlük kazandıracağını savunmaktadırlar. İç- dış politikalar arasındaki geçirgenliği kolaylaştıracak olan kuram böylelikle devletlerarası etkileşimi de artıracak, gözetilen çıkarlar doğrultusunda nihai hedefe ulaşımın önünü açacaktır (Finnemore,1993, s.149).

Öte yandan uluslararası sistemin karmaşık yapısını anlamak zor olacağından bu yapıya uyum sağlayabilmek için bir devlet, gücün klasik tanımından bağımsız olarak, hakimiyetini yalnızca isteklerinin kabul edilebilirliğini artırma hevesiyle sınırlı tutmayarak, gerçeklik- sosyallik anlayışı temelindeki çıkarlar bütünü de gözetmeli ve varlığını bu şekilde sürdürmelidir. İnşacı kuramın öncülerinden olan Onuf ‘un 1989 tarihinde yayınlanan “World of Our Making” adlı çalışması da uluslararası politikadaki bu değişim ve dönüşümlerin gerekliliğini idrak edebilme hususunda yardımcı bir kaynak olup, her türlü sosyal ilişkinin ve bu ilişiklik içerisinde olan birey ve toplumlar sarmalının karşılıklı çabalarının bir sonu olarak gerçekleşebileceği savını güçlendirmiştir (Onuf, 2018, s.57).

Kısacası 17.yüzyıl Floransası’nın devlet adamı Machiavelli’nin önderliğini yaptığı realist teorinin ikinci planda dahi tutmadığı sosyokültürel ögeler, inşacılık kuramı ile karşısındaki aktörü anlama yoluna giden devletlerce sorgulanarak görünürlük kazanmış, birbirinden farklı olduğu düşünülen konuları, sorgulayıcı ve bütüncül bir tutum ile aynı teori çatısı altında birleştirebilmesi ile de uluslararası ilişkilerde merkez teorilerden biri haline gelmesini sağlamıştır (Ateş, 2008, s.218-222). Sistemde yaşanan tüm gelişmelere paralel olarak askeri ve ekonomik güçleri artan devletlerin, savaşı istemeyen sivil güç odaklı tutumları da bu bağlamda kuramın kabul edilmişliğinin en somut kanıtıdır. Kendine özgün önermeleriyle ele alınan kuramın kültür vurgusu üzerinden teoriden pratiğe dönüşme süreci, uluslararası sistemin çıkarıcı ve egoizme dayalı yapısına karşın politik kararları etkileme süreçleri ile çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi’ paydasında değerlendirilecektir.

2. BÖLÜM: YUMUŞAK GÜÇ

2.1 Gücün Tanımı

İnsanlığın bilinen tarihinden bu yana süregelen hayatta kalma mücadelesinin temel argümanları hiç şüphesiz güç ve rekabet olmuştur. Nitekim uluslararası sistemin yapısı incelendiğinde de devletlerin bu varoluş mücadeleleri ve uluslararası arenada kendilerine bir yer bulma çabaları, her daim güç kavramı üzerinden açıklanmıştır. Zira ülke içi güvenlik tesisinden hakimiyet güdüsü ile yapılan savaflara kadar, devletlerin başvurdukları ilk argüman güç olmuştur. Geçmiş zamanlarda toprak ile özdeşleştirilen güç kavramı uluslararası sistemin değişen yapısına paralel olarak maddi (ekonomik ve askeri kapasite, coğrafi konum, doğal kaynaklar vs.) ve manevi (milli karakter ve moral, hükümet kalitesi vs.) güç ayrımı yapılabilecek kadar kompleks bir hal almıştır.

Genel formuyla, bir aktörün var olma yönündeki isteği ve çıkarları doğrultusunda elde ettiği kapasite ile bu kapasiteyi yönetebilme becerisi olarak ifade edilen güç, Edward Hallett Carr'ın, siyasetin temel argümanının güç olduğuna ilişkin yaptığı yorum ile Uluslararası İlişkiler disiplinde yer edinen bir kavram olmuştur (Molloy, 2006, s.56-59). Güç, sistem içerisinde birincil aktör olan devletlerin anarşik düzen içerisinde sahip oldukları ile doğrudan ilişkilendirilmiş ve bu sebeple dış politika analizlerinde önemle üzerinde durulan ve sıklıkla tartışılan bir kavram haline gelerek, çeşitli tanımları da beraberinde getirmiştir (Özdemir, 2008, s.13-14). Konuya ilişkin en kapsamlı tanımı

"...insanın insan üzerinde denetim kurmasını ve devam ettirmesini sağlayacak olan her şeyi kapsayabilir. Bu yüzden, güç, bu amaca hizmet eden bir toplumsal ilişkiyi; fiziksel şiddet kullanımından bir insanın bir başka insanın aklını ve düşüncesini kontrol etmesini sağlayan en görünmez psikolojik bağıntılara kadar her şeyi kapsar. Güç (veya iktidar) Batı demokrasilerinde olduğu gibi, moral ereklerce disiplin altına alınmış ve anayasal güvencelere kavuşturulmuş bulunduğu zaman olsun, meşruiyet ve hukukiliğini kendi sahip olduğu kuvvetinden başka hiçbir yerde bulamadığı kaba kuvvet şekline girdiği zamanlarda olsun, güç (veya iktidar) insanın insan üzerindeki egemenliğini kapsar." cümleleri ile ifade eden Morgenthau, gücün yalnızca maddi boyutuyla ele alınamayacak denli kapsayıcı olduğunu savunurken onun aksine Kenneth Waltz gücü, otorite ile sınırlı tutacak biçimde

açıklamaktadır (Morgenthau, 2006, s.5-9). Ona göre uluslararası sistem içerisinde her türlü anarşik yapıya karşı öncelikle kendine yetebilen ve daha sonrasında diğer devletlere sözünü geçiren bir devlet olabilmenin altın kuralı, güçtür. Waltz ile benzer şekilde gücün sınırlı olması gerektiğini düşünen Max Weber'in de tanımı, direniş ve irade üzerinden yapılmış olup, Joseph M. Grieco, ve John Mearsheimer gibi daha yakın tarih siyaset bilimcileri tarafından kabul görmüştür. Ancak tanımlamalar her ne kadar ortak bir zemine oturtulmuş gibi gözüксе de karşı tarafa istenilenin yaptırılabilmesi hususunda çok çeşitli yolların olduğuna yönelik farkındalık (Blau,1986 s.115), gücün yalnızca güvenlik ile sınırlı tutulmaması gerektiği fikri üzerinden bazı eleştirileri de beraberinde getirmiştir.

George Modelski ve Paul Kennedy'in öncülüğünde konuya ilişkin eksik görülen nokta merkantalist zihniyetin temelinde yer alan, sistem gücünün ekonomiden bağımsız düşünülemeyeceği öğretisi gibi, güç bileşeni içerisindeki ekonomi noksanlığı olmuştur (Krasner, 1976, s.321). Benzer şekilde de devletlerin güç maksimizasyonlarında önceliklerini ekonomilerine ayırmaları gerektiğini savunmuştur (Gilpin, 1997, s.130-141). Tanımların geneline bakıldığında gücün üstünlük ve beceri işi olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. Esasında insanın doğuştan sahip olduğu ve bulunduğu ortamda isteklerini kabul ettirebilmesini sağlayan bir olgu olarak karşımıza çıkan güç, gerek birey gerekse de devlet düzeyinde diğer aktörlere karşı yetkin ve bağımsız olma isteği doğrultusunda kimi zaman hedeflenen elde etme becerisi (Dahl, 1957, s.203), kimi zamansa karşılıklı bağımlılık yoluyla bir çeşit iknadır (Emerson, 1962, s.33)

Nye'in de dediği gibi,

“Güç, hava durumu gibidir. Herkes ona bağlıdır ve onun hakkında konuşur; fakat çok azı onu anlar... Güç aynı zamanda aşk gibidir de... Onu yaşamak, tanımlamaktan ve ölçmekten kolaydır; fakat bu onun gerçekliğini azaltmaz. Sözlükte, gücün bir şeyi yapabilme kapasitesi olduğu yazar. En genel anlamıyla, güç, birinin istediği sonuçları elde edebilmesi demektir” (Nye, 2005, s.11).

Görüldüğü üzere gücün, genel formu belirli tanımlarla çerçevelenmişse de içeriği ve ölçülebilirliği üzerine ne derece kesin hükümler verilebilir, tartışmaya açık bir konudur. Zira bölümün başında da belirtildiği üzere, gücün çok yönlü olması tek bir tanım kabulünden hareket edilmesini zorlaştırmaktadır. Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistem içerisinde

yaşanılanlara bağlı olarak devletlerin gerek dış politika stratejilerini belirlemelerinde gerekse de ülke içerisindeki sivil- asker iş birliğine yönelik davranışlarında gözle görülür oranda fark edilen değişimler, gücün de bir noktada farklı algılanmaya başladığını göstermektedir. Kavram üzerine yapılmış çeşitli tanımlama girişimlerinden sonra, güç unsurlarının artık niteliğine göre (sert-yumuşak) literatürde yaygın olarak ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulması, bunu açıkça göstermektedir.

2.2 Sert Güç

Uluslararası literatürde, sistem için genellikle askeri/ekonomik yeterlilik ve çoğu zaman da üstünlüğü ifade etmek için kullanılan sert güç kavramı, tarihsel süreç göz önünde bulundurulduğunda özellikle eski çağlarda istenilen hedeflere ulaşabilme noktasında devletlerin neredeyse başvurduğu tek yol olmuştur. Söz konusu gücü çeşitli tehdit ve yaptırımlar ile destekleyerek nüfuz alanlarını genişletmek isteyen devletlerin sıklıkla başvurduğu sert güç, bu sebeple zorlama ve baskı gibi kavramlarla denk sayılmaktadır. Devletler arası anlaşmazlık ve çatışmaların çözüme kavuşturulabilmesinin yalnızca askeri ve ekonomik bir güç ile mümkün olacağını düşünen devletler, ikili ilişkilerdeki anlam ve değerler gibi alternatif yollar aramaksızın yıldırımcılıklarını kullanmayı tercih etmektedirler.

Nitekim kavramın bilimsel bir yaklaşım olmasında büyük katkıları olan Machiavelli dönemin İtalyan Prenslarına verdiği öğütlerde sıklıkla korku ve zulüm öğretileri üzerinde durmuştur (Öztürk, 2013, s.181-204). Bu minvalde şekillenerek benimsenen güç algısının yansımaları, bu sebeple devletlerin dış politika ve diplomasisinde rahatlıkla fark edilmektedir. Devletlerin sahip olduğu imkanlar dahilinde askeri ve ekonomik gibi somut kabul edilen kaynakların mevcut olması dahi, karar alıcılar için strateji belirleme konusunda yeterli sayılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, karşı taraftan istenilen sonuçlar alınamayacağı takdirde başvurulabilecek imkanların olması ve akabinde bu imkânı zorlayıcılık ve caydırıcılık ile gerçekleştirecek olmak bir devletin özgüvenini artıracığından, sert gücünü aktif bir şekilde kullanmasını sağlayacaktır.

Söz konusu gücün kullanımı sopa- havuç etkisi üzerinden açıklayan Nye, bir devlet iradesinin diğer devletlerce takip edilebilmesinin doğru bir senkronizasyon ile mümkün olacağını, bunda da ekonomik ve askeri gücün havuçlarını ve sopalarını kullanabilme kabiliyetine bağlı olduğunu söylemektedir (Keohane&Nye, 2012, s.117). Ödüllendirme ve

ceza yönetimi ile aktif ve doğru bir sert güce sahip olunabileceğini belirten Nye, spesifik olarak askeri üstünlük üzerinden ele aldığı sert gücün, devletlerin sahip oldukları güç kapasitesileri ile doğru orantılı kullanıldığı takdirde başarı getireceğini savunmaktadır.

Kısacası, uluslararası arenada herhangi bir üst otoritenin varlığı kabul edilebilir olmadığından devletler sert güçlerini savaşa kadar gidebilecek ölçüde keskin, zorlayıcı, baskıcı ve tehditkâr bir şekilde kullanabilmektedirler. Ulusal savunma mantalitesi temelinde bu güce sahip olan devletlerin özellikle ekonomik yönden diğerlerini(devletleri) kendilerine bağımlı hale getirmeye yönelik gerçekleştirdiği çeşitli yaptırımlar ve askeri müdahalelerin zorlayıcı yaklaşımları, dış politika stratejilerinde en etkili sonuçların sert güç ile alınabileceği fikrini destekler niteliktedir. Ancak Sun Tzu’nun de dediği gibi (Science of Strategy, 2022),

“Savaşırsan insan öldürmek şart olur. Ancak en iyisi savaşmadan kazanmaktır.”

2.2 Yumuşak Güç

1980’lerin sonunda Joseph Nye tarafından ortaya atılan Yumuşak Güç kavramı, esasında 1910 yılında Norman Angell’in gücün yalnızca ekonomik ve askeri yeterlilik ile sınırlı kalmasına ilişkin getirdiği eleştiriler ile şekillenmeye başlamıştır (Yatağan, 2018, s.72). Fikirsal çerçevesinin bu zamanlarda çizildiği düşünülen kavramın uluslararası literatüre girmesi ise Nye’nin Soğuk savaş öncesi ve sonrasına ilişkin yaptığı genel bir değerlendirme neticesinde Keohane-Nye, 2012, s.725-726), devletlerin zorlayıcı ve baskıcı olmadan da başka devletler üzerinde nüfuz alanlarını genişletebileceği sonucuna varması ile gerçekleşmiştir (Foreignaffairs, 2022). 1990 yılında ise yayınladığı ‘Bound To Lead’ adlı kitabında yer alan kandırma (havuç) ve tehditler (sopa) yoluna başvurmadan *“Eğer istediğim şeyi istemeni sağlayabilirsem, o zaman yapmak istediğin şeyi yapmaya seni zorlamama gerek yoktur”* anlayışı çerçevesinde, çekiciliğin kullanıldığı takdirde iş birliklerinin önünün açılacağı düşüncesi ile de bu fikrini geliştirmiştir (Nye, 2005, s.14). Yapılacak olan iş birliklerinde kültür ve değerlerin politikalar ve kurumlar aracılığıyla diplomasi içerisine sentezinin öngörüldüğü bu fikir, nihayetinde “yumuşak güç” tanımı ile uluslararası literatürde yerini almıştır. Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde henüz yeni bir kavram olması, konuya ilişkin araştırma yapanlar tarafından tanımın tam olarak anlaşılmadığı, bu

sebeple de yumuşak güce yönelik çalışmaların yetersiz kaldığı gerekçesiyle eleştirilmiştir (Vuving, 2009, s.5-14). Yumuşak güç üzerine çeşitli tanımlar yapılmışsa da en kapsamlı yorum, kavramın öncüsü Nye tarafından şu şekillerde ifade edilmiştir:

“Yumuşak güç başkalarının tercihlerini şekillendirebilme becerisidir...”

Yumuşak güç, havuç ya da sopa kullanan sert gücün aksine, istediğimiz sonuçlara somut para ya da tehdit kullanmadan, dolaylı yoldan yani gücün ikinci yüzünü kullanarak erişebilme yeteneğidir...

Yumuşak güç, tartışma yoluyla ikna ve aynı zamanda cezabetme yeteneğidir...

Basitçe yumuşak güç davranışsal açıdan çekici güçtür, kaynaklar açısından ise böyle bir cazibeyi oluşturan değerlerdir...

Yumuşak güç ortak değerlere çekme ve bu değerlere katkıda bulunma doğruluğu ve sorumluluğunu hissettirme yeteneğidir (Nye, 2005, s.15- 16).

Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere yumuşak güç, normal şartlarda karşı tarafa kabul ettirilemeyen isteklerin, emretme -zorlama gücü kullanılmaksızın cazibe ile ikna edebilme kabiliyetidir.

Tablo 2.1: Sert Güç ve Yumuşak Güç Kaynakları

	Hareket Tarzları	Birincil Araçları	Hükümet Politikaları
Askeri/Sert Güç,	Zorlama Caydırma Koruma	Tehditler Güç	Baskıcı Diplomasi Savaş İttifak
Yumuşak Güç,	Cazibe Gündem Belirleme	Değerler Politikalar Kurumlar Kültür	Kamu Diplomasisi Karşılıklı ve Çok Taraflı Diplomasi

Kaynak: Nye, 2015, s.24

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, yumuşak gücün kaynakları ve davranış biçimleri, ortak değerlerin ön planda tutulduğu ve hayranlık vurgusu üzerinden,

değiştirilmesi hedeflenen devlet pozisyonlarına yöneliktir. Çoğunlukla ulusal veya küresel semboller eliyle yürütülen kültür ve değerlere yönelik çalışmalar, genel hatlarıyla teori ve söylemler (Yatağan, 2018, s.75) üzerinden şekillense de kimi zaman kurumlar aracılığı ile de güç uygulamalarını görmek mümkündür (Yıldırım, Emrah& Ali, 2017, s.33). Gücün çok boyutluluğun bir sonucu olarak yapılan / yapılacak çalışmaların bütünlük sorunsalına bir çözüm getirmesi ve daha somut veriler elde edilebilmesi adına faaliyet gösteren bu kurumlar, birincil kaynak sayılmasalar da özellikle devletlerin gücü tanımlama ölçütlerinde ve uygulama alanlarındaki farklılıkları ortaya koyabilmek ve bir rekabet ortamı yaratarak üretkenliği artırma noktasında oldukça faydalıdırlar. Yumuşak güç günümüzde öyle bir hal almıştır ki kimi organizasyonlar, ülkeleri yumuşak güç kullanımı açısından çeşitli kriterler üzerinden değerlendirmeye bile tabi tutmaktadırlar. Buna örnek olarak ünlü Monocle dergisinin her yıl bir anket çalışması üzerinden uluslararası siyasette söz sahibi ülkelerin yumuşak güç kullanımlarındaki sıralamalarını göstermesini verebiliriz.

Uygulama alanı ve araçlarının rahatlıkla artırılabilceği yumuşak gücün bu noktada olumlu sonuçlar doğurması, seçilen argümandan çok üstün iletişim becerisine sahip devletlerin, bu yeteneklerini diğer ülkeleri rahatsız etmeyecek şekilde kullanmasına ve karar alıcıların da içerisinde bulunduğu sistemde demokratik yönetim kurallarına uymasına bağlıdır (Yatağan, 2018, s.77). Ancak her sistemde olduğu gibi yumuşak güç tesisinde de yapılan değerlendirmeler içerisinde gücün yapısına ilişkin göz ardı edilen bir husus vardır; yumuşak gücün, sert güçten tamamiyle ayrı, özerk bir güç olduğu algısı... Oysaki kullanım sıraları, koşullara bağlı olarak değişkenlik gösterse de güç çeşitleri arasında hassas ve geçirgen bir denge vardır.

“Yumuşak güç ve sert güç birbirleriyle ilişkilidir; çünkü birinin başkalarının davranışlarını etkileyerek amaçlarına ulaşması becerisinin her iki kolunu oluşturur. Aralarındaki fark hem davranışın türünde hem de kaynakların somutluğundadır. Emir gücü, zorlama ve ikna etme yoluna dayanabilir. Kendi yanına çekme gücü ise o kişinin kültürünün ve değerlerinin çekiciliğine ya da siyasi tercihler gündemini kendi amacına göre kullanabilme, böylelikle de gerçek dışı göründükleri için başkalarının tercihlerini ifade edememelerini sağlama becerisine dayanabilir.” (Nye, 2005, s.16-17).

Nitekim Nye'in de ayrıntılı şekilde ifade ettiği gibi gücün temelinde yatan elde etme arzusu, birincil kaynaklar ne kadar farklılık gösterirse gösterebilir ister yumuşak güç kullanımında ister sert güç kullanımında isterse de akıllı güç kullanımında olsun her halükârda birbiri ile ilintili olup, mevcudiyetini korumaktadır. Dolayısıyla yumuşak güç ile arzu edilen başarının elde edilmesi arka planda hali hazırda bekleyen sert güce ve güncelliğini koruyan akıllı güce bağlıdır (Yatağan, 2018, s.79). Bu denli bağlamsal bir gücün tek bir tanım aralığında anlamlandırılması mümkün olmadığı gibi, anlaşılması da bir hayli zor olacağından, başta hükümetler olmak üzere aşağıdaki tabloda yer alan diğer aktörlere büyük iş düşmektedir.

Tablo 2.2: Yumuşak Gücün Araçları ve Hedef Alıcılar.

Yumuşak Güç Kaynakları	Araçlar	Hedef Alıcılar
Dış politika	Hükümetler, Medya, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Başka hükümetler ve halklar
İç Siyasi Değerler ve Politikalar	Medya, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Başka hükümetler ve halklar
Yüksek Kültür	Hükümetler, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Başka hükümetler ve halklar
Popüler Kültür	Medya, Piyasa	Başka halklar

Kaynak: Nye, 2005, s10-50.

Çünkü uluslararası ilişkiler ekseninde devletler arasılıktan toplumlar arasılığa doğru gerçekteşen eksen kayması, küresel bir güç olmayı hedefleyen bir ülke için iyi bir kombinasyon tekniğini zorunlu kılmaktadır. Askeri ve ekonomik gücün yanı sıra siyasi adımlarla şekillenen dış politikaların kültür ögesiyle desteklenmesi, ülkeler arası cazibe ve ikna rekabetini doğuracağından, ülkelerin küresel bir güç olma hedeflerinin de dolaylı yoldan önünü açacaktır. Ancak

“Tepenin üstündeki şehir her ne kadar parlak ve çekici olsa da dış politika noktasında nihai hedeflere ulaşmada yetersizdir...” (Nye, 2005, s.140)

Bu sebeple söz konusu eksikliği gidermek için devletler, yumuşak güç konseptine gereken önemi vermeli, bunu yaparken de doğru stratejiler belirlemelidir. Nitekim teorik açıdan her ne kadar iknayı çekicilik ile birleştirmek suretiyle gerçekleştirilen bir güç mevzu bahis olsa da onu uygulama noktasında hassas bir denge söz konusudur. Hedeflenen öncelikli kitlenin toplum olması, insanlar tarafından desteklenmeyen politikaların genel imajının da en değişken unsuru sayılabileceğinden, potansiyel yumuşak gücü kullanabilmek açısından titiz bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. Siyasiler, politikacılar, liderler vs. eliyle gerçekleştirilecek olan bu uygulamalarda yapılması gereken en önemli şey politik sonuçlar doğurabilecek doğru strateji planlamaları olacaktır. İkinci en önemli husus ise sonuçların hedeflenen ölçüde alınabilmesi, güç kullanılacak tarafın tercihlerine bağlı gibi gözükse de gücün kaynaklarına ne kadar sahip olunursa olunsun her zaman istenilen sonuçların alınamayacağını bilmesidir. Bu yüzden yumuşak güç bir denge, sürdürülebilirlik ve çeşitlilik üzerine kurulu bir düzene tabidir. Nye'in

“Eğer bir devlet, kendi gücünü başkalarının gözünde meşru gösterebilirse, isteklerine karşı daha az dirençle karşılaşır ve eğer bir ülkenin kültürü ve ideolojisi çekici olursa, diğerleri isteklerini yaptırırken karşı taraf daha fazla istekli olur.” şeklindeki ifadesi de göz önünde bulundurulduğunda kültür ve değerlere dayanan olumlu görüşlerin daha kalıcı olması ve bunların istenilen politikalara dönüştürülmesi, yumuşak güç ve enstrümanlarının kullanım potansiyeline bağlıdır (Nye, 2005, s.10).

Söz konusu gücün kullanımına ilişkin olarak, bir kesim tarafından popülaritenin gelip geçici olması gücün yetersiz bulunarak eleştirilmesine sebebiyet vermişse de bu gücün yalnızca bir imaja indirgenemeyecek kadar mühim olduğunu ve dış politikada istenilen sonuçları elde edebilmek hususunda ciddi bir araç olduğunu savunanlar da vardır. Nihayetinde devletler güvenliği sağlayabilmek için sert güçlerini kullanmak zorunda olsalar dahi Nye'in de dediği gibi *“Şimdi geleneklerimizi farklı bir yoldan kullanma ve birleştirme zamanıdır”* (Nye, 2005, s.147). Bu farklı yolun uygulama alanı da, yumuşak güç parametrelerinin ulusal hedeflere ulaşabilme noktasında tercih ettiği kamu diplomasisidir.

Bu diplomasi bir hükümetin politikası ya da politikalarını anlatma aracı değil, ‘hükümet odaklı olmayan ancak devlet politikalarına uygun’ hareket eden aktörlerin, dış

kamulara yönelik gerçekleştirdiği faaliyetleri içeren bir yapıdır. Çalışmanın sonraki bölümünde de bu yapı incelenecektir.

3. BÖLÜM: KAMU DİPLOMASİSİ

3. 1. Kamu Diplomasisinin Tarihsel Gelişimi

Kamu diplomasisini anlayabilmek için öncelikle, geleneksel diplomasiden “kamu” sal olarak ayrılması sebebi ile kelime tanımının iyi analiz edilmesi gerekmektedir. (Köksoy, 2014, s.48). Bu bağlamda kelimelerin Türk Dil Kurumu (TDK) Türkçe sözlüğünde yer alan tanımlardaki ilk anlamlarına bakıldığında, kamunun halk hizmeti gören devlet organlarının tümü şeklinde ifade edildiği; kamuoyunun ise bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesi olarak sözlükte yer aldığı görülmektedir (TDK, 2022). Benzer şekilde İngilizce anlam karşılaştırmaları yapılan kelimelerden kamu (public), fikir, halk, vatandaş gibi kelimeleri tanımlamak için kullanılırken, kamuoyu (public opinion) halk arasında yaygın, kabul görmüş genel fikirleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Oxford, 2022). Nitekim her iki kelimenin de ortak vurgusu “halk” olduğundan, diplomasi içerisindeki ortak kullanımı da bu açıdan doğal bir sonuçtur.

19. yüzyıl itibarıyla özellikle akademi camiasının odak noktası haline gelen kavramın, ilk örneklerinden biri kamuyla angaje olmanın bir kamu diplomasisi olduğu savı üzerine Melissen’in yapmış olduğu çalışma sayılsa da tarihin geçmiş sayfalarında diplomasi kamuyu vurgusu üzerinden şekillendiğini görmek mümkündür (Melissen, 2005 s.3-27). Nitekim 17. yüzyıl düşünürlerinden John Locke ‘un söylemlerinden (Arslan, 2013 s.197), ihtilal döneminde kamuoyu gücünü fark ederek ülkeye yayılan liberalizm akımı ile yöneticileri sorgulama hakkı bulan dönem Fransa’sına kadar (Melissen, 2005, s.4-18) eski tarihlerde örnekleri görülebilmektedir (Akçay, 2014, s. 49-50) Napolyon’un dahi elde ettiği başarıların arkasında kamuoyu gücünü kullanarak yaptığı propagandaların etkisi olduğu, yapılan yorumlar arasındadır (Ekşi, 2014, s.61).

Bir terim olarak ilk kez 1855’te Montaigne tarafından (Eren, 2019, s.30) demokrasi süreçlerine sivil halkın da dâhil edilmesi fikrine karşılık olarak kullanılan kamu, kaynaklarda yer alan bazı bilgilere göre, 1856 yılında da London Times Gazetesi’nin o dönemin ABD

başkanı, Franklin Pierce'e ithafen yapılan bir haberde 'nezaket' tanımı üzerinden kullanılmıştır (Cull, 2009, s.20). Kullanım alanlarındaki çeşitliliğin bir getirisi olarak merak edilerek araştırılan ve tartışılan bir kavram haline gelen kamu kavramı, zaman içerisinde yavaş yavaş diplomasi ile aynı cümle içerisinde kullanılmaya başlanmıştır. Öyle ki ABD henüz 1. Dünya Savaşı zamanı savaş stratejilerini halk ile paylaşabilmek amacıyla açtığı kuruma, Kamu Enformasyon Komitesi (Committee on Public Information) ismini vermiştir (Stratejik Ortak, 2022). Bu durum kavramın sistem içerisinde kabul görmüşlüğüne bir göstergesi olduğu gibi kamu diplomasisinin kurumsallaşması adına da atılan ilk adım olarak değerlendirilmiştir.

Bunların yanı sıra yine ABD'nin 2. Dünya Savaşı zamanı Avrupa ülkelerine yolladığı Marshall yardımları, devlet halklarını etkileyebilmek için hükümet tarafından finanse edilen programlar şeklindeki yorumlanarak kamu diplomasisinin başarılı bir uygulaması olarak kabul görmüştür (Wolf&Rosen, 2004, s.3)

1963 yılında Edward Murrow'un (ABD Bilgi Servisi başkanı) diplomasinin sadece devletler ile değil çeşitli aktörlerin de yer alacağı bir sistem(kamunun) üzerinden yapılması gerektiği söylemi (Eren, 2019, s.29) ile uluslararası literatüre giren kavram, 1965 yılında da Edmund Gullion'ın (Fletcher Diploması Fakültesi Dekanı) akademik kullanımı ile bilimsel bir karşılık bularak, demokratik siyasal yaşam inşasında aktif rol sergileyeceği düşüncesi ile gündemi meşgul eden bir konu haline gelmiştir (Köksoy, 2013, s.44) Siyaset içerisindeki toplum payının giderek artması, özellikle diplomasinin kamu için olduğu fikrini güçlendirirken, buna yönelik içerikler oluşturulması gerekliliğini de ortaya çıkarmıştır (Tuch,1990, s.11). Bu ihtiyacın bir sonucu olarak ortaya atılan yeni diplomasi anlayışının isminden de anlaşılacağı üzere ilk çalışmalar kamunun farklı şekillerle diplomasi içerisine entegrasyonu üzerine gerçekleşmiş olup, çeşitli araştırmaların da bu bakımdan temel argümanı olmuştur.

Ancak bilindiği üzere uluslararası sistem hassas dengeler üzerine kurulu bir düzendir ve bu düzenin 19. yüzyıla gelindiğinde ne denli değişkenlik gösterdiği önceki bölümlerde detaylıca ele alınmıştır. Nitekim bu değişim diplomasi anlayışında da olmuştur.

Dış politikanın şekillendirilmesinde ve yürütülmesindeki kamu tutumuna yönelik etkisiyle bir dönem daha çok kamu, yani halk üzerinden değerlendirilen diplomasi anlayışı, zaman içerisinde ulus devletlerin aktör olarak tek başlarına yeni sistemde gerek politika yapımında

gerekse de karar alma süreçlerinde yetersiz kalmaları sebebiyle eleştirilmiş ve diplomasi tanımını genişletme ihtiyacını doğurmuştur. Bu zamana kadar politik elitler tarafından şekillenen dış politikada (Köksoy, 2014, s.212), iletişim ve ilişki olanaklarının gelişimiyle daha şeffaf ve demokratik çok aktörlü yeni bir etkileşim alanı oluşumuna gidilerek siyasal ilişkilerin sadece politika ile sınırlı kalmamasına özen gösterilmiştir (Signitzer&Wamser, 2006, s.435).

Bu etkileşimlerin bir sonucu olarak söz konusu alanın kapsamına ilişkin fikirler yavaş yavaş yeni sistem içerisinde kendine yer edinmiş, politikaların iç ve dış ayrımı olmaksızın kamu ile iç içe geçmesi anlamına gelen “intermestic” tanımı üzerinden farklı bir şekilde yeniden yorumlanmıştır. Bu değişimin siyasi/ekonomi ile mümkün olabildiği gibi sosyal ve kültürel stratejilerle de yapılabileceğini farkına varan devletler, geleneksel diplomasiin uluslararası ilişkilerin ötesinde farklı bir boyutta ele alınması gerektiğinin de bilincine varmışlardır. Nitekim, devletler kimi zaman hükümetler tarafından diğer ülkelerdeki kamuoyunun işlenmesinde ve özel gruplarla etkileşime geçilmesinde, kimi zaman dış ilişkilerdeki politikaların (yabancı halklar üzerindeki) etkilerinin izlenmesi ve raporlanmasında değerlendirme yaparlarken, kimi zaman ise diplomat ve yabancı muhabirlerle olan iletişimlerinde bu farkındalıklarını kullanarak, kültürlerarası iletişim süreçlerinin önemli bir öznesi haline gelmişlerdir (USA, 2022). Soğuk Savaş yıllarına kadar bu minvalde gelişim gösteren kamu diplomasisi bu dönemde savaş döneminden henüz çıkmış ülkelerin (Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri) iç politikalarındaki siyasi düzenlemelerine ek olarak diğer devletler nezdinde kendilerini tanıtır ve kabul edilir kılmaya çalıştığı bir alan olmuştur (Kurtuluş, 2015, s.187).

Diplomasinin insanlar üzerindeki etkisini ulusal çıkarları gözetmek için kullanması yönüyle propaganda ile eş tutulan bir kavram haline gelen kamu diplomasisi, bu anlayış çerçevesinde örgütlere üye olabilmek adına da bir araç olarak kullanılmıştır (İnsan ve İnsan, 2022). Kullanım alanlarındaki bu tür farklılaşmalarla şekillenmeye başlayan kavram, nihayet Soğuk Savaşın bitimiyle çok aktörlü yeni dünya düzeninde kendine yer edinmiştir. Özellikle yumuşama dönemiyle birlikte ekonominin yanında sosyokültürel ilişkilerde iyileştirilmeye giden devletlerce bir uygulayıcı konumuna gelen kamu diplomasi, tanım revizyonuna gidilmesi düşüncesiyle yeniden yorumlanmıştır. Bu yenilenme sürecinden sonra kendi gibi

yeni bir kavram olarak uluslararası literatüre giren yumuşak güç ile anılmaya başlayan yeni diplomasi anlayışı, halkın kalbini kazanmak suretiyle, cazibe merkezli bir dış politika çerçevesinde diğer devlet kamuoylarını yönelik içerikler oluşturmaya başlamıştır (Özkan, 2014, s.4). Kültürel değerler eliyle yürütülen bu faaliyetlerin, doğru bir iletişim ile milli menfaatleri koruyacağına yönelik ortaya atılan fikirler de kamuoyu vurgusu üzerinden diplomasi anlayışının gelişimini hızlandırmıştır (Demir, 2012, s.14). Öyle ki, 19. ve 20. yüzyıllarda Parlamento ve Kitleler Dönemi olarak anılan zaman dilimi 21. yüzyıla gelindiğinde, günümüzde varlığını sürdüren devletlerarası ilişkilerde yadsınamayacak gücü olan kamuoyu sebebiyle “Kamuoyları Yüzyılı” olarak adlandırılmaya başlamıştır (Gökırmak, 2012, s.2-5).

Yukarıda bahsi geçen kültür ve iletişimin, kamu diplomasisi içerisinde hak ettiği yeri bulması ise ancak 2000’li yıllarda mümkün olmuştur. Özellikle 2001 yılında gerçekleşen İkiz Kule saldırılarının bu gelişime büyük katkıları olmuştur. Çünkü bu saldırılar bölgesel bir terörizm faaliyetinin ötesinde, uluslararası terörle mücadelenin başlıca gerekçesi olurken aynı zamanda yarattığı domino etkisi ile kimliksel ve kültürel çatışmalar, artan yasadışı göçler, dünyanın çeşitli bölgelerinde ortaya çıkan İslamafobi karşıtlığı, yoksulluk vs. gibi daha sosyal sayılabilecek sorunları da gün yüzüne çıkarmıştır. Tüm bu konuların doğrudan toplumu ilgilendirmesinden dolayı kamusal alanı; ulusal olduğu kadar uluslararası toplum içinde tehdit oluşturması gerekçesiyle de diplomasiyi etkilemesi, ikinci planda tutulan kamu gücünü yeniden görünür kılmıştır (Köksoy, 2014, s.45).

Bu gelişmelere bağlı olarak, siyasi başarıların iç politikalarda olduğu kadar diğer devlet ve kamuları ile kurulacak ilişkilerde üstün iletişim becerileri ile elde edileceği ayırdına varan devletler, kamu diplomasisi aracılığı ile uluslararası toplum ve sosyokültürel iletişim zincirinin birer parçası olmuşlardır. Söz konusu iletişim, bilgileri doğru bir şekilde aktarmaya yardımcı olurken, ulusal ve uluslararası yanlış anlaşılmalara da önüne geçebilmesi yönüyle devletlerce beceriye tabi olan ve önem verilen bir konu haline gelerek kamu diplomasisinin itici güçlerinden biri kabul edilmiş, güç kullanımında iletişimi de zorunlu hale getirmiştir. Böylece Ekşi’nin ifadesiyle “*Kamu Diplomasisi, devletlerin uluslararası halkla ilişkileri olmuştur*” (Ekşi, 2014, s.298).

Bu yeni diplomasinin ortaya çıktığı zamandan bu yana asıl özne olan kamu, karar alıcılardan etkilenen bir unsur olmaktan çıkarak, artık karar alıcıları yönlendiren bir aktör-

haline gelmiştir. Nitekim Nye'in ifadesiyle; *yeni diplomasi, kamuları yöneten düzenin, artık kamular arası ilişkiler üzerine kurduğu monologdan diyaloga geçilen bir düzeni temsil etmektedir* (Szondi, 2008, s.20). Bu düzenin bir sonucu olarak devlet kararlarının ve bunlara bağlı gelişim gösteren politika ve müdahalelerin doğrudan etkin olduğu konsept terk edilerek, toplum yani kamu merkezli, vatandaşın aktif olduğu bir konseptte geçilmiştir. Sivil toplumun ön plana çıkarıldığı yeni sisteme bu yönüyle ilgi artarken STK'lar, ulusal ve uluslararası organizasyonlar ve medya eliyle yürütülen diğer faaliyetler, 'ortaklık' algısı çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir. Sivil /gönüllü diplomasi gibi tanımlarla da adlandırılmaya başlayan ve faaliyet alanlarında çeşitliliğe giden kamu diplomasisi, yalnızca ulusal bir etki yaratmayacak aynı zamanda kazandığı uluslararasılık ile devletlerarası karşılıklı ilişkilerin de temel argümanı sayılacaktır. Kısacası kanat çırpın bir kelebek dünyanın öbür ucunda fırtınalar yaratabilecektir... (American Scientist, 2022)

Bu bağlamda çalışmanın bir sonraki bölümünde kültür ve iletişim (medya) diplomasisi başta olmak üzere, hizmet ettikleri alanlara göre çeşitli diplomasi enstrümanlarına yer verilecektir.

3.2 Kamu Diplomasisinin Kurumsal Araçları

Kamu diplomasisi uluslararası sistemde devlet aktörlerinin kendi ideolojik ve politik kabullerini, yabancı kamuoylarına çeşitli yollara başvurarak empoze etmeye çalıştıkları bir sistem temsilidir. Söz konusu sistem kapsayıcı ve bütüncül yapısından ötürü birçok farklı diplomasi çeşitini bünyesinde barındırarak adeta bir çatı görevi görmektedir. Sarmal diplomasi zincirinin en tepe noktasında olması ve buna bağlı artan önemine binaen, kamu diplomasisini pratiğe dönüştürecek çok sayıda araç ve politika da zaman içerisinde geliştirilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde kamu diplomasisi alanında geliştirilen araçlar, Türkiye'deki belirgin kurumsal örnekler üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

Öncelikli olarak Türk kamu diplomasisinin gelişimine bakıldığında, Türkiye'nin bu diplomasi ile diğer devletlere nazaran daha geç tanıştığı görülmektedir. Bu durumun sebebine ilişkin yorumlar, kavramın Batı kaynaklı olması yönünde yapılırsa da Kocabıyık, bu anlayışın esasında eski tarihlerde var olduğunu, Osmanlı'daki istimalet politikasının da bu anlayışa hizmet ettiğini ifade etmektedir. Ona göre, Osmanlı devleti bünyesinde yer alan vatandaşların huzur içinde yaşayabilmeleri ve Batıya karşı olumlu bir imaj verilebilmesi için bilhassa da yabancılara yönelik uygulanan eğitimden, yardımlara kadar birçok sosyal faaliyet, o

zamanlar için henüz adı konmamış kamu diplomasisinin en iyi örneklerinden sayılabilmektedir (Kocabıyık, 2019, s.172).

Öte yandan günümüzdeki İletişim Başkanlığı temellerinin de yine bu zamanlarda atıldığını belirten Kocabıyık, 1857 tarihinde Matbuat Müdürlüğü olarak kurulan kurumun, 1920 -1984 yıllarındaki yapılandırmalar neticesinde isim değişikliğine uğramış olmasına rağmen, o dönemden bu zamana iç-dış siyasetin nabzını kamuoyu yoklaması ile tutması hasebiyle Türk kamu diplomasisi tarihindeki ilk resmi kurum kabul edilebileceğini söylemektedir (Kocabıyık, 2019, s.171).

Daha yakın tarihlere gelindiğinde Soğuk Savaş sonrası dönemdeki küresel dönüşümün etkileri pek tabi ki Türkiye’de de görülmüştür. Özellikle Özal Hükümeti zamanı politikalarını dışa açılma stratejisi üzerinden yürüten Türkiye, arka plana atılan kamu diplomasisi anlayışını benimseyerek araçlarını daha aktif kullanma kararı almıştır. Alınan kararlar neticesinde dış politikasında ulusal ve uluslararası sorunlara daha fazla yer veren bir ülke profili çizen Türkiye gerek 1 Mart tezkeresinde ABD’ye karşı tutumunda gerekse de İsrail-Filistin sorunundaki politikalarında bu kararlılığını göstermiş, terörizm başta olmak üzere, uluslararası düzeyde karşılaşılan çeşitli konu problematiklerinde benimsediği bağımsız stratejilerle arabulucu yönünü vurgulamıştır.

Bu minvalde şekillenen Türk kamu diplomasisi de ‘insani’ boyutuyla öne çıkan, tanınırlık hedefi propaganda yapmaksızın, çoklu diyaloglar ve ilişki inşasına dayanan bir anlayış ile çerçevelenmiştir. Nitekim Leonard Mark’ın da ifade ettiği gibi, kamu diplomasisini nihai sonuçların alınabileceği bir strateji olarak kabul eden devletler, propagandadan kaçınarak, insanı temel alan yaklaşımlarda bulunmalıdır (Kurtuluş, 2015, s. 213- 214).

Bu bağlamda devletlerarası iyi ilişkilerin kurulabilmesi, politik ölçüt ve güce bağlı olmakla birlikte, yukarıda bahsi geçen anlayış çerçevesinde diğer ülkelerin toplumlarıyla da iletişim kurulabilmesine bağlıdır. Bu nedenle devletler karşı tarafın kültürünü öğrenme ve anlama noktasında hevesli olduklarını, o toplumla ilgilenmek istediklerini doğru bir şekilde karşı tarafa aktararak güven inşa etmelidirler. Bu koşulları ‘Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç’ kitabında üç başlık altında detaylandıran Nye, devletlerin ulusal ve uluslararası dengelerini, medya eliyle yönetebilme becerilerini ifade eden günlük iletişimin, başarı için en birincil şart olduğunu ifade etmektedir. Basın organlarınca hem kendi kamuoyuna hem de

diğer devlet kamuoylarına kendilerini ifade edebilme fırsatı sağlayan bu özelliğin ikinci boyutu ise stratejik iletişimidir. Bu özelliği doğru ve yerinde kullanmak isteyen bir devletin bilmesi gereken en önemli şey ise devamlılıktır. Ne kadar istikrarlı ve tutarlı olunursa, karşı taraf o denli onun yansıtmak istediği profilini görür. Uzun süreli çalışmaların öngörüldüğü bu özellikte gerek haber yayınları gerek televizyon dizileri gerekse de çeşitli reklamlara, kısaca yayın organlarına büyük sorumluluk düşmektedir. Alman ürünlerinin kaliteli olduğuna ilişkin düşünceler, Japonların teknoloji devi olduğu algısı, Hollywood'un ya da Bolliyywood'un popülaritesi bu duruma örnek gösterilebilir. Nye'in ayrımını yaptığı üçüncü son ve en önemli özellik ise uzun bir süreç gerektiren bu davranışların bütünü ele alındığında ortaya çıkan sonucun, karşılıklı ilişkilerdeki sürekliliğin başarı oranı ile olumlu bir ivmede izlemesi gerekliliğidir. Spesifik olarak uzun süreli ilişkiler olarak nitelendirdiği bu boyutta vurgu eğitim bursları konferanslar ve kültürel etkinlikler üzerinden yapılmaktadır (Kocabıyık, 2019, s.173).

Teorideki bu öğretilerin günümüzdeki pratiğine bakıldığında çok boyutlu inşa sürecinin, küresel sistemde yaşanan siyasal dönüşüme paralel olarak gerçekleşen bilgi ve teknoloji devrimi ve devlet dışı aktörlerin sayılarındaki artışı ile mümkün olduğu görülmektedir. Karar alıcıların iç- dış politikaların belirlenme süreçlerinde yardımcı kaynaklar olarak kabul ettikleri bu aktörler, ön plana çıkardıkları temalar bünyesinde kamu diplomasisinin farklı alanlarını oluşturmaktadırlar. Her geçen gün sayıları artan bu alanları, medya diplomasisi, kültür diplomasisi, insani diplomasi, dijital diplomasi, diaspora diplomasisi, turizm diplomasisi, inanç diplomasisi gibi sayıca artırabileceğimiz başlıklar altında değerlendirmek mümkündür. Bölümün 2. alt başlığında da yukarıdaki diplomasi çeşitlerine hizmet eden kurumlardan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü başta olmak üzere sırasıyla, TİKA, YTB, TÜRKSOY, TRT ve bazı diğer kurumlara ve bunların faaliyetlerine yer verilecektir.

3.2.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü

Küreselleşen dünyada uluslararası sistemlerin giderek artan karmaşık yapısı, devletler arasındaki siyasi ilişkileri uluslararası toplum boyutunda dönüşüm yaşamaya sevk etmiştir. Dönüşümün öznesi olan toplumu etkileyebilmek ve yönlendirebilmek adına ortaya çıkan bu yeni diplomasi türü, devletlerin kamu nezdinde saygınlıklarını artırmaya yönelik

faaliyetlerini temsil eden kamu diplomasisi tanımı ile anılmaya başlamış, hızla gelişen ve değişen uluslararası sistemde diplomasi türleri de her geçen gün çeşitlilik (medya diplomasisi, spor diplomasisi vs.) kazanmıştır.

Bununla birlikte kamuoylarına yönelik geliştirilen bu diplomasi yapıları gereği, devlet kurumları, medya kuruluşları, üniversiteler, STK'lar, düşünce kuruluşları, vakıflar, yardım kuruluşları, sanatçılar, bilim insanları gibi sivil inisiyatifin entegre çalışmasını gerekli kılan her türlü yapılanma ile koordinasyonu ve eşgüdümü sağlayacak etkin bir sisteme ihtiyaç duymuşlardır.

Türkiye’de, devletler arası kurumsal düzeydeki kamu diplomasi işleyişindeki bu düzen de koordinatörlük eli ile yürütülmektedir. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü adı altında çalışmalarını gerçekleştiren kurum 30.01.2010 tarih ve 27478 sayılı kanun, 2010/3 sayılı Başbakanlık genelgesi ile yayınlanarak resmen kurulmuştur. Yerel ve uluslararası kamuoyuna yönelik faaliyetler yürütmesinin yanı sıra siyasal iletişim ve medya konulu eğitimler veren kurum aynı zamanda üniversitelere yönelik gerçekleştirildiği çeşitli çalıştaylar ile de politikkültür eksenli koordinasyonu sağlamaktadır (Anaz&Özşahin, 2015, s.205,506).

24.07. 2018 tarih ve 30488 sayılı, 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına bağlanan kurum günümüzde yenilenen, ‘Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı’ (KDDB) adıyla faaliyetlerine devam etmektedir (Resmi Gazete, 2022).

3.2.2. Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

Soğuk Savaş sonrasında SSCB’nin dağılması ile birlikte çeşitli gelişmeler yaşanmış, bu gelişmelerin en önemlisi yeni ulus devletlerin ortaya çıkışı olmuştur. Bağımsızlıklarını kazanan Türk Cumhuriyetleri devletleri için Türkiye, bu dönemde adeta bir meşale görevi üstlenmiştir. Tarih sahnesinde yerlerini almaya başlayan devletlerin oluşturmaları gereken yeni altyapılar, düzenlemeleri gereken dış politika stratejileri gerek insan gücü gerek askeri bakım desteği yönünden zorunlu bir ihtiyaç olmuştur. Özellikle de serbest pazar ekonomisinden uzak olan bu ülkeler için, yapılanma süreçlerinde kalkınabilmelerinin birincil şartı ekonomik destekler olmuştur (TİKA, 2022). Tarihsel olarak güçlü ve eski bir geçmişi bulunan Türkiye bilinen jeopolitik ve jeostratejik öneminin yanı sıra söz konusu

coğrafyasının bir getirisi olan kültür ortaklığı vasıtasıyla, Dünya Bankası (World Bank), Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi kalkınma iş birliği uygulamalarında bölgesel güce aday bir ülke konumuna gelmiştir. Bu bağlamda başta Türki devletler olmak üzere dünyanın birçok noktasında güçlü iş birlikleri kurmak ve geliştirmek amacıyla 24.01.1992 tarihinde Türk İş birliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) açılmıştır (TİKA,2022).

Kurum ilk olarak 24.01.1992 de 480 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Dış İşleri Bakanlığına bağlı olarak ekonomik kültürel eğitim ve teknik işbirliği başkanlığı ismi ile kurulmuş fakat bu 1999 yılında Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile yapılan bir değişiklik ile Dışişleri Bakanlığından Başbakanlık bünyesine geçmiştir. 12.05.2001 tarihinde de 4668 sayılı Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanunu yayınlayarak teşkilatın görev ve özellikleri bakımından yeniden bir revizyona gitmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak 24.10.2011 tarihinde 656 sayılı KHK ile isim güncellemesine giden kurum Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı adıyla faaliyetlerini yürütürken 15.07 2018 tarih ve 30479 sayılı kanun ile de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanmıştır (TİKA, 2022). Dinamik bir dış politika stratejisiyle iş birliği süreçlerine hız kazandıran kurum günümüzde kurumsal isminden ziyade TİKA olarak anılarak bu isim ile tanınır hale gelmiştir (Erdağ, 2015, s.244).

Kuruluş misyonunu, *‘Türkiye ile coğrafi olarak yakınlık bulunan ve Türkçe konuşan devletlerin gelişim, yapılanma ve kalkınmalarına teknik destekte bulunmak’* olarak belirleyen kurum bu amacının yanı sıra mali, ticari, kültürel ve eğitim gibi daha sosyal alanlarda da çeşitli projeler bünyesinde iş birliği sağlamayı amaçlamaktadır. Nitekim 2006 yılı idari faaliyet raporunda yer alan misyona göre kurum bölgesel güç olarak küresel iş birliğine katkı sağlarken, bölgesel coğrafyada güven ve istikrar için ikili ve uluslararası ilişkileri ve iş birliğini geliştirmeyi hedeflediğini belirtmiştir (Erdağ, 2015, s.246). Teknik olarak bölge politikalarına ağırlık veren kuruluş aynı zamanda “müşterek kültür coğrafyası”nın sosyal ve kültürel öğelerini de ön planda tutmaktadır. 5 kıtada 60 koordinasyon ofisiyle kardeş ve dost ülkelerle dostane ilişkiler kurarak barış kuşamı oluşturmayı hedeflemektedir (TİKA, 2022) (Erdağ, 2015, s.247). Bu hedefi gerçekleştirilirken Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), İktisadi İş birliği ve Geliştirme Teşkilatı (OECD) Dünya Bankası Enstitüsü (WBI), Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC) gibi çeşitli uluslararası kuruluşlar ile de ortak projeler yürütmektedir (Erdağ, 2015, s.249).

Yoğun bir çalışma programına sahip olan TİKA kurulduktan sonraki ilk on yılında 2000'in üzerinde projeye imza atmıştır. Ak Parti'nin başa geçmesinin ardından TİKA'ya gösterilen ehemmiyet artmış ve görev sahaları genişletilmiştir. Ayrıca devlet teşvikleriyle de bütçe artırımına giden kurum ilk on yılındaki projeleri dört katına çıkarmıştır.

Günümüzde beş kıtada 150'den fazla ülkede projeler gerçekleştiren TİKA kültürel tarihi ve dini değerleri ön planda tutmasının yanı sıra, ülkelere, kurumlara ve sivil toplum örgütlerine sağladığı profesyonel yardımlar ile faaliyetlerine devam etmektedir.

(2017 küresel insani yardım raporuna göre Türkiye 2016 yılında 6 milyar dolarla en çok yardım yapan ikinci ülke olurken, insani yardımlar için her yıl İngiltere merkezli düzenlenen Kalkınma İnisiyatifleri Örgütü'nün raporuna göre de 8.07 milyar dolar ile 1. Sıradadır (STGM, 2022). (Bknz: Ek 2).

TİKA dış politika stratejilerinde belirleyici bir kurum olmamakla birlikte üstlendiği politika uygulayıcı yapısı ile gerek misyon gerekse de vizyon bakımından kendisini kurulduğu dönemin çok ötesine taşımıştır (Erdağ, 2015, s.253). Tarihi, kültürel ve siyasi ilişkileri derinleştirmek üzere başta Avrasya bölgesi (Sovyetler Birliğinden bağımsızlığını yeni kazanmış milletlerle) Kafkaslar ve Orta Asya olmak üzere misyonunu başarılı bir şekilde devam ettiren kuruluş, Orta Doğu, Afrika ve Balkanlar'da da etkisini derinleştirerek uluslararası bir marka olma amacıyla hizmetlerine devam etmektedir. TİKA'nın gösterdiği bu efor her geçen yıl artmakta, esnek ve hızlı karar alabilen bir kuruluş olması, Türkiye'nin mevcut küresel sistemdeki yerini de iyileştirmektedir.

3.2.3. Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)

Soydaş ve akraba topluluklarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetleriyle Türk kamu diplomasisine yön veren diğer bir kuruluş TÜRKSOY'dur. 1990'lı yılların henüz başlarında hâkim olan komünizm anlayışından, barışçıl bir zihniyete geçiş sürecinde fikirsel temellerinin atıldığı kuruluşun, 1992 yılında 'Türk Dili Konuşan Ülkeler Kültür Bakanları Zirvesi' gündeminde yer alması, Türk Cumhuriyetlerine yol göstericilik yapabilmesi için uygun zemini hazırlamıştır (Sevin, 2015, s.479).

1993 yılında ise Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan devletlerince, Türkiye'nin itici güç olduğuna ilişkin ortak karar çerçevesinde imzalanan,

“Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimini Kuran Anlaşma”’sı ile kurumun Türk soyları kimliği üzerinden örgütlenmesi başlamıştır (Sevin, 2015, s.481).

Kendini Türk dünyasının UNESCO’su olarak tanımlayan kuruluş, gönül coğrafyasında birliktelik ve kardeşlik duygularıyla birleşen Türk halklarının, Türk kültürünün devamlılığını ve tanınırlığını hem bugün hem gelecekte yaşatarak dünyaya tanıtmak misyonunu benimsemektedir. (Eken, 2015, s.39) Kurulduğu günden bu yana çok kez rapor yayınlayan kuruluşun 2019 faaliyet raporu incelendiğinde, çeşitli alt başlıklarda 300’e yakın etkinlik gerçekleştirmiş ve farklı konularda yayın yapmış olduğu görülmektedir. Yapılan bu etkinliklerin üye ve gözlemci ülkelerde yapılmasının yanı sıra Avrupa ve Kuzey Amerika’da dahi gerçekleştirilmiş olması, kurumun sosyal tanınırlığını doğrudan artırdığı gibi dolaylı yoldan da Türk siyasi kimliğini olumlu etkilemesi açısından ciddi bir başarı olarak görülmektedir. Kısacası, etnik köken ve kültür paydasında faaliyet gösteren TÜRKSOY’un, asıl hedef kitlesinin toplum olması hem kamuya hem de diplomasiye hizmet eden bir kamu diplomasisi enstrümanı olduğunun açık bir kanıtıdır (Kılıç, 2015, s.486).

3.2.4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

Nerede bir vatandaşımız soydaşımız akrabamız varsa biz oradayız misyonunu benimseyen ve Türk yumuşak gücünün ve kamu diplomasisin önemli temsilcilerinden biri olan bir diğer kurum, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)’dir.

6 Nisan 2010 yılında amacını “*Başbakanlığa bağlı müsteşarlık düzeyinde bir kamu kurumu olarak 6 Nisan 2010 tarihinde kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), yurtdışındaki vatandaşlarımız, soydaş ve akraba topluluklarımız ile Türkiye’de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilerimize yönelik çalışmaları koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmiştir.*” şeklinde belirten kurum Türk vatandaşlarının yaşadıkları yerlerde ihtiyaç duydukları sosyokültürel ve siyasal desteğin temini olduklarını öne sürmekte bu doğrultuda eğitimden ekonomiye , ulaşımdan ticarete çok yönlü çalışmalar gerçekleştirmektedir (YTB,2022) .

Kurumun açılış konuşmasında Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın : *Türkiye’nin barış elini , Türkiye’nin dayanışma iradesini, Türkiye’nin o koruyucu kollayıcı şemsiyesini yer yüzünün her köşesine ulaştırmaya başladık* ‘ şeklinde sarf etti sözleri, çalışma prensibi olarak

belirleyen YTB, ABD tarafından bütçelendirilen USAID (Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Gelişim Örgütü), GIZ (Almanya Uluslararası İşbirliği Kurumu), JICA (Japonya Uluslararası Koordinasyon Örgütü) gibi benzer kurumlardan farklı olarak, dünyadaki her soydaşına örf adet kurallarına bağlı olarak özel ilgi ve alaka ile yaklaşmaktadır. Bugünü ve gelecek nesilleri ortak bir kültür paydası altında birleştirmeyi kendine amaç edinen kurum, özellikle Akademik ve Bilimsel Araştırmalar Programı (ABAP), Eğitim Destekleri Programı (EDEP), Kültürel Hareketlilik ve İş birliği Programı (KHİP), Türkiye Mezunları Programı (TMP) gibi eğitim tabanlı faaliyetler ile de tarihsel mirasın korunabilmesi ve bunun doğru bir şekilde aktarılabilmesi adına çalışmaktadır (YTB, 2022).

‘Güçlü diaspora, güçlü Türkiye’ mottosuyla hareket eden YTB’nin çalışma prensibi temelinde soydaşlık vurgusu olmasının yanı sıra siyasi sınırlara bağlı kalmaksızın Avrupa’dan Balkanlar’a, Ortadoğu’dan Afrika’ya, Amerika’dan Orta Asya’ya geniş bir coğrafya üzerinde etkisi hissedilen bir Türkiye de hedeflenmektedir. Kısacası hem dünyanın dört bir köşesindeki Türk vatandaşların bulundukları ülkelerde maruz kaldıkları gurbetçi, misafir gibi ayrıştırıcı ve dışlayıcı tanımlamaları ortadan kaldırarak etkin ve nitelikli konuma gelebilmeleri için ciddi çalışmalar yürüten bir uygulayıcı, hem de ekonomik politik ve sosyokültürel açılardan farklı coğrafyalarda nüfuzu olan etkin kurumlardan biridir. Bu bakımdan özenli bir şekilde kamu ve diplomasiyi eşgüdümlü olarak yürüten YTB’nin kamu diplomasiyi canlı tutan önemli bir enstrüman olduğu bilinmelidir.

3.2.5. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)

Ulusal çapta yaşanan değişimin elbette ki en önemli sonucu uluslararası ilişkilerin boyut kazanarak küresel ilişkilere dönüşmesi yönünde olmuştur. Küreselleşen dünya içerisinde kendilerine yer edinmeyi amaçlayan devletlerin, güçlerini ulus ötesine taşıma ihtiyaçları da büyük ölçüde enformasyon devrimi ile gerçekleşmiştir. Nitekim McLuhan’ın, teknoloji çağıyla beraber insanlardaki bilinçlilik oranında gerçekleşen artışın doğrusal bir ivmede olduğu yönündeki saptaması söz konusu enformatik çağ değerlendirmesi içerisinde doğru bir tespittir (Özkan, 2014 s.4). Farkındalığı kimlik olgusu ile ilişkilendiren McLuhan’a göre geçmiş tarihlerde ortaya çıkan bilinçsiz milliyetleştirmenin temel sebebi, yalnızca yazı kültürünün hâkim olduğu coğrafyalarda ki bilgi eksikliğidir ve toplumdaki bu bilinçsiz kabileleşme algısı teknoloji devrimiyle yavaş yavaş kırılacaktır (Varol, 2019,s.140).

Kitle iletişim araçları desteğiyle kalkacak olan sınırlar ise, daimî etkileşimlerinin yaşanacağı global bir köyü meydana getirecektir (McLuhan, 2001, s.11)

Söz konusu bu köyün günümüze revizyonunun da medya üzerinden gerçekleştirildiğini söylemek yanlış olmayacaktır (McLuhan, 2001, s.11) Medyanın özellikle de insanlık tarihinin gelişimi için bir mesaj maiyetinde olduğu fikri ve buna bağlı olarak artan popülaritesi devletlerin bu alana yönelik ilgisini artırırken toplumların da ortak bir amaç doğrultusunda birleşmesini mümkün kılmıştır. Ulusal ve uluslararası çaptaki bu etkileşimlerin politika ve stratejiler zemininde yer edinmesi, beraberinde medya diplomasisi, dijital diplomasi gibi yeni tanımları getirerek farklı başlıklar altında incelenebilmesine olanak sağlamıştır.

Önceleri radyo, televizyon gibi yazılı sözlü görsel ve elektronik bileşenlerden oluşan ana hatlar geleneksel medya olarak tanımlanırken, Twitter, Facebook gibi uygulamaların da bu anlayışa dahil edilmesi dijital medya başlığı altında genişletilmiş bir çalışma alanını meydana getirmiştir (Koyuncu&Medin, 2017 s.1241). Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmelerde bu genişleme özelinde medyanın, kamu diplomasisine önemli katkıları olacağı ve bunun sonucu olarak özellikle de dış politikada olumlu geri dönüşler sağlayacağına yönelik yorumlamaları, devletleri yabancı ülke kamuoylarını hedef alarak politika aktarımı ve kültürel tanıtımlara sevk etmiştir (Aydemir, 2016, s.165-166).

Günümüzde de artık devletler imajlarını tazelemek için medya eliyle yapılan yayınları propaganda aracı olarak kullanmaktadırlar. Bilinen örnekleri BBC, Voice of America , RadioMoscow gibi yayınlar olan araçların, ülkemizdeki en büyük ve önemli temsilcisi de şüphesiz Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'dur. 01.05.1964 tarihinde özel bir yasa ile Televizyon ve radyo yayınları üreterek devlet adına, kamu yayıncılığı yapması amacıyla özerk tüzel bir kişilik statüsünde kurulan TRT 31 Ocak 1968 tarihinde deneme yayınları ile faaliyete geçmiştir (Kılıç, 2015, s.372-373).

Çeşitli tarihlerde yapılan Anayasa değişiklikleriyle birlikte son olarak 15.07.2018 tarihli 30479 sayılı 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 38. Bölümü ve 533. Maddesiyle de "tarafsız bir 'kamu' tüzelkişiliğine sahip Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu olmuştur.

Günümüzde *"14 televizyon kanalı, 5 ulusal, 5 bölgesel, 3 uluslararası ve 3 yerel radyo istasyonu bulunan kuruluş, trt.net.tr ve 41 dilde hazırlanan www.trtvotworld.com*

isimli web siteleri, teleteks yayını, “Televizyon”, “TRT Çocuk”, “Radyovizyon” isimli basılı dergileri ile hizmet sunmaya devam etmektedir.(TRT,2022) Yapılan tüm ulusal ve uluslararası yayınlarda sosyokültürel değerler ön plana çıkarılmakla birlikte arka planda devlet politikaları gözetilerek siyasi hedefler güdümünde hareket edilmektedir (Cankaya,2003 s.116). Zira yurtdışında yaşayan Türk vatandaşların ana dillerini ve kültürlerini unutmadan milli kimliklerini koruyarak asimilasyon tehdidine karşı yapılan yurtdışı yayınları bu amaç doğrultusunda yapılmaktadır. Ayrıca bu yayınlar Türkiye’nin diğer devletlere karşı gerek ekonomik gerek siyasal gerekse de turizm vs. gibi daha sosyal alanlarda kendini gösterebilmesi adına bir fırsat sunarken uluslararası gücünü uygulayacağı uygun zemini de hazırlamaktadır.

Kısacası TRT yakın zamanlarda gerçekleştirdiği iş birlikleri ve yaptığı yatırımlarla kamu yayıncılığının yanında artık kamu diplomasisi misyonu ile da önemli bir yumuşak güç enstrümanıdır (Erdem, 2019, s.32).

3.2.6. Diğer Diplomasi Çeşitleri

Görüldüğü üzere kamu diplomasisi, farklı diplomasi çeşitlerini ve bunlara bağlı faaliyet gösteren birçok kurumu bünyesinde barındırmaktadır. Nitekim bölümün bir önceki başlığı altında insani diplomasi alanında TİKA’nın; diaspora diplomasisinde YTB ve TÜRKSOY ‘un medya diplomasisinde ise TRT’nin rolleri incelenmiştir. Türkiye’nin kamu diplomasisini yürütürken öne çıkan bu kurumlarının dışında diğer diplomasi alanlarına da hizmet eden ve kritik roller üstlenen bazı kuruluşlar vardır.

Bu kuruluşlardan ilki turizm diplomasinin öncülerinden olan Türk Hava Kurumu (THY)’dur. Geçmiş zamanlardan bu yana hava yolları sembolik bir güç göstergesi olarak siyaset içerisindeki yerini ve önemini hep korumuştur. Bu bağlamda jeostratejik konumu dolayısıyla yüzyıllardır gözlerin üzerinde olduğu Türkiye ve özelinde İstanbul, bir aktarma merkezi olması sebebiyle çok kıymetlidir (Selçuk,2015 s.324). Bu ayrıcalığın diplomatik ilişkilere yansımada kilit kurum olan THY, ikili ticaret ve turizm potansiyeline yaptığı katkılarının yanı sıra özellikle Türkiye’nin adını dünyanın her yerine duyuran bir bayrak taşıyıcısı olması sebebiyle uluslararası prestij ve algıda Türk kamu diplomasisine, büyük katkı sağlamaktadır.

Kamu diplomasisi gelişimine katkı sağlayan İkinci kurum ise, diğer diplomasi çeşitlerine nazaran daha yeni bir alan ve nispeten arka planda tutulan inanç diplomasisinin Türkiye’deki en üst yasal kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığıdır (Okumuş, 2021, s.158). Din diplomasi diye de adlandırılan bu alan günümüz diplomasi anlayışı içerisinde yeni bir oluşum gibi gözükse de aslında tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Çünkü geçmişten bu yana süregelen Hristiyan -Yahudi, Arap -Müslüman gibi adlandırmalar üzerinden değerlendirilen dinin her daim ayrıştırıcı bir yanı olmuştur. Diğer öğretilerde olduğu gibi, zamana ve koşullara bağlı olarak çeşitli yönleriyle değişikliklere uğrayan dinin (Karadağ, 2019 s. 80-81) bu yönlerinden bir tanesi de siyaset içerisindeki kullanımına ilişkin olmuştur. Her devletin kendi inanışını farklı yöntemler ile yaymaya çalışması, günümüzde din vurgusu üzerinden şekillenen inanç diplomasisini de böylelikle ortaya çıkarmıştır.

Türkiye’nin özellikle 2000’li yıllarda, vizyon ve politikalarını uygularken din öğretisi üzerine yoğunlaşması, tam olarak bu diplomasi anlayışına hizmet etmektedir ve bu bağlamda faaliyet gösteren en etkin kurum Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Dünyanın farklı bölgelerindeki dindaşlara ulaşmaya çalışan kurum, aynı zamanda dinde yaşanan ayrışmalardan doğan bir kimlik oluşumunu da temsil etmesi yönüyle din ve siyaset arasında köprü vazifesi görmektedir. Uzun vadede başarı getirecek olan bu bağın öncüsü olan ve dinin değerleri ve öğretileri temelinde hareket eden DİB, görev tanımında yer alan toplumu aydınlatıcı ve birleştirici yönü ile özellikle yurtdışına yönelik hizmetleri nedeniyle kamu diplomasisinin gelişimine katkı sağlamaktadır. İlaveten Orhun Abideleri gibi önemli anıtların bakımından, çeşitli medrese ve türbelerin açılışlarına kadar gerçekleştirilen faaliyetler de yine inanç diplomasisi altında değerlendirilmektedir.

İnsani ve vicdani boyutuyla öne çıkan bir ülke olan Türkiye, benimsediği manevi motivasyon ile Türk Kızılay’ı başta olmak üzere IHH, Yer Yüzü Doktorları gibi’ insani’ sivil toplum örgütleri ve İç İşleri Bakanlığına bağlı AFAD eliyle, öncelik verilen acil ve sağlık yardımlarına ek olarak eğitim ve kültür alanlarında da gerçekleştirilen çalışmaları ve onları destekleyici tavrından ötürü insani diplomasinin öncülerinden kabul edilmektedir. (*Genellikle ilk sıralarda yer alan Türkiye, 2022 Küresel İnsani Yardım Raporuna göre listede 2. Sırada yer almıştır.* (Devinit, 2022). Özellikle son zamanlarda Afrika’ya yapılan yardımlarda Türkiye’nin tutumu (2008’de Türkiye’nin Afrika Birliği tarafından stratejik ortak kabul edilerek bir sonraki sene, Afrika Kalkınma Bankasına üye olarak alınması)

diplomasinin etnik, dinsel ya da kültürel benzerliklerden ötürü yapıldığı algısını değiştirmesi bakımından değerlidir (Afrika Birliği,2022). Çünkü yapılan yardımlar ulusal çıkarlardan ziyade insani bir tutumdur. Bu sebeple dünya savaşları zamanı ABD'nin Avrupalı devletlere yaptığı yardımlarla ya da Soğuk savaş sonrası Fransa ve İngiltere'nin sömürgelerine yaptığı yardımlarla ve yahuhta günümüze yakın zamanlarda Suudi Arabistan'ın Birleşik Arap emirliklerine yaptığı yardım fonları ile Türkiye'nin günümüzde gerçekleştirdiği çalışmalar karıştırılmamalıdır (Kalaycı& Koca, 2015, s.176-177). Bu bakımdan Türkiye'nin insani temel alan yaklaşımlarıyla gerçekleştirdiği faaliyetler yürütölmeye çalışılan insani diplomasinin başarılı örneklerindendir.

Son olarak, ulusal ve uluslararası alanlarda gerçekleştirdiği faaliyetlerle görünürlüğünü ve tanınırlığını artıran Türkiye'nin kurumsallaşma yönündeki hedeflerinde belli bir yol kat etmesinde 1990'lar ile popülerlik kazanan (Pautz, 2011 s.420-428) düşünce kuruluşlarının da katkısı büyüktür. Öncülüğünü ABD, Almanya, Çin gibi ölkelerin yaptığı kuruluşların Türkiye'deki önemli temsilcileri, SAM, TEPAV, TESEV, ORSAM, SETA, SDE gibi kuruluşlardır. Doğrudan devlet eliyle yürütölmeyen (kamusal olan) bu kuruluşlar kendi alanlarında uzman kişilerce resmi ya da gayri resmi destekler çerçevesinde nitelikli bilgiler üreterek politika yapım sürecinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Kar ve çıkar amacı gütmeksizin oluşturulan kuruluşlar (Rich, 2004, s.11-15) , çoğunlukla finansal açıdan destek gördükleri ölkelerine çalışmalar yapsalar da ölkeleri iç ve dış siyasetlerinde bir şekilde olumlu etkiledikleri bilinmektedir (Murat, 2015, s. 527).

4. KÜLTÜREL DİPLOMASİ VE YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

Bir devletin yumuşak gücünün dış politika, siyaset ve kültüre bağlı olarak kısmen ölçülebilir olduğu çalışmanın önceki bölümlerinde açıklanmıştır. Bu bölümde ise söz konusu tespit, kültür diplomasisi gibi kritik bir alanda faaliyet gösteren bir kurum üzerinden daha somut bir şekilde ortaya konmaya çalışılacaktır. Kurum incelemesine geçilmeden önce çeşitli kültür tanımları ve bu çerçevede ulusal kültürün diplomasi içerisindeki konumu ele alınacak daha sonra Türkiye'nin ilk kültür diplomasisi örneğini teşkil eden Yunus Emre Enstitüsü, detaylı bir şekilde incelenecektir. Kültür elçiliğini üstlenen bir kurum olmasından mütevellit kendisine atfedilen sorumlulukların ve bu doğrultuda gerçekleştirdiği faaliyetlerin kamu diplomasisindeki yeri ve önemi, dış politika argümanları gözetilerek ele alınacaktır.

Bölümün bir sonraki başlığı altında ise, Türkiye'nin kültür diplomasisinde dünyadaki diğer ülkelere göre ne seviyede olduğu, Yunus Emre Enstitüsüne denk gelen bazı ülkelerin kültür enstitüleri temelinde irdelenecektir. İngiltere'nin (British council), Fransa'nın (Alliance Française) ve Almanya'nın(Goethe) kültürel diplomasi uygulayıcısı olan kurumlarına yer verilecek olan bu bölümde genel bilgilendirmenin ardından enstitü mukayeseleri yapılarak son bölüme geçilecektir.

Yunus emre Ensititüsü ile röportaj tekniği kullanılarak gerçekleştirilen görüşmeler, sorular/yanıtlar şeklinde çalışmaya eklenerek analiz edilen konu sonuçlandırılacaktır.

1. Kültürün Tanımı

Kültürün, diplomasi içerisindeki konumunu-yerini iyi anlayıp yorumlayabilmek için diğer bölümlerde olduğu gibi bu bölümde de öncelikle kelimenin kökü incelenmelidir.

Latinedeki 'Colere' kelimesinden türetilerek inşa etmek, süslemek gibi anlamları ifade etmek için kullanılan kelime epistemolojik olarakda eski Roma'daki 'agri culture' kelimesi üzerinden meraların işlenmesi anlamına gelmektedir. Bu tanımlamalarıyla günümüzdeki kullanımına hayli uzak olan kavram zaman içerisinde akıl ve eğitimin metaforik bir düzen içerisine girmesi ile sosyolojik bir bakış açısı kazanarak toplumsallık anlayışı üzerinden yeniden yorumlanmıştır (Cuche,2004, s.15) . Öyle ki bazı antropolojik araştırma sonuçlarına göre insanlık tarihi boyunca toplumların, bir arada yaşayarak ortak dil, inanç, örf, adet ve davranışlar çerçevesinde bütünleştikleri ve örgütlendikleri görülmüş, bu durum da söz konusu toplumsallık vurgusu üzerinden değerlendirilmiştir (Geerts, 2010, s.51-54).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde (TDK, 2022) yer alan “*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür*” tanımına bakıldığında da yine bahsi geçen toplumsallık vurgusu net bir şekilde görülmektedir.

Nitekim UNESCO’nun kültür üzerine yaptığı “*Kültür en geniş anlamıyla bir toplumu veya bir sosyal grubu belirleyen maddi ve manevi, entellektüel ve duygusal özelliklerin bütünüdür. Sanat ve edebiyat dışında yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer sistemlerini, gelenekleri ve inançları da içerir*” tanımlaması da ortak bir toplumsal mirastan söz etmektedir (UNESCO, 2002).

Aynı şekilde Nye’in kültür için “*bir toplum için anlamı olan değerlerin ve uygulamaların bütünüdür*” şeklinde sarf ettiği sözler yukarıdaki fikri desteklemektedir (Nye,2005) Ancak kültürü, bütünsellik içerisinde yorumlayan Nye kültürün yumuşak gücün yapı taşlarından da bir tanesi olduğu fikrini benimsemekle birlikte tamamıyla yumuşak güç ile eş tutulmasına yönelik getirilen yorumları kabul etmemektedir. Ona göre söz konusu gücün oluşum sürecinde kültürün her ne kadar yadsınamayacak denli katkıları olduysa da /oluyorsa da Niall Ferguson’un kültüre yönelik yapmış olduğu “ *iyi ve yumuşak bir şey hepsi bu*’ değerlendirmesini öne sürerek, yumuşak gücün yalnızca bir araç olan kültüre indirgenemez ölçüde önemli bir mevhum olduğunu savunmaktadır (sancak: 17).

Öte yandan konuya ilişkin bir başka tanım ile Stuart Hall ,“Modernitenin Oluşumu: Modern Toplamları Anlamak” adlı kitabında, belirli bir ulus ya da grubun paylaştığı ortak değerlerin ve yaşam biçimlerinin kimi zaman üretilip değiştirilerek sanat ve medeniyet çerçevesinde gerçekleşen bir zihin ekimi şeklinde yorumladığı, kendi başına bir araç olabilecek kapsayıcılıkta olduğunu ortaya koymuştur (Hall,1992: 234-235).

Zaten yumuşak gücün temeline bakıldığında da “başkalarını etkileyebilme” yetisini aktif kılan etkenin, doğrudan bir iletişim ve dolaylı yoldan da ‘ortak değerler ve kültürler’ olduğu görülmektedir., Bu sebeple gerek devletler gerekse de farklı aktörler eliyle yürütülen yumuşak güç bir bakıma yüksek iletişim becerileri ile donatılmış kültür üreticisi konumundadır (Bulut, 2020, s.871).

Uluslararası ilişkilerin, disiplinler arası yapısı gereği birçok konunun farklı değerlendirilmelere tabi tutulması gibi kültürün yorumlanması ve ölçütlenmesi üzerinde de farklı görüşler mevcuttur. Ancak kültür üzerine hemfikir olunan bir tanım olmasa dahi ortak değerler ve toplum temelli bir anlayış çerçevesinde politika ile aynı çatı altında buluşmayı başarabilen yapısı, diplomatik bir temsili de hak etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bir sonraki bölümünde kültürün diplomatik yönü ele alınacaktır.

4.2 Kültürel Diplomasinin Tanımı ve Gelişimi

Ortak gelenek görenek sanat ve bunlara benzer tüm değerlerin karmaşık bir bütünü temsil eden kültürün diplomasi içerisindeki yeri, kimlik ve inançlar sisteminin ulusal bir karakter çerçevesinde siyasal değerlere ve dış politika stratejilerine yansımadaştır. Çünkü bir devletin diğer ülkelere karşı kendini ifade edebilmesine imkân sağlayan esas argüman, çeşitli şekillerde gerçekleştirilen karşılıklı diyaloglardır ve devletlerin uluslararası arenadaki konumlarını güçlendirmek, tanınırlıklarını ve itibarlarını artırmak için başvurdukları iletişim yolu, siyasal ve toplumsal ilişkiler temelinde gerçekleşmektedir. Bu diyaloglar devletlerin sahip olduğu tarih ve folklor gibi ulusal motifler eliyle kurulabildiği gibi edebiyat sanat, müzik vb. gibi kültürel açılarından harmanlanarakda kurulabilmektedir.

Devletlerarası ilişkileri halklararası ilişkilere dönüştüren bu köprü görevini de ‘Kültürel Diplomasi’ üstlenmektedir.

Kültür diplomasinin tarihsel gelişimine bakıldığında ortaya çıkışı aslında insanlık tarihi kadar eskidir. Çünkü kültürün asıl öznesi insan ve insanların oluşturdukları toplumlardır. Ortak inanış ve değerler çerçevesinde birleşen topluluklar da hiç şüphesiz farklı coğrafyalar, insanlar ve dolayısıyla farklı dil ve kültürler ile her daim iletişim ve etkileşim içerisinde bulunmuşlardır. Bu tanışıklık durumunun devlet düzeyindeki ilk örnekleri ise hediyeleşme kültürünün doğuşuyla başlamıştır. Zira kendi değerlerini uluslararası sisteme tanıtmak imkânı bulan devletlerin, aynı zamanda diğer ülke kültürlerini de öğrenebilmelerine fırsat sunan bu yeni sistem gerçekten de bir alıp -verme eylemidir. Bu açıdan kültürel diplomasinin günümüzde bir nevi, ikna ve etkileşim alışverişi olarak değerlendirilmesi yerinde bir tespittir. (Yağmurlu, 2019, s.1184-1189).

Özellikle 21.yüzyılda öne çıkan yeni diplomasi anlayışı, kültürlerarası aktarımlar çerçevesinde şekillenmekte olup, devletlerin başarılarının arkasındaki önemli bir teşvik unsuru olarak kabul edilmektedir. Nitekim kültürel diplomasinin söz konusu etkisi, kimi zaman yumuşak güç anlayışında yer alan cazibe ve sempatiye dayalı bağlar vasıtasıyla kurulan iş birliklerinde, kimi zaman ise eğitim, sanat ve bilim gibi unsurları ile dış politikaya hizmet eden faaliyetler üzerinde görülmektedir.

Kültürel diplomasi bünyesinde gerçekleştirilen bu faaliyetler, diyalog geliştirilerek inşa edilen güvenin ön yargıları kaldırmak suretiyle devletlerin diğer devletler üzerindeki olumsuz imajlarını silecek, çeşitli siyasal ve kültürel tanınmaları da beraberinde getirecektir. Kurulan ilişkiler ortaklıklara vesile olacak ve dolaylı yoldan ekonomik çıkar sağlanacaktır. Böylelikle ortak inanç ve ideolojilerle şekillenen kültürel diplomasi devletlerin tanınırlık ve saygınlığını artıracaktır. (Smith, 2016, s.187)

Kısacası, kültürel diplomasi hem siyasi açıdan hem de sosyal açıdan devletlere fayda sağlamaktadır ve bu sürecin en önemli aracı yürütülen karşılıklı (çift yönlü) kültür aktarımlarıdır. Bu kabule yönelik; kültürel diplomasinin gelişiminin aslında ulusal motifler üzerinden yapılan milliyetçilik ile ilişkili olduğunu, bu sebep ile de aktarımın çift yönlü değil, tek taraflı gerçekleştiği fikrini öne sürenler vardır. Onlara göre kültür ulusaldır ve diplomasi yapımında ön planda tutulması gereken asıl argüman, o millete ait değerlerdir. Kültür de bu açıdan ulusal değerler ve resmi bileşenlerin oluşturduğu bir ayrıcalıktır.

Görüldüğü üzere kültürel diplomasinin sınırlarını ve amaçlarını belli bir çerçeve içerisinde ölçütlendirmek pek mümkün değildir. Nitekim kamu diplomasisinin neresinde olduğu dahi tartışılan bir konudur. Bir kesim kültür ve diplomasi olarak iki ayrı şekilde ele alınan kavramların hem kendi içlerindeki anlamlandırılmalarının hem de kültürel diplomasi olarak tanımlanan sınırlarının kamu diplomasisi altında bütünsel bir boyut ile değerlendirilmesinin zor olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle kültür diplomasisinin, kamu diplomasinin tamamlayıcı unsurlarından biri olmasına karşın sivil toplumu ve sanata dair aktiviteleri daha çok ön planda tutması sebebiyle kendi başına ayrı bir diplomasi aracı ve alanı olabileceğini savunmaktadır (Akçay, 2014, s.31).

Öte yandan diğer kesim, özü insan olan bu diplomasinin, toplum-devlet ilişkisindeki karşılıklı güven olgusunu, doğru tesis ettiği takdirde hem kültürel hem politik çıkarların dengeli ve düzenli bir biçimde ilerlemesine olanak sağlayacağını, diplomasiyi oluşturan her

bir ögenin devlet-kültür tabanında kamu diplomasisi alanına dahil olduğunu savunmaktadır. Nitekim Nicholas Cull'ın yapmış olduğu bir sınıflandırmada da kültür diplomasisi; dinleme, müdafaa, mübadele diplomasisi, uluslararası yayıncılık, psikolojik mücadele gibi diğer tekniklerle beraber kamu diplomasisi teknikleri arasında sayılmıştır. ABD Kültürel Diplomasi Danışma Komitesi Raporu'na göre de yine, kültürel diplomasi kamu diplomasisinin bir alt başlığı olarak değerlendirilmiştir (Yağmurlu, 2019, s.1187). Bu açıdan bakıldığında kültürel diplomasinin kamu diplomasisinin önemli bir bileşileni olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Tüm bunlara ek olarak devletlerin kültür diplomasislerinin bağlı olduğu sınırlar ne şekilde belirlenirse belirlensin gelişim süreçlerinde çeşitli aktörlerin rol alabileceği de unutulmamalıdır. Çünkü kültür aktarımının her ülke için aynı önemi taşıdığı net bir şekilde söylenemez. Kimi zaman siyasi tarihin, kimi zaman ise teknolojik devrimlerin gölgesinde şekillenen kültür endüstrisinin, farklı etki ve sonuçlar doğurması, devletlerin bu alana verdikleri önemle paralellik göstermektedir. Nitekim belirledikleri dış politika stratejilerinde nihai hedeflere ulaşabilmek ve farklı coğrafyalarda olabildiğine bir etki alanı oluşturabilmek için seçilecek yollar ve bu yollarda başvurulacak araçlar devlet inisiyatiflerine bağlıdır.

Bu çerçevede kültürün de bir seçenek olabileceğinin farkına varan devletler tarafından kullanılmaya başlayan ve eski klasik diplomasiyi tamamlayıcı bir unsur olarak tercih edilen kültürel diplomasi, yukarıda bahsi geçen beklentileri teoriden pratiğe dönüştürmek için ihtiyaç duyulan araçlar, kurumlardır. Politik stratejileri uygulama aşamasında yardımcı rol üstelenen bu kuruluşlar, her ne kadar kurumsal olarak yeni bir anlayışı temsil etmekle görevlendirildiyse de politika yapımında ve uluslararası etkileşim kapasitesini artırma hususunda devletlerin yumuşak güçlerine önemli katkılar sağlamaktadırlar (Nurhan, 2009, s.432-433).

Kültür alışverişini eğitim başta olmak üzere verilen dil öğretimleri ve burslar; farklı alanlara yönelik açılan sergiler, yapılan yayınlar, spor ve müzik etkinlikleri vb. ile gerçekleştiren kuruluşlar, devletlerin uluslararası arenada görünmek istedikleri şekillerde ve vermek istedikleri mesajlarda birincil kaynak kabul edilmektedir. Kısacası politik ve siyasal başarılar ile düzeltilebilen ülke imajları, eğitim ve bilim gibi çeşitli sosyal dallar aracılığıyla da tazelenabilmektedir.

Bu bağlamda makalenin bir sonraki bölümünde, kültür diplomasisinin ne olduğu meselesinden ziyade, var olan kavram aktarımının, daha görünür kılınabilmesi için hangi aktörlere görev düştüğü ve bu faaliyetlerin dış politikaya nasıl daha başarılı yansıtılabileceği üzerinde durulacaktır (Ang&Mar, 2015, s.373-377). 1990lar sonrası yükselişe geçen kültürel diplomasinin görünmez hiyerarşisi, sırasıyla Yunus Emre Enstitüsü, British Council, Goethe Enstitüsü ve Alliance Française kurumlarının farklı açılardan değerlendirilmeleri ile görünür kılınmaya çalışılacaktır.

4.3. Yunus Emre Enstitüsü ve Faaliyetleri

Kültür, tarih içerisinde yaşanan değişim ve dönüşümler birikiminin paylaşılmasıdır. Devletlerin hedefledikleri başarıyı elde edebilmelerine olanak sağlayan bu birikimin cezbedici ve merak uyandırıcı olması ise yumuşak gücünü etkin kullanan bir devletin uygulayacağı kültür diplomasisine bağlıdır. Bu noktada tarih boyunca ortak kültürlerle ev sahipliği yapmış olan devletlerin, kültürel diplomasiyi kullanımlarında avantajlı olduğu söylenebilmektedir.

Nitekim bu durum, ikna kabiliyetlerini uygulayabilecekleri daha geniş bir alanın olması anlamına gelmektedir. Ortadoğu'dan Balkanlar'a Avrupa'dan Asya'ya geniş ortak bir kültürel ağ içerisinde olan Türkiye de konumu itibariyle bu konuda oldukça şanslı bir ülkedir. Öte yandan devletlerin bu becerilerinin bir sonucu olarak elde ettikleri politik başarılar yine bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında, Mezopotamya, Antik Yunan, Roma gibi köklü medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Türkiye'nin zengin bir kültürel birikime sahip olması kendisine sosyal açıdan olumlu bir imaj sağlayacağı gibi, istenilen siyasal etkileşimleri de beraberinde getirecektir (Akıllı, 2013, s.163). Nitekim kültürel diplomasinin de altında yatan mantık bir nevi budur; Kültürel açıdan toplumlar üzerinde oluşturulmak istenen etki aynı zamanda, diplomasi tabanında politik ve ekonomik kazanç sağlamalıdır. Bu mantık çerçevesinde hareket eden ve diğer ülkelere kıyasla kamu diplomasisi ve kültürel diplomasiyle daha geç tanışan Türkiye'nin de 2000'li yıllar ile dış politikasında yumuşak gücünü daha etkin kullanmaya başlaması, yumuşak güç araçlarını genişletme ihtiyacını doğurmuştur.

Bu kuruluşlardan bir tanesi de çalışmanın örnekleme olan Yunus Emre Enstitüsüdür. Türkçe eğitim ve kültür sanat olmak üzere iki ayağı olan kuruluş 2009 yılında 05.05.2007

tarihli ve 5653 sayılı kanun ile kurulmuştur. Kuruluş amacını “*Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek*” olarak belirleyen Yunus Emre Enstitüsü bir kamu vakfıdır.

İsmi aldığı Yunus Emre gibi, sevgi ve hoşgörü gözüyle insanlığa bakan bir düstur benimseyen Enstitünün, öncülüğünü yaptığı kültür diplomasisinin temel ilkesi, dolayısıyla insan sevgisidir. Nitekim kurumun kendi sitesinde yer alan vizyon ve misyon anlayışı da insani değerler ve toplumsal barış üzerine inşa edilen bir kültür bağından söz etmektedir. Bu bağ ile kurulan dostane ilişkiler ise Türkiye’nin pek çok ülkeye karşı, siyasi manada görünürlüğünü ve itibarını artırmaktadır. Önemli bir vazifesi olan kurumun iç birimlerindeki yapılanma planına bakıldığında; iki ana başlık altında belirlediği görev tanımında kurumsal birimlerinin bir kolunu Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülen Türkçe Öğretimi, diğer kolunu ise Kültürel Tanıtım ve Projeler Dairesi Başkanlığının yürüttüğü Kültür ve Sanat oluşturmaktadır. Planlanan faaliyetler için gereken destek hizmetini sunan insan Kaynakları Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri ve Bilişim Dairesi Başkanlığı; yıl içerisinde gerçekleştirilen tüm çalışmaları raporlayan yeri de Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığıdır.

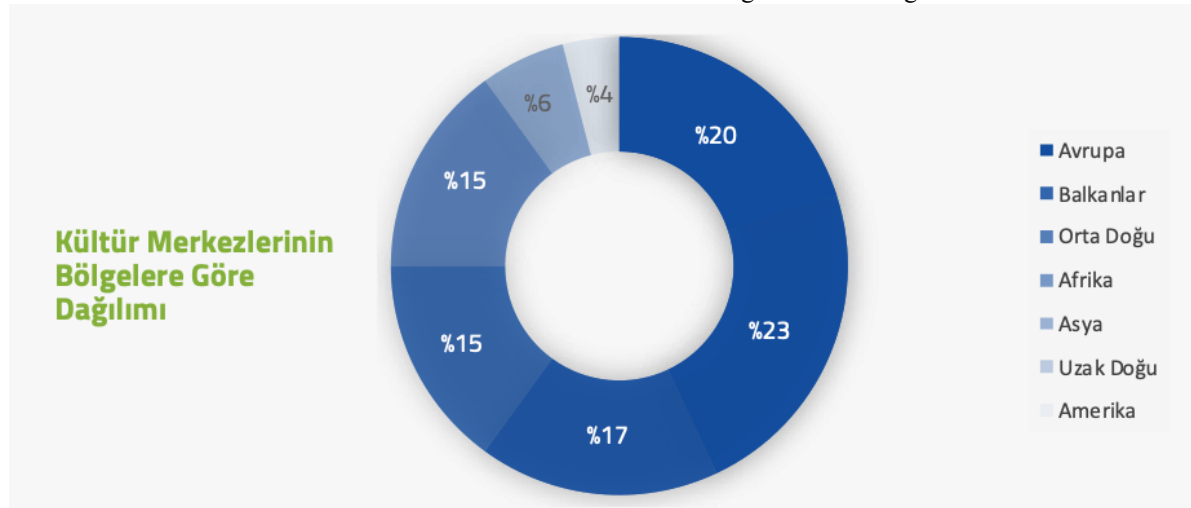
Aşağıdaki tablolarda yer alan bilgilere göre ise YEE çoğunluğunu Avrupa ve Balkanlar’ın oluşturduğu 64 kültür merkezine (dış birimler) sahiptir. Ayrıca kurum 2023 yılına kadar dünyanın dört bir yanında faaliyet gösteren merkez sayısını 100’e çıkarmayı hedeflemektedir (YEE,2022).

Tablo 4.1: Yunus Emre Enstitüsü Merkez İsimleri

Avrupa	Balkanlar	Orta Doğu	Afrika	Asya	Uzak Doğu	Amerika
Amsterdam	Belgrad	Amman	Abuja	Astana	Kuala Lumpur	Buenos Aires
Berlin	Bükreş	Afrin	Cezayir	Bakü	Melburn	Meksiko
Brüksel	Foynitsa	Azez	Dakar	Kabil	Seul	Vaşington
Budapeşte	İpek	Beyrut	Hartum	Karaçi	Tokyo	
Dublin	İşkodra	Doha	Johannesburg	Kazan		
Kiev	Komrat	Kudüs	Kahire	Lahor		
Köln	Köstence	Lefkoşa	Kigali	Moskova		
Londra	Mostar	Manama	Mogadişu	Pekin		
Madrid	Podgoritsa	Ramallah	Rabat	Tiflis		
Paris	Priştine	Tahran	Tunus			
Roma	Prizren					
Varşova	Saraybosna					
Viyana	Tiran					
	Üsküp					
	Zagreb					

Kaynak: YEE, 2022

Tablo 4.2: Yunus Emre Enstitüsüne Ait Kültür Merkezlerinin Bölgelere Göre Dağılımı

Kaynak: YEE, 2022

Tablo 4.3: Yunus Emre Enstitüsüne Ait Kültür Merkezlerinin Dünya Üzerindeki Dağılımı

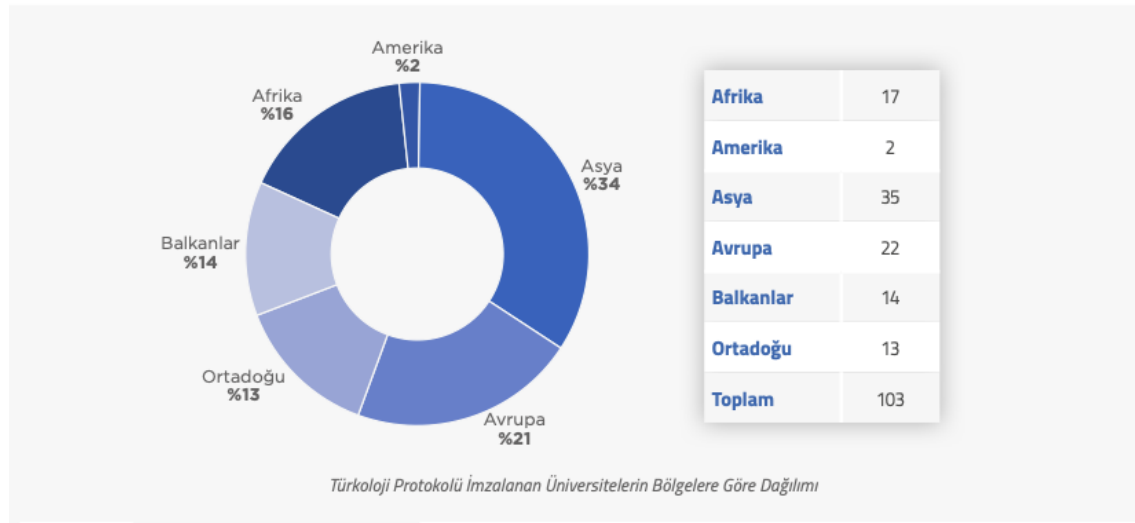
sürekli eğitim-öğretim verilebilmesi için çalışmalar yürütmektedir” (YEE,2022). Özellikle Türkçe eğitim ve öğretim üzerine eğilen programın proje kapsamında gerçekleştirdiği çalışmalar aşağıdaki tablolarda net bir şekilde görülmektedir.

Projenin el değiştirdikten sonraki ortalama verilerine bakıldığında, yaklaşık on yıllık bir süreç içerisinde iş birliği protokolü imzalanan ülke sayılarında rakamsal bir artış gözlemlenmektedir.

Tablo 4.5: Türkoloji Projesi 2021 Faaliyet Raporu

	2012 2013	2013 2014	2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	2018 2019	2019 2020	2020 2021
Protokol Sayısı	49	56	58	64	73	100	101	101	103
Ülke Sayısı	35	36	36	36	40	50	50	50	56

Yıllara Göre Ülke ve Protokol Sayısı

Kaynak: YEE, 2022

Program kapsamında yapılan Türkoloji çalıştayları, Türkolog buluşmaları gibi faaliyetlerin yanı sıra yazı ve editörlük alanlarında verilen çeşitli kurslar ve seminerler de yine bu proje kapsamında yapılmakta olup Türk dilinin dünyaya yayılması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda 2012 yılında Yunus Emre Enstitüsü ve T.C. Ziraat Bankası ortaklığı ile gerçekleştirilen 100 kütüphane projesi ile dünyanın farklı yerlerinde Türkoloji bölümü olan üniversiteler başta olmak üzere Yunus Emre Kültür Merkezleri ve Türk Araştırma merkezlerine Türk dilini ve kültürünü içeren kitaplar ulaştırılmıştır (YEE,2022). Merkez

Bankası'nın katkılarıyla ise Türkçe köyü, Türkiye kitapçısı, Türkiye Çeviri Projesi gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Ekşi, 2018, s.342-347).

Son olarak, 2020 yılında ilk kez düzenlenen 'Türkoloji kış okulu programı' açılış töreninde *"Türkoloji'de öncü olmak Yunus Emre Enstitüsünün hakkı ve görevidir."* şeklinde belirlenen bir misyon ile hareket edeceğini belirten kuruluş, günümüzde de bu doğrultuda faaliyetlerine devam etmektedir.

Tercihim Türkçe Projesi

Türkçe eğitimine yönelik bir diğer proje ise eğitimin yaşı olmaz anlayış temelinde oluşturulan tercihim Türkçe projesidir. Nitekim, Çocuklar İçin Türkçe Seti (6-9yaş), Türkçe Öğreniyorum Seti (10-15yaş) ve Yedi İklim Türkçe Seti:(+15yaş) olmak üzere farklı yaş gruplarına hitap eden eğitim setleri bu ilke doğrultusunda hazırlanmaktadır. *'Diller için Avrupa Ortak Öneriler Metni' ölçütlerine ve Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretiminin şartlarına uygun* olarak hazırlanan basılı, görsel ve işitsel ders materyalleri ile de bu eğitimler desteklenmektedir. Ayrıca 2017 yılında zaman ve mekândan bağımsız öğretici bir platform olarak sunulan "Türkçe Öğretim Portalı" ile ihtiyaç halinde erişilebilir bir eğitim sistemi hedeflenmektedir.

Bu portal aracılığıyla A1' seviyesinden başlayarak, C-2 seviyesine kadar yükseltilebilecek bir dil öğrenimi vaat eden kuruluş verilen kurslara bağlı olarak gerçekleştirdiği çeşitli ölçme değerlendirme ve dil tespit sınavları ile bu hedeflerin ölçülebilirliğini test etmektedir.

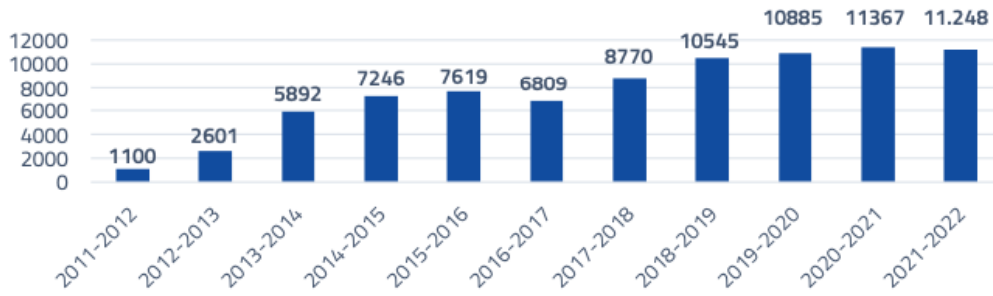
Tüm bunlara ek olarak 'Hizmet İçi Eğitim' başlığı altında mesleki kazanımlara yönelik verilen eğitimler ve seminerler ile öğretmenlere hitap eden program, öğrenciler için de (kırtasiye malzemesi, akıllı tahta, bilgisayar vs.) materyal desteği sağlamaktadır.

Aynı zamanda program bünyesinde düzenlenen spor müsabakaları, bilgi yarışmaları, şenlik ve festivaller gibi etkinlikler de kültür elçisi olan YEE'nin bu görevine hizmet etmektedir. Nitekim enstitü ile anlaşmalı üniversiteler aracılığıyla düzenlenen yaz okulu programlarında farklı ülkelerden gelen öğrencilere dil eğitimlerinin yanı sıra kültür öğretimlerinin de verilmesi bu amaçladır. Ayrıca bu programa bağlı kalınarak düzenlenen sempozyumlar, yayınlanan bildiriler vs. faaliyetler Türkçe öğrenimine yönelik talepleri

artırmakta, Türkiye Tanıtım Günleri organizasyonları ile etkileşim sağlanmaktadır. Öyle ki Türkçe Öğretimi ve Türkoloji Müdürlüğü tarafından pandemi döneminde dahi programlara ara verilmeden çevrimiçi eğitimler verilmiştir. Sitede yer alan son bilgilere göre de 195 ülkeden 15 bin 876 kişi tarafından söz konusu eğitimlere başvuru yapılmıştır. Bu bağlamda aşağıda yer alan 2021 faaliyet raporu grafiklerine bakıldığında sırasıyla ‘yıllara göre’ öğrenci ve okul sayılarındaki değişim; ‘Ülkelere Göre ‘Okul ve Öğrenci Sayılarındaki değişim; Kültür Merkezleri Bünyesindeki Türkçe Öğretimi Faaliyetlerine ait genel bilgilerin olduğu ve Türkçe öğretimine ilişkin verilerin her yıl (Yıllara göre 2016-2017 verisi hariç) belli bir miktar arttığı görülmektedir (YEE, 2022).

Tablo 4.6: Tercihim Türkçe Programı 2021 Faaliyet Raporu

Yıllara Göre Öğrenci Sayısı Grafiği

Yıllara Göre Okul Sayısı Grafiği

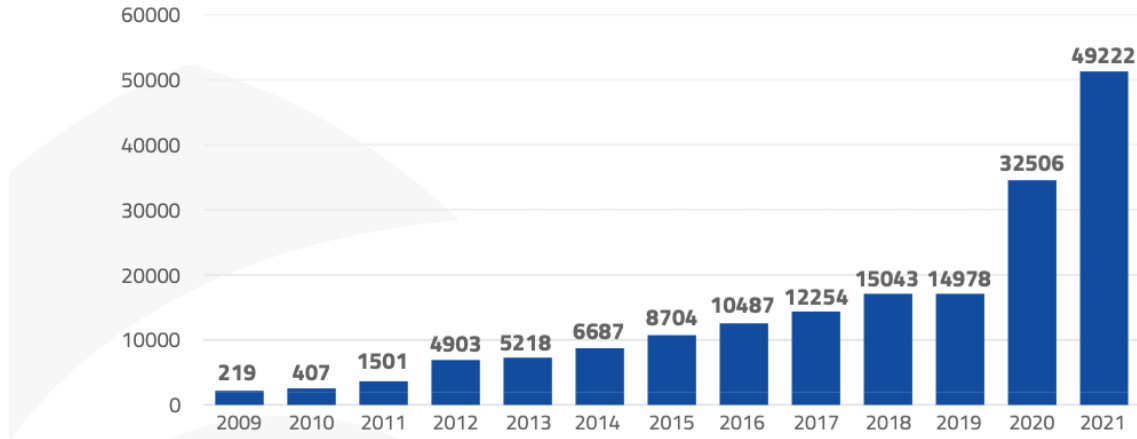

Tablo 4.7: Ülkelere Göre Okul ve Öğrenci Sayısı Tablosu

Ülke Adı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Arnavutluk	7	506
Bosna Hersek	193	7287
Filistin	2	81
Gürcistan	4	352
Japonya	2	24
KKTC	2	119
Kosova	10	618
Macaristan	1	20
Malezya	4	232
Lübnan	6	517
Polonya	2	47
Ukrayna	2	181
Somali	3	624
Tayland	1	640
TOPLAM	239	11.248

Kaynak: YEE, 2022

Tablo 4.8: Kültür Merkezleri Bünyesindeki Türkçe Öğretim Faaliyetleri Genel Raporu

Kaynak: YEE, 2022

Yukarıdaki verilere ek olarak, aynı zamanda Enstitünün Kültürel Tanıtım ve Projeler Dairesi Başkanlığınca düzenlenen Türk sinemasına ilişkin Türk filmleri Haftaları, Türk edebiyatının önemli isimlerine yer verilen sempozyumlar ve edebiyat okumaları, tarih söyleşileri ve benzer etkinlikler YEE'nin kültürel yönünü başarılı bir şekilde öne çıkarmaktadır. Dil kurultayları aracılığıyla Türkçe'nin kardeşlik dili olduğu vurgusu yapılırken, Türk lokumu ve kolonyası gibi ulusal marka tanıtımları, nakış ve el sanatları

eğitimleri, Nevruz kutlamaları ve Ramazan bayramlaşmaları gibi etkinlikler ile adeta Anadolu kültür mirasına bir yolculuk planlanmaktadır.

Yunus Emre'nin '*Gelin canlar tanış olalım, İşi kolay kılalım Sevelim sevillelim*' dediği yerden, kültürün birleştirici özelliğini kullanan Enstitü öne çıkardığı toplumsal barış, tarafsızlık, kardeşlik, sevgi gibi kavramlarla, karşılaşılan ırkçılık ve islamofobi gibi kötü algıların önüne geçmeyi hedeflemektedir. Görüldüğü üzere Enstitü, birçok alanda etkin olmaya çalışan bir kurumdur. Nitekim Yunus Emre Enstitüsü'nün gerçekleştirdiği bir toplantıda, İlber Ortaylı da kamu diplomasisi enstrümanları arasında kültür elçisi sıfatını hak eden kurumun YEE olduğunu belirtmiştir (Özçelik, 2014, s.79).

Son olark Enstitünün gerçekleştirmiş olduğu pek çok faaliyet yurtdışına yönelik olsa da yurtiçinde de çeşitli çalışmalar yaptığı belirtilmelidir. YEE'nin kuruluş amacından mütevellit diplomasi alanında faaliyet gösteren/ gösterecek olan kişilerin yetiştirilmelerine yardımcı olmak adına açılan Kültürel Diplomasi Akademisi tam olarak bu amaca hizmet etmektedir. Fikirsal temellerinin, Enstitünün 2014 yılında Küresel Kamu Diplomasisi Ağı'na üyeliği ile atıldığı düşünülen proje, 2016 yılında hayata geçirilerek "Diplomasi", "Uluslararası İlişkiler", "Kültürel Diplomasi", "Proje Yönetimi ve İş Yapma Becerisi" ile "Anadolu Medeniyetleri, Kimlik, Üslup ve Kültür" başlıkları altında temel eğitimler vermiştir. Bir sonraki yıl ise Türkiye Küresel Kamu Diplomasisi Ağı'nın dönem başkanlığını yürütmüştür (Ünalı, 2019, s.153).

Görüldüğü üzere yurtdışı- yurt içi ayırt etmeksizin gerçekleştirdiği faaliyetlerle Türk dili ve kültürünün yayılmasını sağlayan Enstitü politik açılardan da çeşitli başarıları beraberinde getirmektedir. Kısacası kültür, tarih, sanat ve dili bir bütün halinde kendine çalışma alanı olarak belirleyen YEE, Türkiye'nin dünyadaki kültür elçisi ve etkin bir kamu diplomasisi aracı olma iddiasındadır.

4.4 British Council

İngiliz kültür diplomasisi tarihinin, BBC'nin kurulması ile başladığı yapılan yorumlar arasında olsa da o zamanın şartları içerisinde kamu diplomasisi ile arasındaki farkın net bir şekilde ayırt edilememiş olmasından ötürü uygun bir tarih olarak görülmemiştir. 1940'lardan başlayarak 1980'lere gelinceye kadar ki süreçte diplomasi içerisinde kendine bir yer

edinmesinin uzun zaman almasındaki en büyük engel de (Pamment, 2016, s.7- 24.) rasyonalist çevrelerin, kültürün bir diplomasi sayılabileceği ihtimaline duydukları şüphe ve dış politika aracı olamayacağı yönündeki ısrarcı tutumları olmuştur.

Nye'in yumuşak güç tanımına ithafen; ne kadar yumuşak olursa olsun öznesinin güç olması, devletlere emperyalizmi çağrıştıracak ve bu sebeple kültür propagandalarının bir noktada boyut değiştirerek kötü sonuçlar doğurabileceği ihtimali gerekçe gösterilerek kabul görmemiştir. Toth'un zamana uygun olarak değişim gösteren güç ve tanımının, kültür gibi etkin bir aktörü de kapsayabileceği ve bu nedenle dış politika stratejilerinin önemli birer parçası haline geleceği görüşü, toplumun kültürel diplomasiye bakış açısını değiştirmeye başlamıştır (Bulut, 2020, s.875). Bu süreçte İngiltere'nin dış politika stratejilerinin kültürel ayağına hizmet eden başlıca kuruluşlardan bir tanesi de British Council olmuştur.

1930'da dünyada yaşanan mali krizin etkisiyle diğer ülkelerde olduğu gibi İngiltere'de hem siyasi hem de sosyal açıdan istikrarsız bir döneme girmiştir. Öte yandan Almanya, Fransa ve İtalya başta olmak üzere yükselen ideolojik fikir akımlarının etkisi İngiltere'de de hissedilmeye başlamış ve milliyetçi ruhu kabaran İngiltere, varlığını görünür kılmak ve tanınırlığını artırmak için bir kuruma ihtiyaç duymuştur.

1934'te 'İngiliz komitesi' ismiyle açılan ve 1936'da bugünkü ismini alan British Council bu ihtiyacı karşılamak adına kurulmuştur. Yayınladığı ilk raporunda *"Denizaşırı bir ülkede, o an için politika ne olursa olsun, İngiliz dış politikasının sempatik bir şekilde takdir edilmesine yol açacak, bu ülkenin insanlarına, felsefelerine ve yaşam tarzlarına ilişkin dostça bilgi ve anlayış temeli oluşturmak ve Hangi siyasi inançtan çıkarsa çıksın."* şeklindeki ifadelerle yer verdiği misyonunu, sonraları Kraliyet ailesinden gelen bir karar ile *"Birleşik Krallık ve yurtdışında İngilizce dili hakkında daha geniş bilgi birikimini teşvik etmek ve Birleşik Krallık ile diğer ülkeler arasında daha yakın kültürel ilişkiler geliştirmek."* olarak revize etmiştir (British Council,2022).

Günümüzde bu misyon ile faaliyet gösteren British Council çift yapıllı bir kurumdur. (Buradaki çift yapıllılık, bağlantılı olduğu yer ve gelir açısından değerlendirilmiştir.) Dış İşleri Bakanlığı, İngiliz Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi tarafından sağlanan hibe ve fonlar ile desteklense de, gelirinin yüzde 85'lik bir oranı 'kendi bünyesinde' gerçekleştirilen dil öğretimi ve sınavlardan; kurulan ortaklıklar ve yapılan sözleşmeler yolu ile kazanılmaktadır. Öte yandan resmî sitesinde kendini hayır kurumu olarak adlandıran British

Council hem kamu dışı statüye sahip hem de yarı özek bir kuruluştur (Oran, 2021, s.32). Aynı zamanda da denizaşırı ülkelerde yan kuruluşları olan kompleks bir yapıdır. (British Council,2022)

‘Değerlerimiz, söylediğimiz ve yaptığımız her şeyin temelini oluşturur.’ anlayışını benimseyen kuruluşun nihai amacı, ulaşabildikleri kadar çok insana İngilizceyi öğretmektir. 100’ü aşkın şubesi ile öncelik verdiği eğitimlere ek olarak kültür ve sanat alanlarında da ciddi çalışmalar yapmaktadır. 200’den fazla ülke ve bölgede faaliyet gösteren British Council ayrıca hedeflediği küresel ağ üzerinde barış, refah ve güven için; kölelik ve insan kaçakçılığı, rüşvet ve yolsuzluklar, terör finansmanlığı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sağlık, güvenlik ve çevre gibi sayısının artırabileceği konularda yayınladığı çeşitli bildirim ve beyanlarla bir farkındalık oluşturmak istemektedir. Ayrıca kurumun bu faaliyetlerinin hem diğer şubeleriyle hem de ilişki içinde olduğu diğer partnerleriyle daha senkron bir şekilde hareket edebilmesi için Türkiye’deki gibi Kültürel Diplomasi Koordinatörlüğü’nce de çeşitli faaliyetler yürütülmektedir (British Council,2022).

British Council İngiltere’nin *‘Britanyalı gibi düşünmeyi değil Britanyalıların düşündüğünü öğretme anlayışını’* temsil eden bir kuruluştur ve bu doğrultuda hareket etmektedir. (Taylor, 1978, s.254-256). Eğitimden sanata pek çok alanı ulusal bir görev olarak kabul eden British Council’in kültürel diplomasideki başarısının arkasındaki önemli etkenlerden birisi, aktörler arasındaki ikili işselliği önleyebilmek için mesafenin korunmasını ve belirli sınır ve görevler dâhilinde hareket edilmesini öngören Emsallere Uygunluk İlkesine (Arm’s Length Pirinciple) göre hareket etmesidir (Bulut, 2020, s.875). Daha açık bir ifadeyle British Council, Dış İşleri Bakanlığına bağlı bir kuruluş olmasına karşın hükümet politikalarına olan mesafeli duruşu ve kendi otonom yapısını korumasına yönelik tavrı ile uluslararası sistemde güvenilir bir kuruluş pozisyonundadır. Nitekim Irak savaşı sonrası, dengi olan diğer ülke kuruluşlarına nazaran güvenilir olan tek kuruluş olması bunun açık bir kanıtıdır.

Ancak British Council’in yapısının her ne kadar bağımsız bir yanı olsa da tüm kültür enstitülerinde olduğu gibi kültürünü ve ait olduğu milletin dilini yayma amacının arkasında siyasi bir çıkar mevcuttur. Öyle ki İngiltere’nin Irak savaşındaki tutumu ve tavrı, düzeltilmesi gereken bir imaj algısına bağlı olarak gelişim göstermiş ve bu doğrultuda İngiliz hükümetince British Council misyonuna imaj düzeltici- tazeleyici etkinlikler ekletilerek kültürel

diplomasinin siyasi ayağını kullanmıştır (Bulut, 2020, s.876). Fakat kültürel diplomasinin dış politika stratejilerinde belirleyici bir unsur olan tarafının iç politikayı da yakından ilgilendiren yönü 2005 yılında yayınlanan bir gazete haberinde net bir şekilde görülmüştür. Habere göre İngiliz hükümeti Irak operasyonlarındaki tutumunda imaj yenilemeye gitmişse de ayarı kaçırarak, vatandaşın vergisiyle faaliyet gösteren bir kurum olan British Council aracılığıyla İngiltere yanlısı olmayan farklı etkinliklerde bulunmuştur (Bulut, 2020, s.876). Bu yaşananlardan sonra artan halk tepkisine karşın dönemin Enstitü başkanı Neil Kinnock üzgün olduklarını ifade ederek özürlerine karşılık daha önce eklenen imaj yenilemeye dair faaliyetleri ajandalarından çıkarmıştır.

Benzer şekilde Joseph Nye'nin de içinde bulunduğu bir grup tarafından; kültürel diplomasinin, küreselleşmeyle beraber ortaya atılan yeni fikirlerden biri olması ve çok parçalı bir yapıya sahip olması sebebiyle zaten göz korkutan bir durumken, üstüne bir de politik özellik yüklenmesi fazla bulunarak eleştirilmiştir. Ele alınan konu parlamentoya taşınarak çok kez nota verilmesine neden olurken, Lordlar Kamarasının 2010-2015 belgelerinde dahi, konu için özel toplantıların olduğuna ilişkin bilgiler raporlanmıştır. (House of Lords, 2014). Tüm bunlara rağmen İngiliz hükümeti, kültürel diplomasiye ciddi bir önem atfetmiş ve özellikle de British Council'i milli çıkarları korumakla yükümlü bir kurum olarak görevlendirmiştir.

Kısacası British Council kurulduğu günden bugüne gerçekleştirdiği/ gerçekleştirmekte olduğu faaliyetler ile İngiltere'nin hem iç hem de dış politikasında nabız tutmaya yardımcı bir kuruluş olarak kültürel diplomasi altında hizmet etmektedir.

4.5 Goethe Enstitüsü

Alman kültür diplomasinin temelleri İngiltere'deki kolonyal rejiminden farklı olarak daha çok dış politikada belirleyici bir unsur olarak atılmıştır. Tarihsel gelişimi Nazi dönemine dayanan kültür diplomasisi, esasen 1970'li yıllarda sosyolog Ralf Dah-Rendorf'un öncülüğünde 'kültür faaliyetlerinin siyasetin temel öğelerinden biri' olduğu savı üzerinden şekillenmiştir (Haigh ,1974, s.28-29).

Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası Batı devletleri içerisindeki sivil gücü temsil eden bir devlet olarak karşımıza çıkan Almanya, izlediği barışçıl politikalar çerçevesinde insan hakları, silahsızlanma gibi konular üzerine eğilerek, entegrasyon sürecini iş birlikleri

üzerinden tamamlamaya çalışmıştır (Kıratlı, 2016, s.213). Almanya'nın gücü ikinci plana atarak, insani yönünü vurgulayan bir tavır sergilemesi o dönemde imajını düzeltmek isteyen bir ülke olarak değerlendirilmiş ve bu sebeple kültürel diplomasiye yöneldiği şeklinde yorumlanmıştır.

Uzun vadede güven inşasını hedefleyen Almanya, bu dış politika stratejisini uygulayabilme imkanını da kültürel diplomasinin yapı taşlarından biri olan eğitimde bulmuştur (Holguin, 2013, s.8). Farklı tarihlerde ortak amaçlar için kurulan eğitim kurumları dünyanın pek çok yerinde, akademi başta olmak üzere medya, iş imkanları gibi alanlar vasıtasıyla Alman ekolünü yaymayı hedeflemişlerdir (Yılmaz&Kılıçoğlu, 2017, s. 92). Berlin duvarının yıkılmasından sonra Alman diplomasi anlayışında yer alan ulusal güvenlikten, kültür ve değerler eksenine doğru bir kayma gözlemlenmiş ve bu tarihten itibaren Alman dilini tüm dünyaya yayma gayesi ile kurumlar, faaliyetlerine hız kazandırmıştır (Holguin, 2013, s.4-5).

1951 yılında kurulan ve altmış yıldan fazla bir süredir faaliyet gösteren Goethe Enstitüsü (1951) de Almanya'nın kültür diplomasisi yürüten önemli kuruluşlarından bir tanesidir. Kuruluş amacını Alman dilini yurtdışındaki insanlara öğretmek, ülkenin kültürel ve toplumsal yaşamını tanıtmak ve bunları politik bir çerçevede temsil ederek üçlü bir diyalog içerisinde mobilitayı teşvik etmek şeklinde tanımlamaktadır (Gothe,2022). 98 ülkede faaliyet gösteren ve çeşitli kurumlar ile karşılıklı iş birlikleri içerisinde bulunan Enstitü, eğitim ve sanat alanlarına yönelik teşvikler ile kültürel bir ağ alışveriş sistemi hedeflemektedir. Alman dilini ve kültürünü küresellik anlayışı çerçevesinde yaymak isteyen Goethe Enstitüsü, göç hareketliliğinden sürdürülebilirliğe, iklimden, Avrupa çalışmalarına kadar sahip olduğu geniş skalayla farklı ülkelerin kültür enstitülerine kıyasla, küresel fırsatlara ve zorluklara daha fazla yer vermektedir.

Ayrıca enstitü ikili ilişkilerde köprü vazifesini gören diplomasinin, Alman kültürünü tanıtmaktan ziyade Almanya'dan gelen kültürü yansıtmak olduğunu ifade etmekte ve faaliyetlerin sınır ötesi olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır (Bulut, 2020, s.877-878). Buradaki sınırdan kasıt öğrenci temelli gerçekleştirilen eğitimler ve değişimler, gezici sergiler vb. gibi faaliyetlerdir. Nitekim bu hedef doğrultusunda gerçekleştirdiği çalışmalar ile de 2019 uluslararası yumuşak güç listesinde eğitim ve kültür sıralamalarında ilk beşe girmeyi başarmıştır (SoftPower30, 2022).

“Birinin kendi geçmişi üzerine düşünmesi, geleceği şekillendirmenin temelidir” misyonu ile hareket eden enstitü self determinizm (kendi geleceğini tayin edebilme) hareketliliğine ihtiyaç duyulan ülkelerde gerçekleşen demokratik faaliyetleri desteklemekte, ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan vatandaşlara Almanya’ya gelebilme fırsatı sunmaktadır. Diğer bir yandan, gelişen dünyayla birlikte ulusal değerlerin küresel değerlere ihtiyaç duyulacak hale gelmesinin bir sonucu olarak, n açılan iş birlikleri ile ‘Avrupa’yı güçlendirme’ hareketliliğine hız kazandırmaktadır. Bu bağlamda kültürel diplomasinin zaman zaman siyasi bir araç olarak kullanıldığını da söylemek yanlış olmayacaktır.

Kısacası Goethe Enstitüsü yürüttüğü eğitim ve sanatsal faaliyetleri ile hem kültür diplomasisi ve dolaylı yoldan yumuşak güce, hem de diğer ülkeler ve karar alıcılar üzerinde bıraktığı etkisiyle Alman dış politikasına hizmet etmektedir.

4.6 Alliance Française

Kamu diplomasisinin tarihsel gelişimi göz önünde bulundurulduğunda devletlerin genellikle yenilgiler sonrası yaşadıkları itibar kayıplarını, düzeltme istekleri doğrultusunda diplomasinin ön plana çıktığı görülmektedir. Fransa da 1883 Prusya savaşı sonrası uluslararası arenada imajını düzeltebilmek için bu yola başvurarak, diplomasinin kültürel ayağını kullanan ülkelerden biridir (Yağmurlu,2019, s. 49). İhtilal sonrası Fransa’sının misyon olarak belirlediği medeniyetleşme olgusu, Prusya savaşı sonrası kültür üzerinden hayata geçirilmeye çalışılmış, bu amaç doğrultusunda Dış İşleri Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı bünyesinde çeşitli kurumlar açılmıştır.

Louis Pasteur, Jules Vernes, Ernest Renan and Armand Colin’in aralarında bulunduğu bir grup tarafından Fransızca öğretimini geliştirmek, Frankofon kültürünün (Fransızca konuşan, Fransız kültürüne ilgisi olan kişiler için kullanılan tabir) tanıtılarak yayılmasını sağlamak ve dilsel-kültürel çeşitliliğe katkıda bulunmak amacıyla aynı yıl Paris’te kurulan Alliance Française de bu kurumlardan biridir. Fransız İhtilalinden (1789) sonra hakim olan hak, hürriyet gibi kavramların kültür ve değerler eliyle yeniden yorumlanmasını öngören kuruluşun ilk zamanlarındaki misyonu, dünyanın değişik yerlerinde yaşayan Yahudilere yönelik olmuştur. Ayrıca bu dönemde Fransa devletinden bağımsız ve yerel hukuka tabi olan yapısı ile Fransa’nın ‘sömürge devletleri’ özelinde kültür yayılımını uygun görmüştür. 1901

yılına gelindiğinde ise, yasa ile siyasi ve dini herhangi bir ideolojiye bağlı kalmaksızın kâr amacı gütmeyen kamu yararına çalışan ve eğitim veren bir dernek statüsüne kavuşmuştur.

“1- Dünyada Fransızca dilini, Frankofon kültürlerini ve kültürel alışverişi savunan istisnai bir ağın gelişimini desteklemek ve aynı zamanda ağ modernizasyonuna olanak tanıyan ve onları daha rekabetçi hale getiren yenilikçi projeleri desteklemek;

2-dünya çapında Fransızlar ve Frankofonlar arasındaki kültürel alışverişi geliştirmek ve uluslararası iş birliğini ve ağı teşvik etmek;

3-özgürlük, eşitlik, kardeşlik, çeşitlilik, hoşgörü ve kültürlerarasılık gibi değerleri bu asırlık kuruma bağlamak’’ şeklinde berirlediği hedefleri ile kuruluş zamanındaki misyonunun aksine, kültürel çeşitliliği teşvik ederek Fransız kültürünü ‘tüm dünyaya’ yaymak istemektedir (Alliance Française, 2022).

137 ülkede, 819 şehirde faaliyet gösteren kuruluşun en önemli özelliği eğitim ve öğretimi çok kültürlülük anlayışı üzerine inşa etmesidir. Gerek yerinden gerekse de uzaktan gerçekleştirilen eğitimlerde bu inşanın öne çıkan öznesi de uluslararası öğrencilerdir. Değişim programları ile gerçekleşen çift taraflı kültür aktarımını benimseyen kuruluş öğrencilere sağlanan çeşitli eğitim bursları ve değişim programları ile Fransız dilini öğretirken aynı zamanda kültürünü de aşılarmayı nihai bir hedef olarak benimsemektedirler. (Akçay 2014, s.58-59).

Fransız dili ve kültürüne yönelik yapılan çalışmalar aynı zamanda ‘Association Française D’Action Artistique, Unifrance Films ve Kültür ve İletişim Bakanlıkları’nın gerçekleştirdiği faaliyetler ile sürdürölmekte, Fransız Dış İşleri Bakanlığı tarafından desteklenen Campus France, Fransa Kalkınma Ajansı gibi kurumlar aracılığı ile de eğitime ve özelinde uluslararası öğrencilere ayrılan alan üzerinden yürütölmektedir (Akçay 2014, s.49).

Kısacası “Fransa’nın uluslararası öğrenci, araştırmacı ve akademisyenler açısından bir çekim merkezi olabilmesi için’’ uluslararası öğrenci politikası, bu konu ile ilgili tüm aktörlerle iş birliği içinde sürdürölmelidir (Alliance Française, 2022). Politik hedeflerini kültür ve eğitim ile bağlantılı olacak şekilde yenilikçi ve destekleyici bir strateji ile yönlendirmek isteyen Fransa’nın yürüttüğü kamu diplomasisindeki en büyük yardımcısı kültür enstitüleridir. Oluşturduğu kapsamlı ağ ile etkin bir kamu diplomasi yürüten kuruluşu da Alliance Française’dır.

4.7. Yunus Emre Enstitüsü ile Yapılan Görüşme Soruları / Cevapları

Şu ana kadar Türkiye’de kamu diplomasisi alanında özellikle 1990’lı yıllardan itibaren ortaya çıkan gelişmeler, özellikle kurumsal aktörleri üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın esas konusu kültürel kamu diplomasisine yönelik faaliyet gösteren YEE olmasına rağmen, kamu diplomasisinin başka alt alanlarına ait faaliyetler yürüten kurumlardan da bahsedilmiştir. Ayrıca, yine ana kurumsal özne durumundaki YEE’yi daha iyi inceleyebilmek adına, kültür diplomasisinin başka ülkelerdeki öncü ve başarılı kurumsal aktörleri hakkında da bilgi verilmiştir. Bütün bunlar yapılırken çoğunlukla o aktörlerin faaliyetleri ve tarihçeleri, herhangi bir yerindelik ve verimlilik kritiğine girmeden ele alınmıştır. Kurumsal aktörlerin çeşitliliği ve faaliyet zenginliği dikkate alındığında, Türkiye’nin kamu diplomasisi alanında son 20-30 yıllık dönemde ciddi bir atılım gerçekleştirdiği söylenebilir. Aynı şekilde YEE de coğrafi yaygınlık ve faaliyet zenginliği açısından etkin bir görünüme sahip bir kuruluş profili göstermektedir. Bu tam anlamıyla böyle midir, YEE gerçekten de açıklanan aktiflik ve etkililik düzeyini göstermekte midir? Ya da YEE ile ilgili kısmı bitirirken söylediğimiz gibi, Enstitü Türkiye’nin dünyadaki kültür elçisi ve etkin bir kamu diplomasisi aracı olma iddiasını yerine getirmekte midir? Bu sorulara cevap bulabilmek için de normatif bazı değerlendirmelere ihtiyaç vardır. İşte bu alt bölümde önce YEE bünyesinde gerçekleştirilen bir araştırmanın cevapları paylaşılacak, sonra da YEE’nin gerçekteki performansı hakkında başka bazı araştırma bulgularına yer verilecektir.

Gelişen teknolojiye bağlı olarak yüksek bir etkileşim ağı sunan internet, zaman ve mekana bağlı kalmaksızın oluşturulan sanal dünya içerisinde çeşitli ‘sanal toplulukları barındırmaktadır. Birçok yönden analiz edilmeye müsait yapıları ile bireylerden oluşan bu toplulukları spesifikolarak inceleyen metod ise günümüzde yeni yeni yaygınlaşmaya başlayan netrografidir.

Tez içerisinde, etrognafik bağlamda ele alınan araştırma evrenini de dünyanın pek çok noktasındaki YEE’ye ait merkezlerin müdürleri oluşturduğundan, nitel araştırma yöntemi olarak netrografi metodu tercih edilmiştir. Örneklem sayısı az (4) olduğu için ise içerik analiz tekniği uygulanamamıştır.

4.7.1. Yunus Emre Enstitüsü İçindeki Araştırma

Başlangıçta tezimizin ana veri elde etme kaynağı olarak, YEE'nin farklı yurt dışı merkezlerindeki müdürlerle yapmayı planladığımız detaylı ve derinlemesine mülakatlar ön plandaydı. Bir kamu diplomasisi ve iletişim kurumunda bunun rahatlıkla gerçekleştirileceğini ve böylelikle de YEE'nin performansı hakkında, güçlü ve zayıf yönleri hakkında sağlam ve birinci elden veri elde edeceğimizi umuyorduk. Elbette ki gereken yerlerde YEE yetkililerinden çalışmaları hakkında (varsa) kısmi bir özeleştiri de beklentilerimiz arasında idi Oysaki zamanla başlangıçtaki bu arzulu bekleyişimiz yerini karamsarlığa bıraktı. 64 merkezden 62'si ile röportaj tekniği kullanılarak yapılmak istenilen görüşmeler için kurum tarafından yalnızca 7 merkeze izin verilmiştir. Zoom/skype üzerinden uygulanması planlanan görüşmeler ise, Enstitü tarafından uygun bulunmayarak, çalışmanın yazılı bir şekilde ilerlemesi istenmiştir. Merkezler ile kurulacak iletişim sürecini kendi eliyle yürütmek isteyen YEE tarafından 7 merkeze sorular yönlendirilmiş fakat yalnızca 4 ülkeden geri dönüş sağlanmıştır. Bu arada soruların YEE merkezine göndermek, oradan Enstitü tarafından yurtdışı merkezlerine dağıtılması, geri dönüşlerin aynı yolla beklenmesi, izin ve başka prosedürler için harcanan zaman ve ilgili muhatap bulmakta yaşadığımız sıkıntılar epeyce çalışmamızın aksamasına da sebep olmuştur.

Aşağıda merkez müdürlerinden gelen cevaplar yer almaktadır. Ancak onlara geçmeden önce, anlattığımız bütün bu süreç bile YEE'nin, üstlendiği misyon hususunda hala bazı eksiklikleri bünyesinde taşıdığı hususunda gözlemsel bir kanıt sunmuştur bize. Böyle bürokratik ve sıkı denetim altında, muhatap müdürlerimizin rahat cevap vermeleri de büyük oranda mümkün olamayacağı gibi; zaten bazı merkez müdürlerinin de hiç dönüş yapmamaları sürece yönelik olumsuz tespitlerimizi daha da güçlendiren başka bulgudur. Yine de elde ettiğimiz cevapları aşağıda alıntılanmayı ve onlar üzerinden bazı değerlendirmeleri sonuç kısmında yapmayı uygun gördük.

1. KISIM- (EĞİTİM)

1. Türkçe öğretimi hususunda ciddi çalışmalar yapmaktasınız. Bu bağlamda nasıl bir yol izlemektesiniz? (Sınav uygulamaları, kurslar vs.)
2. Konuya ilişkin olarak 2023 vizyon hedeflerinizden bahseder misiniz? (Türkoloji İş Birliği Protokolü vs.)

3.Dünyanın pek çok yerindeki kurumlarınızda paydaşlarınız olan öğrencilerin, yapılan faaliyetlere karşı geri dönütleri nasıl oluyor? Akademik camia ile (Üniversitelerle) iletişiminiz nasıl?

4. Bölgeler arası (farklı coğrafyalarda) değişim programlarınız / ortak projeleriniz var mı? Örneğin; Balkanlardaki bir grubu, Kafkasya ya da Afrika'ya göndererek misyonunuzu genişletmek, planlarınız arasında mı?

2. KISIM- (KÜLTÜR)

1.Çift yönlü asimetrik model belirleyen bir kurum olarak Türkçe öğreniminden bağımsız, ne gibi kültürel faaliyetlerde bulunmaktasınız?

2. Türk kültürünü, farklı bir ülkenin/kültürün ev sahipliğinde, ortak bir paydada buluşturabilmek adına yaptığınız çalışmalar nelerdir? Farklılıkları nasıl aşıyorsunuz?

3.Bulunduğunuz ülkedeki, diğer kültür enstitüleri ve Türkiye'nin oradaki farklı kurumları ile ilişki verimliliğiniz ne durumda?

4.Proje bazlı çözüm ortaklıkları başlığı altında, fon ve hibe (AB) hariç, diğer şirket ve firmalar ile ne tür faaliyetler içerisindeyiz?

5. YEE' yi diğer ülkelerin sahip olduğu kültür enstitüleri (British Council, Goethe Ens. Vs.) ile mukayese ettiğinizde sizce şuan Türkiye ne noktada?

* 2.Bölüm 1. Sorudaki Çift yönlü asimetrik model için;

Karşılıklı bir iletişimde, akış ve yoğunluğun kuruluş taraflı olduğu bir modeldir. Daha açık bir ifade ile, kitlenin düşünceleri onların etkilenebilecekleri noktaları tespit edebilecek kadar önemlidir. Ayrıca alınan geri bildirimler, kitlenin düşüncelerini olumlu kılabilmek değerlendirmeye alınmaktadır. Yani bu model bilimsel iknadır (Pira & Demirtaş& Geçici& Kaya,2005, s.24).

Yunus Emre enstitüsünün de gerçekleştirdiği faaliyetler göz önünde bulundurularak yapılan 'iki yönlü iletişim modelleri' analizine göre sonuç asimetrik modele (ilgili tarafın görüş ve önerilerine kapalı) daha yakın çıkmıştır (Yılmaz& Pocoları,2019, s.1926). Merkezlere yönlendirilen sorunun amacı taraflardan gelen yorumlara göre modelin değişkenlik gösterip göstermeyeceğini değerlendirmektir.

3. KISIM- (TÜRK DIŞ POLİTİKASI)

1. Sizin için yumuşak güç ne ifade etmektedir? Bu gücün Kamu diplomasisindeki yeri ve Dış Politikaya yansımaları hakkında ne düşünmektesiniz?
2. Bulunduğunuz ülkenin Türkiye ile olan tarihsel geçmişi göz önünde bulundurulduğunda yapılan faaliyetler günümüzde nasıl karşılık bulmaktadır? İkili ilişkilerin geleceğine yönelik tesisinde, enstitü nasıl bir rol üstelenmektedir?
3. Bulunduğunuz ülkedeki Türk diasporası hakkında ne düşünüyorsunuz? (Ülke)...’de faaliyetlere başladıktan sonra ‘Türkiye algısı’ ne yönde bir ivme kazandı? ‘Ulus markalama ‘noktasında Türkiye’nin imajında herhangi bir değişim gözlemlediniz mi?
(Öncesi/sonrası)
4. Dünyanın dört bir köşesine merhaba! düsturu ile hareket eden bir enstitüsünüz. Fakat özellikle Balkan coğrafyasında daha aktifsiniz. Bunun sebebi nedir? Bölgeye ilişkin faaliyetleriniz nelerdir? (Bu soru Saraybosna, Karadağ, Üsküp ve Arnavutluk’taki enstitüler için sorulmuştur)

* Opsiyonel olan 4. Soru için;

Geçmişten bugüne Balkanlar’ın Türkiye için her zaman özel bir yeri olmuştur. Bu durum jeopolitik konumun getirmiş olduğu komşuluk anlayışından ziyade Osmanlı bakiyesi altında kurulan tarihsel, kimliksel ve dinsel bir bağ ve ortak değerlerin yaşatılmaya çalıştığı bir coğrafya olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca enstitünün ilk merkezi Saraybosna’da açılmıştır (Yiğit, 2021, s.209). Bu hassasiyet ile hareket eden Yunus Emre Enstitüsü’nün de konuya ilişkin çeşitli projeleri ve kursları olduğu, konu araştırılması yapılırken görülmüştür. 4.Soru da konunun uzmanlarına daha kapsamlı ve bilgilendirici bir yorum yapacakları umut edilerek yönlendirilmiştir. Fakat enstitü tarafından örneklem sayısı azaltıldığı için balkan coğrafyasına ait yalnızca 1 ülke ile görüşülebilmiş, oradan da yanıt alınamamıştır. Sorulara verilen cevaplar aşağıdaki gibidir:

1.1. Türkçe öğretimi hususunda ciddi çalışmalar yapmaktasınız. Bu bağlamda nasıl bir yol izlemektesiniz? (Sınav uygulamaları, kurslar vs.)

“Kültür merkezimiz, tüm dünyada olduğu gibi Bosna’da da Türkçenin tanınırlığını ve itibarını artırmak üzere Türkçe öğretmeyi amaç edinmektedir. Kültür merkezimiz, Türkçe öğretimi yoluyla Bosna Hersek’teki insanların Türkiye’yi doğrudan ve doğru tanımlarını sağlamayı hedeflemektedir. Kültür merkezimiz, Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi kapsamında Türkçeyi yaygınlaştırmayı, yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi altyapısını geliştirmeyi ve uluslararası ölçekte Türkçe yeterliliğini ölçmeyi amaç olarak benimsemektedir. Yunus Emre Enstitüsü Saraybosna’da kurulduğu tarihten bugüne kadar aralıksız olarak Türkçe kursları düzenlemiş ve düzenlemeye devam etmektedir Kültür merkezimize fiziki olarak erişme imkânı olmayan bölgelerdeki insanlar için talepler doğrultusunda bulunulan bölgede Türkçe kursları açmaktadır. Kültür merkezimiz Ankara genel merkezimiz koordinasyonunda yılda 3 defa uluslararası geçerliliğe sahip olan Türkçe Yeterlik Sınavı yapmaktadır. Bu sınava Türkçe öğrenen veya Türkçe dil seviyesini belgelendirmek isteyen adaylar katılabilmektedir ” **Saraybosna temsilcisi.**

“Çevrim içi ve sınıf içi kurslar ile daha geniş bir kitleye ulaşmaya çalışıyoruz. Başlangıç, orta ve ileri seviye derslerimizin haricinde çocuklar için Türkçe, seyahat Türkçesi gibi derslerimiz de var. Yılda 3 kez Türkçe Yeterlik Sınavı düzenlemekteyiz” **Tokyo temsilcisi.**

Merkezimizde verilen Türkçe dersleri, öğrencilerin yaş gruplarına ve seviyelerine göre ayrılan sınıflarda verilmektedir. Bu çerçevede öğrencilerden gelen talepler doğrultusunda, genel Türkçe kurslarının yanı sıra; Turizm Türkçesi, Çocuklara Yönelik Türkçe, Edebi Çeviri, Osmanlı Türkçesi gibi özel amaçlı kurslar düzenlenmektedir. Yüz yüze derslerimiz 8-16 kişilik U-düzeni sınıflarda hedef kitleye uygun ders materyalleri ile alanında uzman, sertifikalı eğitmenler ile yapılmaktadır. Sınıflarımızda etkileşimli akıllı tahtalar, tematik dil afişleri ile dil öğretimi desteklenmektedir. Ders materyali olarak Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanmış hedef gruba uygun ders kitapları ve yardımcı materyaller ile gerçekleştirilmektedir. Şu anda kullanmakta olduğumuz kitaplar aşağıda listelenmiştir:

*Türkçe Öğretim Materyalleri

*Yedi İklim Türkçe Seti

*Yedi İklim Türkçe Z-Kitap

*Türkçe Öğreniyorum Seti

- * *Çocuklar İçin Türkçe Seti*
- * *Kelime Öğretim Afişleri*
- * *Resimlerle Kelime Öğreniyorum*
- * *Yedi İklim Türkçe Konuşma ve Yazma Kitabı*
- * *Yedi İklim Türkçe Video Etkinlik Kitabı*
- * *Yabancılar İçin Türkçe Konuşma Kılavuzu*
- * *Çocuk Hikâyeleri Dizisi*
- * *Dede Korkut Hikâyeleri*
- * *Anadolu Hikâyeleri*
- * *Türkçenin Sesi Yunus Emre Hikâyeleri*

Son yıllarda yaşanan pandemi sebebiyle yüz yüze eğitimin durması ile çevrim içi dersler vermeye başlamış olmakla birlikte yüz-yüze eğitime geri dönüldüğü halde çevrim içi derslerimiz devam etmektedir. Bu sayede Mısır'ın dört bir yanına ulaşmakla kalmayıp Enstitümüzün en köklü merkezlerinden biri olan YEE Kahire'de yurt dışından da kursiyerlere Türkçe öğretmeye devam etmekteyiz. Çevrim içi derslerimizde etkileşimli zengin kitaplarımız eğitimli okutmanlarımız tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. Derslerimiz Microsoft Teams üzerinden gerçekleştirilmektedir. Türkçe öğretimi hususunda izlediğimiz yöntem ve uygulamalar Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Metnine uygun olarak belirlenmekte olup dört temel dil becerisi olan okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin her seviyeye uygun ve eşit şekilde geliştirilmesine yöneliktir. Kurslarımızda Avrupa Dil Portfolyosu ölçütlerine göre tanımlanan A1, A2, B1, B2, C1, C2 düzeylerinden oluşan altı basamakta dil öğretimi gerçekleştirilmektedir. Bunlardan A1 ve A2 temel seviyeyi, B1 ve B2 Orta seviyeyi, C1 ve C2 ise ileri seviye dil kazanımını ifade etmektedir'' **Kahire temsilcisi.**

"Merkezimizde yılda iki dönem (Bahar-Güz) üç ay boyunca Türkiye Türkçesi kursları düzenlenmektedir. Kurslara başvuran öğrencilerin önce Türkiye Türkçesi bilgileri Seviye Tespit Sınavı yapılarak ölçülmektedir. Ardından öğrenciler seviyelerine göre gruplara ayrılarak üç ay boyunca 72 saatlik programla Türkiye Türkçesi öğretilmektedir.

Yılda üç kez Türkçe Yeterlik Sınavı gerçekleştirilmektedir. Sınav dünyanın pek çok farklı noktasında eş zamanlı olarak yapılmakla birlikte her yıl dünyada sınava girenlerin büyük

*bölümü Azerbaycan'dan katılmaktadır. Adayların dört dil becerisi üzerinden (okuma, dinleme, yazma, konuşma) Türkiye Türkçesi bilgileri ölçülmektedir'' **Bakü temsilcisi.***

1.2. Konuya ilişkin olarak 2023 vizyon hedeflerinizden bahseder misiniz? (Türkoloji İş Birliği Protokolü vs.)

Saraybosna temsilcisi bu soruyu yanıtlamamıştır.

*"Japonya'da pandemi tedbirleri diğer ülkeler ile kıyaslanamayacak kadar katıdır. Uzun süredir sınırları bile kapatmış durumdalar. Pandemi nedeniyle Japon kuralları ve tedbirleri çerçevesinde protokollerimizin bulunduğu üniversitelerde ders vermek güçleşmiştir. Çevrim içi dersler ise üniversitelerin iç kuralları ve teknik sıkıntıları nedeniyle uygulama zorluğu içerisinde. Pandemi ile mücadele önemli gelişmeler kaydedilmesi ile üniversite protokollerinde bir artış beklenmektedir. Merkezimizde yüz yüze ve aynı zamanda çevrim içi derslerimiz son derece yaygın kitlelere ulaşmaktadır. 2023'te hedeflerimiz Japonya şartlarında oldukça yüksektir'' **Tokyo temsilcisi.***

*"İlk ve orta öğretimden yüksek lisansa kadar iş birliklerini geliştirme yönünde çalışmalar yapmaktayız. Mısır'da Türkçe eğitime olan yoğun ilgiyi karşılamak amacıyla dil eğitimi veren özel kuruluş ve kişilerin de sayısı artmaktadır. Mısır genelinde Türkçe eğitimin standart ve yüksek bir kalitede olabilmesi adına Türkçe ile ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla irtibatlarımızı güçlendirmekteyiz. Çok genç bir nüfusa sahip ülkede özellikle gençlere ulaşmak adına sosyal medya ve çevrim içi çalışmalarımız devam etmektedir. Tüm bu çalışmalara ek olarak Türkiye'de eğitime ilginin yüksek olduğu ülkede, bu yönde tanıtım çalışmalarımız 2023 vizyonu ile artarak devam etmektedir'' **Kahire temsilcisi.***

*"Azerbaycan'da Türkoloji bölümlerine okutman görevlendirmeleri Milli Eğitim Bakanlığınca yapılmaktadır '' **Bakü temsilcisi.***

1.3. Dünyanın pek çok yerindeki kurumlarınızda paydaşlarınız olan öğrencilerin, yapılan faaliyetlere karşı geri dönütleri nasıl oluyor? Akademik camia ile (Üniversitelerle)

iletişiminiz nasıl?

“Kültür merkezimiz yıl içerisinde pek çok faaliyet gerçekleştirmektedir. Faaliyetlerin bir kısmı Türkçe eğitimiyle ilgili olmakla beraber büyük bir kısmı ise kültür sanat faaliyetleridir. Kültür sanat faaliyetleri arasında sergiler, atölye çalışmaları, konserler, toplantılar gibi faaliyetler sayılabilir. Faaliyetlerimiz gerçekleştirilmeden önce faaliyetle ilgili duyurular farklı alanlarda yapılmaktadır. Böylece yapılacak olan faaliyete ilgili olan tüm kesimler faaliyet alanına yönlendirilmektedir. Özellikle kültür merkezimizdeki Türkçe kurslarına devam eden öğrenciler ilgi alanlarına göre faaliyetlerimize katılmaktadırlar. Yunus Emre Enstitüsü faaliyet gösterdiği tüm ülkelerde olduğu gibi Bosna Hersek'teki prestijli üniversitelerle iş birliği protokolleri imzalamış ve çeşitli alanlarda üniversitelerle/akademisyenlerle ortak faaliyetler organize edilmektedir. Ayrıca Bosna'da bulunan 5 üniversitenin Türkoloji bölümlerine ders materyalleri Enstitümüz tarafından sağlanmaktadır” **Saraybosna temsilcisi.**

“Merkezimizde kurs çeşitliliğim oldukça fazla. Hocalarımızın birçoğu profesördür. Konularında uzman olan Japon eğitmen ekibimiz vardır. Dolayısı ile üniversiteler ile ilişkilerimiz iyi seviyededir” **Tokyo temsilcisi.**

“Biz merkezimiz bünyesinde görev yapmakta olan Türk ve yerel personelimiz aracılığıyla akademisyenler ile her daim aktif iletişim kuruyor, onlar aracılığıyla da üniversitelerin Türkoloji bölümlerinde öğrenim görmekte olan başarılı öğrenci ve asistanlara ulaşabiliyoruz. Merkezimizde yapılan çeşitli sanatsal, kültürel ve akademik faaliyete onların da katılımlarını sağlıyor, kendilerinden alanlarına yapılabilecek katkılar hakkında bilgi alıp bazen kendilerini bazen de görev yaptıkları üniversiteleri çeşitli şekillerde destekliyoruz. Örneğin yakın geçmişte El Ezher Üniversitesi kütüphanesinde bir Yunus Emre Kitaplığı oluşturduk. Böylece kütüphanenin Türkçe kitap varlığı genişlemiş oldu. Yılda bir gerçekleştirdiğimiz ve sadece Türkoloji bölümlerinden akademisyenleri bir araya getirdiğimiz etkinliklere ondan fazla üniversiteden akademisyenler katılmaktadır. Öğrencilerimizin faaliyetlerimize karşı dönütleri her zaman oldukça olumlu ve teşvik edici.

Büyük oranını üniversitelerin Türkoloji bölümlerinde okuyan öğrencilerin oluşturduğu yüz yüze kursiyer kitlemiz için Türk kültürünü ve dilini tanıtıcı tüm faaliyetlerimiz son derece ilgi çekici ve faydalı’’ Kahire temsilcisi.

“Azerbaycan`da faaliyet gösteren çok sayıda üniversiteyle iş birliğimiz var. Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan Teknik Üniversitesi, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan Turizm Üniversitesiyle imzaladığımız iş birliği protokolleri yürürlüğünü sürdürmektedir. Bu protokollere uygun olarak bahsi geçen üniversitelerde Türkiye Türkçesi eğitimi verilmekle beraber, birçok alanda etkinlikler düzenlenmektedir’’ Bakü temsilcisi.

1.4. Bölgeler arası (farklı coğrafyalarda) değişim programlarınız / ortak projeleriniz var mı? Örneğin; Balkanlardaki bir grubu, Kafkasya ya da Afrika’ya göndererek misyonunuzu genişletmek, planlarınız arasında mı?

Saraybosna temsilcisi bu soruyu yanıtlamamıştır.

“Enstitü Başkanlığımız bu konuya yönelik çalışmalar sürdürmektedir. Pandemi yüzünden Japon öğrencilerimizin yurt dışına çıkışı ve Japonya’ya yurt dışından öğrenci girişi mümkün olmamaktadır’’ Tokyo temsilcisi.

“Bölgeler arası öğrenci değişim projemiz mevcut ülke şartları dolayısıyla mümkün olmamaktadır ancak kültürel etkileşim ve bilgi alışverişini sağlamak maksadıyla ortak çeşitli çevrim içi faaliyetler yapılmaktadır. Zaman zaman farklı ülkelerden öğrenciler de çevrim içi Türkçe derslerine devam etmektedir. Ayrıca pandemi döneminde gerçekleştirmeye başladığımız çevrim içi Uluslararası Konuşma Kulübü etkinlikler serisinin bazılarını 25’ten fazla ülkeden YEE aracılığı ile Türkçe öğrenen kursiyerler katılmış ve orijinal bir etkinlik olması dolayısıyla yoğun ilgi görmüş, canlı yayınları onlarca ülkeden izlenmiştir’’ Kahire temsilcisi.

“Hayır, böyle bir planımız yoktur’’ Bakü temsilcisi.

2.1.Çift yönlü asimetrik model belirleyen bir kurum olarak Türkçe öğreniminden bağımsız, ne gibi kültürel faaliyetlerde bulunmaktasınız?

Saraybosna temsilcisi bu soruyu yanıtlamamıştır.

“Sanat, tarih ve geleneksel spor (geleneksel okçuluk) kursları, söyleşiler, dinletiler, konserler, opera, bale, tiyatro gibi sahne performansları, festivaller, sergiler, atölye çalışmaları, konferanslar, seminerler, paneller, anma ve kutlama törenleri gibi faaliyetlerimiz vardır” Tokyo temsilcisi.

“Söyleşiler, sergi, atölye, konser, sahne gösterileri, anma törenleri, kariyer günleri ve çok sayıda ülkeden katılımcıların yer aldığı çevrim içi etkinlikler gerçekleştirmekteyiz. Özellikle öğrenci yoğunluğunun arttığı güz ve bahar dönemlerinde hemen her hafta öğrencilerimizi bir araya getirdiğimiz etkinlikler düzenlemekteyiz” Kahire temsilcisi.

“Birbirine yakın kültürleri temsil eden Türkiye ve Azerbaycan halkının ve aydınlarının beklentilerine uygun sinemadan edebiyata, bilimden teknolojiye farklı alanlarda faaliyetler yapılmaktadır. Kültür endüstrisinin ve sektör temsilcilerinin birbiriyle irtibatlandırılması, eğitim ve yatırım programları düzenlenerek stratejik hedefler planlanmaktadır” Bakü temsilcisi.

2.2. Türk kültürünü, farklı bir ülkenin/kültürün ev sahipliğinde, ortak bir paydada buluşturabilmek adına yaptığınız çalışmalar nelerdir? Farklılıkları nasıl aşıyorsunuz?

“Türk kültürünü bulduğumuz ülkelerde çeşitli faaliyetler ile tanıtmaya çalışıyoruz. Bu faaliyetler genel olarak; sergi, konser, konferans, sempozyum, kitap tanıtımı, film gösterimi, şiir akşamları vb. olarak ifade edilebilir. Ayrıca Türkçe kursları yanı sıra kültürel kurslarda düzenlenmektedir. Örnek vermek gerekirse Bosna Hersek’te kurulduğu günden bugüne Enstitü bünyesinde sim sırma, tel kırma, telkâri, hat, tezhip, ebru, ney, tahta baskı vb. kurslar düzenlenmiştir. 500 yıllık ortak geçmişimiz dolayısıyla Türk kültürüne yakınlık ve benzerlik

yüksek orandadır, bu nedenle gerçekleştirilen faaliyetler yerelde önemli bir karşılık bulmaktadır'' **Saraybosna temsilcisi.**

“İki kültürün benzer ve farklı yönlerini araştırıp ortak paydaları ve ilginç farklılıkları ön plana çıkarıp Türkçe öğrenmeyi daha erişilebilir hale getirmeye çalışıyoruz'' **Tokyo temsilcisi.**

“Mısır kültürel açıdan Türkiye ile ortak unsurlara sahip önemli bir ülkedir. Yapılan etkinliklerde kendi kültürümüzün yanı sıra Mısır kültürüne ait öğeleri de etkinliklerimize dâhil ediyoruz. Örneğin en son Telkâri Sergi ve Atölyesi yapıldı. Yapılan sergide Antik Mısır'a ait figürler kullanılarak telkâri sanatı ilgililerine sunuldu. Sanatımız Mısır'a ait figürlerle gerçekleştirildi'' **Kahire temsilcisi.**

“Kültürel etkileşim ve iletişim kanallarını açık tutarak Azerbaycan'ın resmî ve sivil kültür kurumlarıyla irtibat kurarak bilim, sanat ve kültür faaliyetleri yapılmaktadır. Sinemadan edebiyata, bilimden teknolojiye varıncaya kadar Türkiye'nin tezlerini ve birikimini Azerbaycan aydınlarına aktarmaya çalışılmaktadır'' **Bakü temsilcisi.**

2.3. Bulunduğunuz ülkedeki, diğer kültür enstitüleri ve Türkiye'nin oradaki farklı kurumlarıyla ilişki verimliliğiniz ne durumda?

“Bosna Hersek'te bulunan diğer ülkelerin kültür kurumları ile ortak faaliyetler düzenlenmektedir. Özellikle ülkenin önde gelen festivallerine tüm kurumlar katılmakta ve katkı sunmaktadır. Türkiye'nin Bosna Hersek'te bulunan kurumları ile Büyükelçiliğimizin koordinasyonunda verimli bir şekilde faaliyetler gerçekleştirilmektedir'' **Saraybosna temsilcisi.**

“Türkiye'nin kurumları ile iyi ilişkiler içerisindeyiz. Diğer kültür enstitüleri ile zaman zaman iş birliği içinde ortak etkinliklere katılmaktayız'' **Tokyo temsilcisi.**

“Mısır’da bulunan Japon Kültür, İtalyan Kültür, Kore Kültür gibi merkezlerle zaman zaman fikir paylaşımları ve ortak etkinlikler düzenlemek için bir araya geliyoruz.

Sınırlı sayıda kurumumuzun bulunduğu Mısır’da hem Türk kurumları ve elçiliğimize bağlı birimler hem de TÜMIAD gibi kurumlarla ortak faaliyetler düzenlenmektedir” Kahire temsilcisi.

“Yabancı misyon şefleri, kültür enstitüleri ve Türk kurumlarıyla yakın bir beraberliğimiz söz konusudur. Enstitünün sorumluluk alanlarıyla ortaklıklar kurulmaktadır” Bakü temsilcisi.

2.4. Proje bazlı çözüm ortaklıkları başlığı altında, fon ve hibe (AB) hariç, diğer şirket ve firmalar ile ne tür faaliyetler içerisindeyiz?

“Bosna Hersek özelinde Avrupa Birliği projeleri için akredite olduğumuzdan dolayı çeşitli AB Projelerine partner olmaktayız. Bugüne kadar çeşitli projelere katılım sağlanmıştır. Ayrıca Avrupa gönüllük hareketi kapsamında da gönüllüler kabul edilebilmektedir.” Saraybosna temsilcisi

“Şirket ve firmalar ile ekonomik anlamda bir ilişkimiz bulunmamaktadır. Zaman zaman büyük şirketlerin sponsor olduğu kültürel etkileşim etkinliklerine katılarak Türkiye ve Türk kültürü tanıtımı yapıyoruz.” Tokyo temsilcisi.

“TÜMIAD ve TİKA ile ortak iftar programı düzenlendi. THY ile bazı yarışmalarımızda ödül bilet vb. konularda iş birliği yapıyoruz.” Kahire temsilcisi.

“Azerbaycan Kültür Bakanlığı ve Haydar Aliyev Fondu ile somut işbirlikleri yapılmaktadır.” Bakü temsilcisi.

2.5. YEE’yi diğer ülkelerin sahip olduğu kültür enstitüleri (British Council, Goethe Ens. vs.) ile mukayese ettiğinizde sizce şuan Türkiye ne noktada?

“Mısır’da Türkçe öğretimi neredeyse dünyanın hiçbir yerinde olmadığı kadar yoğun ilgi görmektedir. Mısır’daki Üniversitelerde 20 civarı Türkoloji bölümü bulunmaktadır. Bu öğrencilerin birçoğu Enstitümüzde hem Türkçe eğitimi görmekte hem de Türk kültürünü yakından tanımaktadır.” **Kahire temsilcisi.**

3.1. Sizin için yumuşak güç ne ifade etmektedir? Bu gücün Kamu diplomasisindeki yeri ve Dış Politikaya yansımaları hakkında ne düşünmektесiniz?

“Yumuşak güç son yıllarda hard power olarak tanımlanan diplomatik ve diğer güçlerin yanında daha önemli hale gelmiştir. Yumuşak gücün insanların, işletmelerin ve hükümetlerin aldığı kararlar üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu tanımlamanın fikir babası Joseph Nye, bir adım daha ileri giderek, yumuşak gücün, onu kullanmayı bilenler için “dünya siyasetinde başarının bir yolu” olduğunu savunuyor. Yumuşak gücün enstrümanlarını kullanarak insanların dünyadaki diğer uluslar hakkındaki algılarını değiştirebilir ve ülkenizin görünürlüğü ve imajını o ülkede kültürel, sanatsal öğeleri kullanarak artırabilirsiniz. Hard power, zorlama şeklinde kullanılır: kuvvet kullanma, kuvvet tehdidi, ekonomik yaptırımlar veya ödeme teşvikleri gibi. Sert gücün zorlayıcı doğasının aksine, yumuşak güç, dış politika hedeflerine ulaşmak için olumlu çekim ve ikna kullanımını tanımlar. Yumuşak güç, geleneksel dış politika araçlarından kaçınır, bunun yerine ağlar kurarak uluslararası kurallar oluşturarak ve bir ülkeyi doğal olarak dünyaya çekici kılan kaynaklardan yararlanarak pozitif etki elde etmeye çalışır.” **Saraybosna temsilcisi.**

“Japonya’da Yunus Emre’nin yolundan gidiyoruz. Japonları seviyoruz ve sahip olduğumuz değerleri onlar ile paylaşıyoruz. Biz kesinlikle kendimizi güç olarak tanımlamıyoruz. Paylaştıkça sevgimiz ve barış düzeyimiz artıyor.” **Tokyo temsilcisi.**

“Yumuşak gücün önemi konusunda genel bir görüş birliği bulunmasına karşın özellikle bizim çalışma alanımız olan kültürel etkileşim alanında yapılan çalışmaların ülkemiz için çok daha fazla genişlemeye müsait bir alan olduğu söylenebilir. Türkiye YEE aracılığı ile hâlihazırda dünyanın önemli bir bölümünde temsil edilmekte ve etkinliği hızla artmaktadır. Yumuşak gücün çeşitli bölgelerde farklı yönlerde etkinliğini artırdığı gözlemlenmektedir. Mısır gibi

ülkelerde kültür-sanat çalışmalarının yanı sıra Türkçe dil eğitimine çok yoğun ilgi olurken, diğer bazı bölge ve ülkelerde çalışmaların sanatsal vb. yönlerde derinleştiği görülmektedir. Türk dili ve kültürü ile ilgili çalışmalar, genellikle ortak geçmiş ve değerlerimiz olan ülkeler için son derece cazip bulunmaktadır. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal imkânlar açısından gelişmişliği bu ülkelerde yaşayan özellikle gençler için ülkemizi cazip kılmaktadır. Ortak kültürel unsurların görece az olduğu bölge ve ülkeler içinse Türk tarih ve sanatı yine ilgi çekmektedir. Türkiye birçok bu durumdaki ülke için önemli bir gezi ve turizm merkezidir. YEE faaliyetlerinin bu ve benzeri alanlarda da doğrudan ve dolaylı etkisi giderek artmaktadır.'' **Kahire temsilcisi.**

"Resmi ve politik söylemler çoğu zaman farklı sonuçlar doğurabiliyor. Yumuşak güç dediğimiz dil,kültür ve bilim enstürmanlarıyla toplumları, sanatçıları, aydınları yakınlaştıran, birbirini anlamasına yol açan kültürel bir köprüdür. Dış politikada yumuşak güç unsurları kullanabildikçe daha rahat hareket etme imkanlarına sahip olunabiliyor. Aydınlar, sanatçılar ve bilim adamlarının meydana getireceği yumuşak hava ile milletler ve devletler birbirleriyle daha yakın temas kurabilmekte, ticaret, sanat ve diğer alanlarda alışveriş yapabilmesini kolaylaştırmaktadır." **Bakü temsilcisi.**

3.2. Bulunduğunuz ülkenin Türkiye ile olan tarihsel geçmişi göz önünde bulundurulduğunda yapılan faaliyetler günümüzde nasıl karşılık bulmaktadır? İkili ilişkilerin geleceğine yönelik tesisinde, enstitü nasıl bir rol üstelenmektedir?

"Bosna Hersek, Türk kültürüne yabancı olmayan bir ülkedir. 500 yıllık ortak tarihsel geçmişi bulunmaktadır. Bu nedenle gerçekleştirilen faaliyetler Bosna'da ilgiyle takip edilmektedir. Yapılan faaliyetlerde kendi kültürlerinden de izler bulmaktadırlar. Unutulmaya yüz tutmuş bazı eski kültürel öğeleri de yeniden hatırlama imkânına sahip olmaktadır." **Saraybosna temsilcisi.**

"Japonya ile Türkiye arasındaki politik, ekonomik ve diğer resmî ilişkileri bu konular ile sorumlu resmî kurumlar yürütmektedir. Tokyo Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretmektedir.

Türk kültürü ile ilgili dersler vermektedir. Ayrıca olanaklarımız ölçüsünde kültür faaliyetleri organize etmektedir.'' **Tokyo temsilcisi.**

"Mısır bin yıldan uzun bir süredir, Türklerin hem sosyal hayatta hem de yönetimde önemli rol oynadığı bir ülke. Bu geçmişin kültürel etkileşimde ekseriyetle olumlu bir tesiri var. YEE'nin kurulmasıyla birlikte çok sayıda kursiyere sahip ve ilk faaliyete geçen merkezlerden biri olması dolayısıyla Kahire YEE ikili ilişkiler açısından önemli bir merkezdir." **Kahire temsilcisi.**

"Türkiye ve Azerbaycan ortak dil ve tarih kültürüne sahiptir. Azerbaycan'da yapılan en küçük bir sanat faaliyeti bile dikkat çekmektedir. İki ülkenin aydınlarını ve halkının birbirini daha yakından tanıyacak faaliyetler Türkiye-Azerbaycan arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Enstitü, iki ülkenin aydın, sanatçı ve bilim adamlarının ortak iş yapmasını, birbirlerini tanıyarak uluslararası arenada birlikte hareket etmelerini sağlayan programlar yapmaktadır." **Bakü temsilcisi.**

3.3. Bulunduğunuz ülkedeki Türk diasporası hakkında ne düşünüyorsunuz? (Ülke)...'de faaliyetlere başladıktan sonra 'Türkiye algısı' ne yönde bir ivme kazandı? 'Ulus markalama 'noktasında Türkiye'nin imajında herhangi bir değişim gözlemlediniz mi? (Öncesi/sonrası)

"Bosna Hersek'te bulunan Türk Diaspora sayısı çok fazla değildir. Önemli bir kısmını üniversite eğitimi için gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Enstitünün açılması ile başlayan faaliyetler neticesinde ülke halkı Türkiye'yi daha doğru tanıma fırsatı bulmuştur. Dil eğitimleri ve kültürel faaliyetler ile Türkiye'nin geldiği son durum hakkında direkt bilgi sahibi olma imkânına sahip oldular. Tercihim Türkçe projesi vesilesiyle Bosna Hersek'in hemen hemen her şehir ve kasabasında her yıl Türkiye sunumları yapılmaktadır. Yapılan tezlerle Türkiye algısının Enstitü açıldıktan sonra önemli oranda olumlu olarak değiştiği gözlemlenmiştir." **Saraybosna temsilcisi.**

“Japonya’da Türk nüfus çok azdır, bu yüzden diaspora denilebilecek bir sosyal etki gurubu henüz oluşmuş değildir. Kültürel etkileşim çok uzun soluklu çabayı ve sabrı gerektirmektedir. Geçmiş döneme göre Türkiye’ye Japonların bakışı oldukça olumludur.” Tokyo temsilcisi.

“Ülkede faaliyet gösteren firma çalışanları, eğitim için gelip yerleşen vb. kayıtlı birkaç bin Türk vatandaşı bulunmakla birlikte gerek sayılarının az olması gerekse de Mısır ve Kahire’de dağınık olarak yaşamaları nedeniyle Türk diasporası gözle görünür bir yoğunlukta değil. Pandemi dönemi ve sonrasında merkezimize yüz yüze ve çevrim içi olarak 20 binden fazla kişi Türkçe öğrenmek için başvurmuştur. Bu sayının giderek ve hızlı şekilde artması pozitif Türkiye imajının arttığına işaret etmektedir.” Kahire Temsilcisi.

Bakü temsilcisi bu soruyu yanıtlamamıştır.

3.4. Dünyanın dört bir köşesine merhaba! düsturu ile hareket eden bir enstitüsünüz. Fakat özellikle Balkan coğrafyasında daha aktifsiniz. Bunun sebebi nedir? Bölgeye ilişkin faaliyetleriniz nelerdir? (Bu soru Saraybosna, Karadağ, Üsküp ve Arnavutluk’taki enstitüler için sorulmuştur)

“Bu görüşünüze katılmıyorum. Sadece Tokyo festivali etkinliğimize elli binden fazla ziyaretçi geldi. 7 farklı Japon televizyon kanalında yayınlandı. Hesaplarımıza göre otuz milyon kişiye farkındalık oluşturdum. Türkiye ile halihazırda yakın kültürel ilişkileri bulunan ülkeler ve uzak ülkeler olarak guruplandırmak daha anlaşılır olacaktır.” Tokyo temsilcisi.

4.7.2 Yunus Emre Enstitüsü’nün Performansı Hususundaki Diğer Bulgular

Diğer Ülke Kurumlarıyla Kıyaslama

Çalışmanın bir önceki bölümünde, birincil kaynak olarak kuruluşun yurtdışında bulunan birim müdürlerine yöneltilen sorular örneklem sayısının azlığından dolayı sağlıklı bir şekilde analiz edilmesini zorlaştırmıştır. Bu sebeple ikinci bir yol olarak YEE ile özdeş olan diğer kültür enstitüleri ile mukayeseleri yapılarak işleyişteki farklılıklar tespit edilmek istenmiştir.

Yapılan ilk değerlendirmeye göre çalışmada yer verilen tüm kültür enstitülerinin ortak amacının dillerini ve kültürlerini dünyaya yaymak olduğu net bir şekilde görülmüştür. Ancak esas öznenin öğrenciler olduğu kültürel diplomasi denkleminde ivme her ne kadar eğitim-kültür ekseninde seyretse de diğerlerinden farklı olarak Goethe Enstitüsü'nün belirgin bir siyasi çerçevesi olduğu görülmüştür. Elbette ki diğer enstitülerin de arka planlarında yatan siyasi bir yön mevcuttur ancak Goethe Enstitüsü kadar görünür değildir. Bunun aksine, kültürel değerlerin siyasi anlamlar taşımaması ise British Council'in özellikle tercih ettiği bir durumdur. Politik argümanları geri planda tutarak cinsiyet eşitsizliğinden, iklim değişikliğine kadar geniş bir yelpaze sunan British Council bu açıdan da diğerlerine göre farklılık göstermektedir.

Diğer yandan Alliance Française'ın işleyişine bakıldığında, dört enstitü içerisinde eğitim konusunda daha aktif olduğu görülmektedir. Özellikle uluslararası öğrenci değişimleri üzerinden yürüttüğü faaliyetler, iş birliği içerisinde olduğu diğer ortak kuruluşlar ile desteklenerek çeşitlendirilmektedir. Öğrencilere sağlanan çeşitli burslar ve eğitimlere ek olarak, başka ülkelerdeki üniversite kulüpleri aracılığıyla da Frankofon kültürünü yaymayı hedeflemektedir. Goethe Enstitüsü'nün ise uluslararası göç ve işsizliğe yönelik destekleyici tavrı, diğer enstitülere göre ayırt edici bir özellik olarak değerlendirilebilir. Ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan vatandaşlara kurum üzerinden Almanya'ya gelebilme fırsatı sunmayı vaat etmesi de dikkat çekicidir.

Dünyadaki diğer kültür enstitülerinin kuruluş tarihleri ve merkez sayıları göz önünde bulundurulduğunda Gündoğmuş'un da belirttiği gibi YEE henüz kurumsallaşma aşamasındadır (Gündoğmuş, 2015, s.326). Nitekim basit bir matematikle, British Council'in 100'den fazla; Fransız Kültür Enstitü sayısı 229; Goethe Enstitüsü 159; İtalyan Kültür Enstitüsü'ü 92 merkeze sahip iken Yunus Emre Enstitüsü'nün 64 merkeziyle sıralamanın neresinde olduğu net bir şekilde görülmektedir (Yağmurlu, 2019, s.15).

Sonuç olarak hem ilgilendiği konuların kapsamı açısından hem de kurumsal yapılanmasının yaygınlığı açısından, YEE'nin diğer ülke kurumlarıyla kıyaslandığında henüz kat etmesi gereken çok mesafe olduğu ortadadır.

YEE'nin Faaliyetlerinin Verimliliği

Son olarak Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyetleri üzerine bir değerlendirme yapıldığında, diğer enstitülerdeki gibi farklı konu başlıklarının (göç, işsizlik vs.) yer aldığı bir hizmet şemasından ziyade eğitim ve kültür odaklı bir çalışma sistemi belirlediği görülmektedir. Bu yönüyle kültürel faaliyetler bazında açık ara en aktif enstitü olan YEE, özellikle eğitim konusunda uluslararası öğrenci değişimlerinden çok, ağırlıklı olarak Türkiye'ye gelen ve 'yurtdışında bulunan yabancı uyruklu' öğrencilere yönelik Türkçe öğretim çalışmalarında bulunmaktadır. Bu da Enstitü'nün, amaçladığı çok yönlü ve çok kapsamlı kültür diplomasisi amaçlarıyla tam uyuşmamaktadır.

Yürüttüğü çalışmalarının bir sonucu olarak Tercihim Türkçe Projesi kapsamında ilk olarak 2014 yılında Polonya'da imzalanan protokol ile bir lisede Türkçe, ikinci zorunlu yabancı dil olurken, 2016 yılında ise doktora tezlerinde Türkçe kullanımı kabulü ile resmi sınav statüsü kazanarak 7. Bilim dili olmuştur. Benzer şekilde 2019'da yılında da Türkçe, Bosna Hersek'te tercih edilen ikinci yabancı dil olmuştur. Ayrıca 2021 yılında Moritanya ordusundaki askerlere Türkçe eğitim veren enstitü bu yıl içerisinde Almanya'da Türkçe yeterlilik ve tespit sınavlarına ilişkin iş birlikleri gerçekleştirmiş, çok kısa bir süre önce de (25.12.2022) Türkçe Kuzey Makedonya'nın Vasilevo şehrinde ikinci resmi dil ilan edilmiştir (TRT Haber,2022). Görüldüğü üzere Türkçe'nin uluslararasılaşmasına önemli katkıları olan enstitü, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından oluşturulan ilk ve son istatistiklere göre de 2013-2014 eğitim öğretim yılında 48169 olan ve 2021-2022 yılında neredeyse 5 katına çıkarak 260289 sayısına ulaşan rakamsal değerdeki bu başarının paydaş kurumlardan birisi olarak kabul edilmiştir (YÖK, 2022).

Ancak çalışma boyunca, Enstitü üzerine farklı konu başlıkları altında yapılan değerlendirmeler, kurumun bazı eksik yönlerini ortaya koyar niteliktedir. Özellikle Türkiye'nin kültürel miras yolculuğunda Balkanlar gibi bir durak noktası olan Afrika coğrafyasında da enstitünün çalışmalarına yoğunluk vermesi gerektiği beklenebilir. Fakat ne yazık ki sayısal verilere dayanarak bir değerlendirme yapıldığında, bölgede Konfüçyüs Enstitüsü'nün (Çin) dahi 46 merkezi varken Yunus Emre Enstitüsü'nün 10 merkeziyle geride kaldığı görülmektedir (Güzel, 2016, s.357). Enstitünün fiziki şatların yanı sıra Ortadoğu'da kurulan gönül bağına rağmen kültürel içerikli faaliyetleri yeterli ölçüde olmayışı ise bir başka eleştiri konusudur. Birleşik Arap Emirlikleri, İsrail gibi ülkelerde merkezlerin açılması

gerekli görülmekte, dil öğretimiyle birlikte kültürel faaliyetlere de hız kazandırılması istenmektedir (Şahin, 2022, s.68).

Benzer şekilde, konuya ilişkin bir başka çalışmada da Hindistan'daki Türkçe eğitim kurslarının sayıca azlığından bahsedilmektedir. Dünyanın en kalabalık ülkelerinden biri olmasının yanı sıra Türkçe'nin zamanla 'dünya dili' olabileceğini düşünen bir ülkede, yalnızca 3 adet dil kursu olması gerçekten düşündürücü bir konudur. Hindistan'daki bu algının oluşmasında ve Türk dili ve kültürüne yönelik ilginin artmasında son derece önemli bir payı olan Yunus Emre Enstitüsü'nün, bu sebeple daha hassas davranması gerekmektedir (Mınhaj, 2021, s.4497-4498). Görüldüğü üzere YEE her ne kadar kültürel diplomasi elçisi olarak Türk yumuşak gücüne hizmet etse de bazı bölgelerdeki çalışmaları yetersiz kalmaktadır.

Bütün bu eksikliklerine rağmen, YEE'nin yürüttüğü özellikle Türkçe öğretme programları hususunda bir takım mikro çalışmalar ve analizler de ortaya konmuştur. YEE'nin yürüttüğü Türkçe eğitim programları çeşitli yönlerden analizlere tabi tutulmuş ve verimliliği-etkililiği sorgulanmıştır. Bu programlarda kullanılan eğitim materyallerinin etkin ve işlevsel olduğu (Ülker, 2021, s.248) ya da sadece bir dil öğretme faaliyeti olmadığı, bunun yanında ahlaki ve etik bir takım değerleri de katılımcılara kazandıracak içeriklere sahip olduğu uzmanlar tarafından dile getirilmektedir (Erçelik & Yeşilyurt, 2020, s.169-170). Yine uzmanlara göre, bu olumlu yönlerine rağmen, söz konusu materyallerde bazı eksiklikler de bulunmaktadır. Örneğin video içeriklerinde kimi zayıf ama gelişmeye açık yönler tespit edenler (Ülker, 2021, s.248) ya da değer aktarımı misyonu açısından materyallerde bazı eksiklikler saptayanlar olmuştur (Erçelik & Yeşilyurt, 2020, s.169-170). Bu durumu, YEE'nin daha henüz genç bir kurum olduğu yönündeki önceki açıklamalarımızla birleştirdiğimizde zaman içerisinde kazanılacak tecrübeler sayesinde ders materyallerinin de daha fazla geliştirilebileceğini ifade edebiliriz.

Türkçe eğitim programlarının etkililiği hususunda başka çalışmalar da ortaya konmuştur. YEE'nin faaliyetleri üzerinden örneğin Saraybosna'da (Yiğit, 2021, s.214-215), Kosova'da (Yılmaz, 2019, s.1925-1926), Afganistan'da (Dashti & Kamil, 2022, s.688) Türkiye'ye ve Türk diline yönelik ilgilerinin ve olumlu düşüncelerinin arttığını tespit eden çalışmalar vardır. Bu araştırmalar ortaya koymaktadır ki zaten amacı Türkiye hakkındaki olumlu algıları geliştirmek olan YEE, misyonunu yerine getirmektedir.

5. SONUÇ

Uluslararası sistemin, küreselleşmenin ve hızla gelişen teknolojinin etkisiyle çok boyutlu bir hal alması, güç kavramına ilişkin algıları da değiştirmiştir. Askeri kapasite ve ekonomi ile ölçütlendirilen ulus-devlet tabanlı sert güç, sistem içerisinde artan aktör sayılarınca aşındırılarak devlet- halk ve halk-halk şeklindeki ikili ilişkiler boyutunda yaşadığı dönüşüm ile bir noktada yumuşak güce evrilmiştir (Öz, 2018, s.2). Güvenlik ve barış tesisinde sert güç olmaksızın tek başına yeterli olmayacağı gerekçesiyle, ‘sınırlı’ etkisi üzerinden eleştirilen yumuşak güç, uzun vadede gerek siyasi gerekse de ekonomik açılardan devletlerin dış politikalarında olumlu sonuçlar alabileceği ‘sınır ötesi’ kazanımları vaat eden önemli bir etki aracı olmuştur. Bu dönüşüme bağlı kalarak politika yapıcılar tarafından belirlenen stratejiler de dolayısıyla daha yumuşak sayılabilecek argümanlar üzerinden yeniden yapılandırılmıştır.

Bir yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi de son yıllarda devletlerin başvurdukları bu dış politika uygulayıcılarından birisidir. Genel tanımı üzerinden etkileme becerisi olarak da ifade edilebilen kamu diplomasisi her devletin siyasal yapısı ve dış politika hedefleri kendine özgü olduğundan algılanma ve kullanabilme özellikleri bakımından farklılık göstermektedir. Dolayısıyla ülkelerin sahip olduğu kamu güçlerini aktarma yöntemleri de değişkenlik gösterebilmektedir. Kimi zaman devletlerin var olan imajlarını tazeleyebilecekleri bir imkân olarak algılanan kamu diplomasisi çoğu zaman ise tanınırlığını artırmak isteyen devletler tarafından başvuru bir yöntem olarak kabul edilmektedir. ABD, Çin gibi büyük devletlerin ulus markalama aracı olarak kullandığı diplomasinin, Norveç gibi devletlerce tanınırlık kazanmak için başvuru bir yöntem olması bu hususta yerinde bir örnek olacaktır (Karadağ, 2016, s.178).

Bu saptamalar göz önünde bulundurulduğunda, çalışmanın öznesi olan Türkiye’nin aslında her iki seçenek için de uygun bir ülke profili çizdiği görülmektedir. Nitekim belirlediği yol haritasında, tarih boyunca karşılaştığı Ermeni sorununa kamu diplomasisi bünyesindeki diaspora diplomasisi ile karşı çıkmaya çalışırken, diğer yandan dünyanın birçok yerinde gerçekleştirdiği kültürel faaliyetler ile de aktif bir kültür diplomasisi uygulayarak Türkiye’nin tanınırlığını artırmaktadır.

Buradaki ikilikten de anlaşılacağı üzere kamu diplomasisinin her bir alt dalı, içeriği ve önemi bakımından ayrı bir çalışma konusu olabilecek değerdedir ve çok kapsamlı bir

araştırmayı gerekli kılmaktadır. Bu sebeple çalışmada ‘iletişim’ çağının hâkim olduğu sistemde, en işlevsel diplomasi çeşidi olan kültürel diplomasi ön plana çıkarılmıştır. Sosyal inşacılık teorisiyle çizilen kuramsal çerçevenin içeriği ise kültür inşası ile doldurulmaya çalışılmıştır.

Türkiye’nin söz konusu kültürel mirasının inşa temelleri çok çok eskilere dayanmaktadır. Geniş coğrafyalara yayılan bu miras zamanla farklı kültür ve toplumlardan etkilenen çok motifli bir yapıya bürünmüştür. Bu çeşitliliği çalışma alanı olarak benimseyen ve diplomatik bir bakış açısıyla yönlendirmeye çalışan Yunus Emre Enstitüsü de dünya üzerindeki farklı kıtalarda bulunan 64 merkeziyle ve gerçekleştirdiği faaliyetler ile bu yapıyı görünür kılmaktadır. Türk dili ve kültürünü tüm dünyaya yayarak Türkiye’nin tanınırlığını artırmak gayesi ile hizmet eden kuruluş, göstermekte olduğu efor sayesinde kamu diplomasiyle geç tanışan Türkiye’nin diğer ülkeler ile arasındaki açığı azaltmasına yardımcı olan önemli bir amacın önemli bir aracıdır.

Kuruluşun faaliyetlerinin kültür ve diplomasiye etkisini değerlendirebilmek için eğitim, kültür ve dış politika olmak üzere üç başlık altında oluşturulan sorular 64 merkezden 62’sine yönlendirilmiştir. Konuya istinaden elde edilen sonuçlara bakıldığında Enstitü’nün yürüttüğü çalışmalardan alınan geri dönütlerin tamamıyla olumlu olduğu ve kurumun herhangi bir eksikliği olmadan, her daim ileriye yönelik geliştirici politikalar ile hareket ettiği ifade edilmiştir. Fakat resmedilen bu olumlu tablonun aksine YEE’nin bazı iletişim modelleri analizlerine göre, yöneltlen soruda ifade edildiği gibi çift yönlü değil, tek yönlü asimetrik modele daha yakın olduğu sonucuna varılmıştır. Tespit edilen bu durum Enstitü’nün ilgili tarafların görüşlerine kapalı bir anlayışı benimsediği kanaatini oluşturmaktadır.

Ayrıca katılımcıların şahsi görüşlerine ilişkin yöneltlen sorularda dahi, bireysel bir bakış açısının değil de kurumsal bir görüş birliğinin olması manidardır. Enstitü’nün kültür diplomasisindeki konumuna ışık tutması açısından üstelendiği misyonundan hareketle, kendisine denk olan diğer kültür enstitüleriyle ilgili sorunun yanıtlanmamış olması ise mukayese edilmesini zorlaştırmıştır. Elbette ki bu analizler örneklem sayısı çalışmanın taslağı oluşturulurken hedeflendiği gibi 62 merkezi baz alınarak gerçekleştirilseydi, daha farklı görüşler, öneriler ve sonuçlar elde edilebilirdi. 4 merkez üzerinden hareketle, yapılan yorumlar Enstitü’nün elde ettiği başarılarla gölge düşüremeyeceği gibi taraflarca bütçelendirme, kaynak yetersizliği, kitlelere erişim gibi konularda eleştirel görüşlere de yer

verilerek bazı güçlüklerin ortaya koyulması YEE'nin amacının anlaşılabilmesi hususunda daha faydalı olabilirdi.

Yapılan görüşmelerden bağımsız olarak, yakın tarihli bir kuruluş olan Enstitünün, bu amacını yerine getirirken sık sık yenilenen kadrosundan dolayı mıdır bilinmez, oturmuş bir sistematığı olmayışından dolayı hizmet bakımından geliştirmeye açık yönleri mevcuttur.

Ortak değerlerin sahip olduğu Balkanlar, Ortadoğu ve Afrika gibi coğrafyalarda yürütülen kültürel diplomasi faaliyetlerinin, bir paydada buluşabilen değerler ile her zaman daha fazla etkileşimi beraberinde getirmesi, diğer bölgelere kıyasla buralarda daha aktif olunmasını gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte gerek Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinin desteklenmesi açısından gerekse de genel anlamda Türkiye ve Müslümanlar hakkındaki olumlu imajın artırılması açısından Batı Avrupa'da da daha etkin olması beklenmektedir. Ancak çalışmanın önceki bölümünde yer alan bulgulara göre, Enstitünün söz konusu bölgelerdeki faaliyetleri yeterli görülmemektedir. Nitekim Yunus Emre Enstitüsü'ne ait kültür merkezlerinin bölgelere göre dağılımı göz önünde bulundurulduğunda dengesiz teşkilatlanma net bir şekilde görülmektedir.

Öte yandan kültür diplomasisini bir toplum meselesi olarak değerlendiren YEE, her ne kadar Türkiye'nin kültür elçisi olarak dünya çapında faaliyet gösteren bir kuruluşu olsa da mukayese edildiği diğer kültür enstitülerine göre genel yapısı ile de bazı hususlarda geri kalmaktadır. Bilhassa çalışma içerisinde yer verilen kuruluşların tanınırlık oranlarının, Türkiye sınırlarında dahi YEE'nin tanınırlığına oranla çok daha yüksek olması, Enstitü'nün geleceği açısından büyük önem atfetmektedir. Bu bakımdan şube/teşkilatlanma sayılarına yönelik girişimleri Türkiye sınırları içerisinde de değerlendirmeye alınmalıdır.

Ayrıca enstitünün benzer kurumlarla kıyaslandığında, yetersiz kaldığı alanlardan birisi de iletişim konusunda yaşanan sıkıntıdır. Dünyanın dört bir köşesindeki binlerce yabancı öğrenciye ulaşabilen bir enstitünün, kendi ülkesinde bulunan bir araştırmacı öğrenciye aynı imkânı sunamıyor olması ve kuruluşa ulaşmanın bir hayli zaman alması, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Diğer yandan YEE'nin eğitim ile ön plana çıkan bir kuruluş olması, bu konuda daha hassas olmasını zorunlu kılarken, kurumdan faydalanmak isteyen bir araştırmacının sarf ettiği çabanın karşılığını alamaması ironik bir durumdur. İlaveten kültürel diplomasideki başarılarının ön plana çıkarılarak kurum tanıtımının yapılması için bir fırsat olarak değerlendirilmesi gerekirken, 'akademik bir çalışmanın

öznesi' yapılma durumuna Enstitü yetkilileri tarafından yeterli özenin ve önemin gösterilmemiş olması büyük bir üzüntü sebebidir. Öyle ki Enstitü'nün temsil ettiği kültürel diplomasi esasında uluslararası ilişkiler bünyesinde değerlendirilmesi gereken bir konuyken bu alanda yakın tarihli fazla çalışma olmadığı gibi, daha çok Türk dili ve Türkçe eğitimini konu edinen çalışmalarıyla öne çıkması Enstitü'nün faaliyetlerinde diplomatik kültürü daha az görünür kılmaktadır. Beklentimiz şudur ki, YEE eğitim, kültür ve diplomasiyi bir bütünlük içerisinde öne çıkarttığı gibi bu konularda bilimsel araştırma yapanlara/yapacaklara destekleyici bir tavır ve daha açık bir politika ile imkânlar sunmalıdır.

Tüm bunlara rağmen, Enstitünün gerçekleştirdiği Türkçe eğitim programlarının etkililiği hususunda dünyanın pek çok ülkesinde Türkiye'ye ve Türk diline yönelik ilgi ve olumlu düşüncelerin arttığına dair verileri ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. Zaten bu çalışmaların amacı da Türkiye hakkındaki olumlu algıları geliştirmektir. Nitekim YEE de bu doğrultuda faaliyet gösteren öncü bir kurumdur. Bunu yaparken bir kamu kuruluşu olarak, kanunlara göre şekillenen yapısını halkın da enstitü içerisindeki konumunu düşünerek geri bildirimleri önemseyen, bağımsız bir yapı modeli ile daha şeffaf hale getirmelidir. Kısacası Türk dilini ve kültürünü yayarken dolaylı yoldan siyasi başarılarla da imza atan YEE, kat etmesi gereken uzun bir yolu olsa da belirlediği misyon ve vizyon doğrultusunda coğrafi ve işlevsel potansiyelini artırabildiği ölçüde kültür diplomasisine ve Türk yumuşak gücüne önemli katkılar sağlayacaktır.

6. KAYNAKÇA

- Adler, Emmanuel 2005, Consturtivism and International Relations in Handbook of International Relations. Walter Carlsnaes. Thomas Risse, Beth A. Simmons (Ed.). SAGE Publications.
- Akçay, C., 2014, Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Kültürel Diplomasi ve Fransa'nın Afrika Ülkelerine Yönelik Uluslararası Öğrenci Programları Örneği, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Akıllı, E. (2013), Türkiye'de Devlet Kimliği ve Dış Politika. *Nobel Akademik Yayın Evi*, Ankara.
- Anaz, N. & Özşahin M. C., 2015, Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü: Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Rolü ve İşlevi, 1.Basım Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, *Nobel, Ankara*,
- Ang, I. Isar, Y. R. & Mar, P. 2015, Cultural Diplomacy: Beyond The National Inte- Rest? *International Journal of Cultural Policy* C:21 S:4 373-377.
- Arı, T. 2017, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, Alfa Akademi Yayınları, Bursa.
- Arslan, Y. 2014, ABD ve İngiltere'de Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa,197.
- Ateş, D. 2008, Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm: Ortayol Yaklaşımının Epistemolojik Çerçevesi, *Sosyal Bilimler* 10(1), 218-222.
- Aydemir, E. 2016, Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya, *Kalkedon Yayınları*, İstanbul.
- Blau, P. M. 1986, Exchange & Power in Social Life, *Transaction Publishers*, London,
- Bulut, F. 2020, Kültürün Reklamı: İngiliz ve Alman Geleneklerinde Kültür Diplomasisi, *Konferans Bildirisi TRT Akademi* 5(10), 871-879.
- Cuche, D. 2004, Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı, *Bağlam Yayınları*, İstanbul,
- Dahl, R. 1957, The Concept of Power. *Behavioral Science* 2(3), 203-205.
- Dusek, Val 2006, Philosophy of Technology: An Introduction. Blackwel Publishing.
- Eken, M. E. 2015, Jeopolitik Derinlik Akılcı Güç Ve Popüler Kültür:Stratejik Bir

- Konsept Olarak Gündelik Hayatın Önemi, 1.Basım Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, *Nobel Yayınları*, Ankara.
- Ekşi, Muharrem 2014, Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası. *Siyasal Yayınları*, Ankara,
- Emerson, R.M. 1962, Power-Dependence Relations, *American Sociological Review* 27 (1) 33.
- Erçelik, H. & Yeşilyurt, E. 2020, Yunus Emre Enstitüsü "Türkçe Öğreniyorum" Setinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40) 169-170.
- Erdağ, R. 2015, Türkiye'nin Kalkınma Yardımları ve TİKA, Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Rolü ve İşlevi, 1.Basım, Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.). *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, *Nobel Yayınları*, Ankara, 247-253.
- Eren E. 2019, Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme Medya Diplomasisi Aktörü Olarak TRT ve Balkanlardaki Örnek Faaliyetleri, 1.Basım, Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, *Nobel Yayınları*, Ankara, 29-30.
- Finnemore, M. 1998, International Organizations as Teachers of Norms, *International Organizations* 47(4), 149.
- Geerts, C. 2010, *Kültürlerin Yorumlanması*, *Dost Yayınları*, Ankara.
- Gilpin, R. 1997, The Future Of The International Relations Master In The Making? Edited By. Iver B. Neuman& Ole Waear, *Roudledge, London And New York*.
- Gökırmak, M. 2012, Küreselleşen Dünyada Diplomasi, 1.Basım, Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.), Türk Dış Politikası ve Kamu, *Nobel Yayınları*, Ankara, 2-5.
- Göktolga, O. & Gündoğmuş, B. 2015, Küreselleşmeye Karşı Milli Kültürü Koruma ve Yayma Çabası: Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri Örneği, *International Journal of Social Science*, 33, 326.
- Guzzini, Stefano, "A Reconstruction of Constructivism in International Relations, *European Journal of International Relations*, 6(2), 159-161.
- Güzel, S. Ç., 2016, Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(2), 357.
- Haigh, A. 1974. Cultural Diplomacy in Europe, *Council of Europa*, Strasbourg,

- Holguin, J., C., 2013. German 'Soft Power: From the Fall of the Wall to the 2006 World Cup, *Master Thesis, Georgetown University*, Washington DC.
- Kalaycı, R. & Koca, S. M. 2015, İnsani Yardımların Türk Dış Politikasında Artan Etkisi: AFAD Örneği, 1.Basım, Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.), Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, *Nobel Yayınları*, Ankara, 176-177.
- Keyik, M. & Erol, M.S 2019, Realizme Göre Güç ve Güç Dengesi Kavramları, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3, 12-49.
- Kılıç, E. A. 2015, Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Kurumu, 1.Basım, Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi Nobel Yayınları, Ankara, 372-373.
- Kocabıyık H., 2019, Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye. *Avrasya Etüdleri Araştırma makalesi* 55(1), 170-173.
- Koyuncu, S. & Medin B. 2017, Resmi Aktörler Bağlamında Dijital Kamu Diplomasisi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(4), 140-124.
- Köksoy, E. 2014, Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme, *Marmara İletişim Dergisi*, 22, 44.
- Krasner, S., 1976, State Power and the Structure of International Trade, *World Polititics*, Cambridge University Press. 28(3), 321.
- Kurtuluş, B., 2015, 21.Yüzyılda Değişen Kamu Diplomasisi Anlayışının Türk Dış Politikasına Yansıması, Doktora Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul, 187-215.
- Küçük, M. 2016, Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık, Ramazan Gözen (Ed.). Uluslararası İlişkiler Teorileri, *İletişim Yayınları*, İstanbul.
- McLuhan, M. 2001, *Global Köy. Scala Yayıncılık*, İstanbul.
- Melissen, Jan., 2005, The New Public Diplomacy: Between Theory And PracticeJan Melissen (Ed.). The New Public Diplomacy: Soft Power İn International Relations. *Palgrave Macmillan*, New York.
- Minhaj, M., 2021, Hindistanda Türkçe ve Türk Edebiyatı Öğretimi ve Yunus Emre Enstitüsü, *Journal of History School*, 55, 4497-4498.
- Molloy, S., 2006, E.H. Carr and the Complexity of Power Politics. The Hidden History of Realism. The Palgrave Macmillan History of International Thought Series.

- Morgenthau, H. J. 2006, Politics Among Nations The Struggle for Power and Peace, *Mcgraw Hill Higher Education*, New York.
- Nye, J. 2005, Soft Power And Higher Education. *In Forum For The Future Of Higher education* (Archives) Harvard University.
- Onuf, Nicholas, 1998, Consturctivism: A User's Mannuel in International Relations In A Constructed World. Vendulka Kobalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert (Ed.). *Library of Congress Cataloging in Publication Data*.
- Özkan, A., 2014, Role Of Public Diplomacy İn Establishing Nation Branding And Public Diplomacy Possibilities Of Turkey. *International Association of Social Science Research*, 4
- Öztürk A., 2013, Machiavelli Düşüncesinde Cumhuriyetçi Özgürlük ve Kurucu Lider İmgesi, Ankara Üniversitesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 68(2), 181-204.
- Özdemir, H. 2008, Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 63(3), 13-14.
- Pamment, J., 2013, New Public Diplomacy in the 21st Century, *Routledge*, New York.
- Pautz, H., 2011, Revisiting The Think-Tank Phenomenon, *Public Policy And Administration*, 26(4), 420-428.
- Price, R. & Christian, R., 2000, "Dangerous Liaisons? Critical International Theory and Constructivism, in International Relations. Andrew Linklater (Ed.). *Critical Concepts in Political Science*, 4, 1783-1787.
- Rich, A., 2004, Think-Tank Puclic Diplomacy And The Politics Of Expertise, *Cambridge University*.
- Ruggie, John Gerard, 1998, Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalization, *Routledge*, London.
- Rumelili, B., 2014, İnşacılık/Konstrüktivizm, Evren Balta (Ed.). *Küresel Siyasete Giriş: Kavramlar, Teoriler ve Süreçler, İletişim Yayınları*, İstanbul.
- Sevin, E., 2015, TÜRKSOY Üzerinden Türk Kamu Diplomasisinin Dış Politikaya Etkisine Bir Bakış. Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Rolü ve İşlevi, 1.Basım, Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Nobel Yayınları*, Ankara, 479-481.
- Stuart, H., 1992, Formations Of Modernity Understanding Modern Societies, Copy Right,

Open University.

- Şahin, M. M., 2022, Yunus Emre Enstitüsünün Türkçe Öğretimi Kapsamında Ortadoğu'daki Varlığı ve Ortadoğu Vatandaşlarının Türkçe Öğretim Portalı'na İlgisi, *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 5(1), 6.
- Taylor, P. M. 1978, Cultural Diplomacy And The British Council, 1934-1939, *British Journal of International Studies*, 4(3), 249-259.
- Tuch, H. N. 1990, Communicating With The World: US Public Diplomacy Overseas. *St. Martin's Press*, New York.
- Ülker, M., 2021, Yunus Emre Enstitüsü'nün A1 Seviyesindeki Türkçe Öğretim Videolarının Çoklu Ortam İlkelerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(1), 248.
- Ünalımsı, A., 2019, Yumuşak Gücün Tesis Edilmesinde Kültürel Diplomasinin Önemi ve Bir Uygulayıcı Olarak Yunus Emre Enstitüsü. *Bilgi Araştırma Makalesi*, 91, 153.
- Vuving, A., 2009, How Soft Power Works. *Associate Professor, Asia-Pacific Center for Security Studies* 3, 5-14.
- Yalvaç, F., 2010, Eleştirel Gerçekçilik: Uluslararası İlişkiler Kuramında Post-Pozitivizm Sonrası Aşama. *Uluslararası İlişkiler*, 6(24), 49.
- Yıldırım, E.& Yıldırım, A., 2017, Türkiye'nin Yumuşak Güç Sembollerinden Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na Genel Bakış, *Karadeniz Dergisi*, 33, 33.
- Yılmaz, M., 2019, "Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Açısından Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'daki Faaliyetlerinin Analizi. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(4), 1905-1929.
- Yiğit, M., 2021, Saraybosna Yunus Emre Enstitüsündeki Kursiyerlerin Türkiye Algısı ve Türkçe Öğrenme Sebepleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11(1), 209.
- Zehfuss, Maja, 2002, Constructivism in International Relations, The Politics of Reality. *Cambridge University Press*.

İnternet Kaynakları:

Alliance Française (2022). <https://www.fondation-alliancefr.org/?cat=1457> [Erişim Tarihi: 25 Kasım 2022].

British Council (2002). <https://www.britishcouncil.org/> [Erişim Tarihi: 25 Kasım 2022].

Defenceturk.net (2022). <https://www.defenceturk.net> [Erişim Tarihi: 12 Eylül 2022].

Goethe Enstitüsü (2022). <https://www.goethe.de/en/index.html> [Erişim Tarihi: 24 Eylül 2022].

<https://devinit.org/> [Erişim Tarihi: 20 Ocak 2022].

<https://monocle.com/> [Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2022].

<https://scienceofstrategy.org/main/> [Erişim Tarihi: 23 Ocak 2022].

<https://www.americanscientist.org/> [Erişim Tarihi: 12 Şubat 2022].

<https://www.defenceturk.net/> [Erişim Tarihi: 15 Mart 2022].

<https://www.foreignaffairs.com/> [Erişim Tarihi: 12 Mart 2022].

(TC Resmi Gazete, 2010, 30 Ocak, Sayı: 27478)

Genelge 2010/3 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-19.htm>

[Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2022].

OXFORD(2022). <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/https://stratejikortak.com/>

[Erişim Tarihi: 06 Temmuz 2022].

Softpower30 (2022). <https://softpower30.com/> [Erişim Tarihi: 06 Mayıs 2022].

TDK (2022). <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 09 Aralık 2022].

TİKA(2022). <https://www.tika.gov.tr/tr> [Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2022].

TRT(2022). <https://www.trt.net.tr/> [Erişim Tarihi: 22 Haziran 2022].

(TRT Haber, 2022). <https://www.trthaber.com/> [Erişim Tarihi: 29 Aralık 2022].

TÜRKSOY(2022). <https://www.turksoy.org/> [Erişim Tarihi: 22 Haziran 2022].

UNESCO (2022). <https://www.unesco.org/en> [Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022].

YEE (2022). <https://yee.org.tr/> [Erişim Tarihi: 24 Haziran 2022].

YTB (2022). <https://ytb.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 25 Haziran 2022].

YÖK (2022). <https://www.yok.gov.tr/ana-sayfa> [Erişim Tarihi: 25 Haziran .2022]

7. EKLER:

<https://monocle.com/film/affairs/soft-power-survey-2018-19/>

[https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/Pictures/Turkiye Kalkınma Yardımları 2020_tr.pdf](https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/Pictures/Turkiye_Kalkinma_Yardimlari_2020_tr.pdf)

